

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

**Πολιτική Ανταγωνισμού και Ρυθμιστική Πολιτική: Ο Ρόλος
των δύο αυτών Συνιστωσών της Μικροοικονομικής
Πολιτικής στη Θωράκιση του Ανταγωνισμού**

Ξακουστίδης Αναστάσιος

*Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς
ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική
και Επιχειρησιακή Στρατηγική*

Πειραιάς, Νοέμβριος 2014

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAM IN
ECONOMIC AND BUSINESS STRATEGY

**Competition Policy and Regulatory Policy: The role of both
of these components of microeconomic policy in the
protection of competition**

By
Ksakoustidis Anastasios

*Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial
fulfillment of the requirements for the degree of Master of Science in Economic and Business Strategy*

Piraeus, Greece, November 2014

*Αφιερώνεται στους γονείς μου,
Γεώργιο και Αθηνά*

Ευχαριστίες

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και ιδιαιτέρως τη μητέρα μου Αθηνά και τον πατέρα μου Γεώργιο που όλα αυτά τα χρόνια ήταν πάντοτε δίπλα μου και μου προσέφεραν τα απαραίτητα εφόδια για την ολοκλήρωση των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών μου σπουδών. Εύχομαι να σταθώ αντάξιος των προσδοκιών τους και στο μέλλον να τους ανταποδώσω έστω και ένα μικρό μέρος της τεράστιας προσφοράς τους.

Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στον καθηγητή του Πανεπιστημίου Πειραιώς και επιβλέποντα Καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας κ. Παλαιολόγο Ιωάννη, για την καθοδήγηση και τις συμβουλές του στη συγγραφή της παρούσας εργασίας και κυρίως για το γεγονός ότι αποτελεί για εμένα μία πηγή γνώσης και έμπνευσης.

Παράλληλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύνολο των Καθηγητών του Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς για τις πολύτιμες γνώσεις που μου μετέδωσαν κατά τη διάρκεια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος. Είμαι βέβαιος πως η εμπειρία αυτή θα φανεί απολύτως χρήσιμη στο μέλλον. Ιδιαίτερες ευχαριστίες στην Επίκουρο Καθηγήτρια κα. Κοτταρίδη Κωνσταντίνα και στην Επίκουρο Καθηγήτρια κα. Οικονομίδου Χαρίκλεια, οι οποίες με τίμησαν με τη συμμετοχή τους στην παρουσίαση της διπλωματικής μου εργασίας ως μέλη της τριμελούς επιτροπής εξέτασης.

Τέλος, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλα τα συγγενικά και φιλικά μου πρόσωπα και ιδιαιτέρως στον πολύ καλό μου φίλο Δημήτρη. Τα άτομα αυτά με την υποστήριξή τους, την αγάπη τους, και τη συνολική τους παρουσία με βοήθησαν σε πολύ μεγάλο βαθμό να πραγματοποιήσω τους στόχους μου.

Πολιτική Ανταγωνισμού και Ρυθμιστική Πολιτική: Ο Ρόλος των δύο αυτών Συνιστωσών της Μικροοικονομικής Πολιτικής στη Θωράκιση του Ανταγωνισμού

Σημαντικοί Όροι: Ανταγωνισμός, ρύθμιση, μονοπώλιο

Περίληψη

Στην παρούσα μελέτη ο στόχος είναι να διενεργηθεί ανάλυση σχετικά με το αν η πολιτική ανταγωνισμού και ρυθμιστική πολιτική μπορούν να αποτελέσουν το υπόβαθρο για τη θωράκιση του ανταγωνισμού στην οικονομία. Η παρούσα μελέτη, για να μπορέσει να εκπληρώσει το σκοπό της, δομείται σε οκτώ ενότητες.

Το πρώτο κεφάλαιο είναι εισαγωγικό και γίνεται μια αρχική προσέγγιση στο θέμα της μελέτης και στη σημασία της μελέτης αυτής. Για την περαιτέρω εμβάθυνση στα θεμέλια της πολιτικής ανταγωνισμού στην Ελλάδα, γίνεται ιστορική αναδρομή της επίσημης πολιτικής ανταγωνισμού στην χώρα, αλλά παράλληλα διενεργείται εξέταση των κρίσιμων ζητημάτων που εντοπίζονται σε Ευρωπαϊκό πλαίσιο, μέρος του οποίου είναι και η Ελλάδα.

Το δεύτερο κεφάλαιο, αναλύει τα ουσιαστικά ζητήματα και ιδιαίτερα το περιεχόμενο της πολιτικής ανταγωνισμού. Η προσέγγιση του περιεχομένου της πολιτικής αυτής, διενεργείται μέσω των οριζόντιων συμφωνιών, των κάθετων συμφωνιών, της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, των συγχωνεύσεων, του μη δίκαιου ανταγωνισμού και της προστασίας του καταναλωτή.

Επιπρόσθετα, στο επόμενο κεφάλαιο, αναλύεται το πλαίσιο της πολιτικής ανταγωνισμού, με τον ορισμό της σχετικής αγοράς και την εν γένει ανάλυση της μονοπωλιακής δύναμης.

Το τέταρτο κεφάλαιο, αναλύει ρυθμιστικά ζητήματα και ιδιαίτερα τις δομές και πρακτικές επιβολής τους. Γίνεται αναφορά στα εργαλεία νομικής επιβολής και στον έλεγχο, ενώ παρατίθενται και άλλα μέσα εφαρμογής των γενικών αρχών ανταγωνισμού. Παράλληλα, κρίνεται σημαντική η εξέταση του κατά πόσο το διεθνές εμπόριο μπορεί να έχει θέσει στην πολιτική ανταγωνισμού. Τέλος, γίνεται ανάλυση

των πόρων, των ενεργειών, αλλά και των συνεπαγόμενων προτεραιοτήτων των ρυθμιστικών αρχών.

Στη συνέχεια στο πέμπτο κεφάλαιο, αναλύεται το πλαίσιο της ρυθμιστικής πολιτικής. Γίνεται ανάλυση τόσο σε επίπεδο ρυθμιστικής παρέμβασης υπό πλήρη πληροφόρηση, όσο και σε ρυθμιστική παρέμβαση με ασύμμετρη πληροφόρηση.

Το έκτο κεφάλαιο, περιλαμβάνει ανάλυση των ορίων στην πολιτική ανταγωνισμού και ιδιαίτερα τις εξαιρέσεις και τα ειδικά ρυθμιστικά ζητήματα που υφίστανται, τόσο σε συνολικό οικονομικό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο κλάδου.

Για την περαιτέρω κατανόηση της πολιτικής ανταγωνισμού και της ρυθμιστικής πολιτικής σε θέματα αθέμιτου ανταγωνισμού, στο έβδομο κεφάλαιο της εργασίας, παρουσιάζονται δύο μελέτες περιπτώσεων κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης. Γίνεται η παρουσίαση των καταγγελιών των αντιδικούντων εταιριών, όσο και οι αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Τέλος, στο όγδοο κεφάλαιο παρατίθενται τα συμπεράσματα που αναδεικνύονται αναφορικά με το πώς η πολιτική ανταγωνισμού και η ρυθμιστική πολιτική μπορεί να αποτελέσουν τη βάση στη θωράκιση του ανταγωνισμού, τόσο γενικά, όσο και ειδικότερα στο πλαίσιο της ελληνικής οικονομίας στην οποία επικεντρώνεται η παρούσα μελέτη.

Competition Policy and Regulatory Policy: The role of both of these components of microeconomic policy in the protection of competition

Keywords: Competition, regulation, monopoly

Abstract

The objective of the present study is to conduct an analysis regarding whether the competition policy and the regulatory policy can form the basis for the protection of competition in the economy. In order to fulfill its scope, the present study is divided into eight units.

The first chapter is an introduction and there is a preliminary approach regarding the subject of the study and its importance. For a greater in-depth study into the foundations of competition policy in Greece, there is a historical review of the official policy regarding competition in the country, while at the same time an examination of the critical issues which are identified on a European level, a part of which includes Greece, is carried out.

The second chapter analyzes the essential topics and more specifically the contents of the policy regarding competition. The approach taken while analyzing the contents of this policy is examined by looking at horizontal agreements, vertical agreements, abuse of the dominant position, mergers, unfair competition and consumer protection.

Moreover, in the next chapter, there is an analysis of the framework of the competition policy, with the definition of the respective market and the definitive analysis of monopolistic power.

The fourth chapter discusses the regulatory matters and particularly the structure and practices for its enforcement. Mention is made of the tools for legal enforcement as well as for the inspections/controls, while other modes of implementation of the general principles of competition are also listed. At the same time, it is important to examine whether international trade can play a role at the competition policy. Finally,

an analysis is present regarding the resources, the actions as well as the implied priorities for the regulatory authorities.

Following in the fifth chapter, there is an analysis of the framework regarding regulatory policy. The analysis is both at the level of regulatory intervention with full information as well as regulatory invention with asymmetric (partial) information.

The sixth chapter includes an analysis of the limits to competition policy and more particularly the exceptions and the specific regulatory aspects which exist, both for the entire economy as well as for each sector.

For a greater understanding of the competition policy and regulatory policy as they regard issues related to unfair competition, the seventh chapter of this study presents two case studies on the topic of the abuse of the dominant position. The formal complaints of the opposing companies are presented and the decisions of the Competition Committee are also included.

Finally, the eighth chapter puts forward the conclusions which emerge regarding how competition policy and regulatory policy can create a basis for the protection of competition, in general, as well as specifically considering the structure of the Greek economy with which the present study is concerned.

Περιεχόμενα

Περίληψη ix

Κατάλογος Διαγραμμάτων xvii

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

**ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ..... 1**

1.1. Εισαγωγή 1

1.2. Θεμέλια Πολιτικής Ανταγωνισμού.....5

1.2.1. Επίσημη Πολιτική Ανταγωνισμού.....5

1.2.2. Σημαντικά Ζητήματα στην Πολιτική Ανταγωνισμού Σήμερα.....11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

**ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ: ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ..... 15**

2.1. Οριζόντιες Συμφωνίες 18

2.2. Κάθετες Συμφωνίες 21

2.3. Κατάχρηση Δεσπόζουσας Θέσης 22

2.4. Συγχωνεύσεις 24

2.5. Αθέμιτος Ανταγωνισμός.....29

2.6. Προστασία Καταναλωτή 29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ..33

3.1. Ορισμός Σχετικής Αγοράς.....33

3.1.1. Η Αγορά Προϊόντος.....	34
3.1.2. Γεωγραφική Αγορά.....	35
3.2. Εκτίμηση Στατικής Μονοπωλιακής Δύναμης	36
3.2.1. Μέτρα Συγκέντρωσης της Αγοράς	36
3.2.2. Μέτρα Ανισότητας.....	38
3.2.3. Μέτρα Περιθωρίου Κέρδους	38
3.2.4. Μέτρηση Στατικών Απωλειών Κοινωνικής Ευημερίας Λόγω Μονοπωλιακής Δύναμης	39
3.3. Εκτίμηση Μακροχρόνιας Μονοπωλιακής Δύναμης	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ: ΔΟΜΕΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ .....

43

4.1. Εργαλεία Νομικής Επιβολής και Έλεγχος	47
4.2. Άλλα Μέσα Εφαρμογής Γενικών Αρχών Ανταγωνισμού	49
4.3. Ζητήματα Διεθνούς Εμπορίου στην Πολιτική Ανταγωνισμού	50
4.4. Πόροι, Ενέργειες και Συνεπαγόμενες Προτεραιότητες Δρώντων.....	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....

57

5.1. Ρυθμιστική Πολιτική υπό Πλήρη Πληροφόρηση.....	57
5.1.1. Μονοπώλιο με ένα Παραγόμενο Προϊόν.....	57
5.1.2. Μονοπώλια με Περισσότερα του ενός Παραγόμενα Προϊόντα	67
5.2. Ρυθμιστική Πολιτική υπό Ελλιπή (Ασύμμετρη) Πληροφόρηση.....	70
5.2.1. Μηχανισμός Vogelsang-Finsinger	71

5.2.2. Μεταβιβαστικές Πληρωμές	75
5.2.3. Χωρίς Μεταβιβαστικές Πληρωμές.....	79
5.3. Ρύθμιση στη Βάση Συγκρίσιμων Μεγεθών.....	85

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ: ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ.....87

6.1. Εξαιρέσεις σε Επίπεδο Οικονομίας.....	87
6.2. Εξαιρέσεις σε Επίπεδο Κλάδου.....	88
6.2.1. Γεωργία, Δασοκομία, και Αλιεία.....	88
6.2.2. Μεταφορές.....	88
6.2.3. Τηλεπικοινωνίες.....	90
6.2.4. ΜΜΕ και άλλα Μέσα.....	91
6.2.5. Πετρέλαιο.....	92
6.2.6. Ηλεκτρική Ενέργεια.....	93
6.2.7. Φυσικό Αέριο.....	94
6.2.8. Λογιστικές και άλλες Επαγγελματικές Υπηρεσίες.....	95
6.2.9. Τράπεζες.....	95
6.2.10. Διανομή.....	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΚΑΤΑΧΡΗΣΗΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ 97

7.1. Μελέτη Περίπτωσης ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.....	97
--	----

7.1.1. Καταγγελίες Εταιρειών.....	97
7.1.2. Θέσεις της Εταιρείας ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. ...	100
7.1.3. Το Ιστορικό της Καταγγελίας της ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.....	102
7.1.4. Επίλογος Μελέτης Περίπτωσης ΚΑΡΦΟΥΡ-ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.	109
7.2. Μελέτη Περίπτωσης ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΛΙΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε. και ΜΕΔΙΤΕΡΡΑΝΕΑΝ ΣΗΠΠΙΝΓ ΚΟΜΠΑΝΥ Σ.Α.	110
7.2.1. Καταγγελία Εταιρείας.....	111
7.2.2. Θέσεις της Ο.Λ.Π. Α.Ε. και της ΜSС S.A.....	112
7.2.3. Ιστορικό Υπόθεσης – Πραγματικά Περιστατικά.....	113
7.2.4. Επίλογος Μελέτης Περίπτωσης Ο.Λ.Π. Α.Ε. και ΜSС S.A.....	121
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8	
8. Συμπεράσματα	123
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	127

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 5.1 Συνάρτηση κερδών και περιορισμός.....	60
Διάγραμμα 5.2 Συνάρτηση κερδών και περιορισμός με βάση τη ρύθμιση του ποσοστού απόδοσης.....	61
Διάγραμμα 5.3 Κέρδη επιχείρησης με βάση τη ρύθμιση ποσοστού απόδοσης πωλήσεων.....	62
Διάγραμμα 5.4 Κέρδη επιχείρησης με βάση τη ρύθμιση ποσοστού απόδοσης κόστους.....	63
Διάγραμμα 5.5 Κέρδη επιχείρησης που εφαρμόζει πρώτου βαθμού διακριτική τιμολόγηση.....	64
Διάγραμμα 5.6 Βέλτιστες τιμές και παραγωγική ικανότητα σε μη μεταβαλλόμενη ζήτηση.....	66
Διάγραμμα 5.7 Επιλογές επιχειρήσεων με βάση τον μηχανισμό του Riordan	66
Διάγραμμα 5.8 Αύξηση τιμής σε αγορές με ανελαστική κι ελαστική ζήτηση	68
Διάγραμμα 5.9 Τιμές Ramsey	69
Διάγραμμα 5.10 V-F ρύθμιση σε φυσικό μονοπώλιο με ένα αγαθό.....	72
Διάγραμμα 5.11 V-F ρύθμιση σε επιχείρηση με ένα αγαθό και αρχική τιμή κάτω του μέσου κόστους	73
Διάγραμμα 5.12 V-F ρύθμιση με ένα αγαθό κι ανοδική κλίση καμπύλης μέσου κόστους.....	74
Διάγραμμα 5.13 Λίστα αποδεκτών τιμών για την περίοδο $t+1$	75
Διάγραμμα 5.14 Loeb και Magat ρύθμιση μονοπωλίου με επιδότηση πλεονάσματος καταναλωτή.....	76
Διάγραμμα 5.15 Μη ρυθμιζόμενη επιχείρηση που αντιμετωπίζει ανεξάρτητο κίνδυνο.....	80
Διάγραμμα 5.16 Μη ρυθμιζόμενη επιχείρηση που αντιμετωπίζει εξαρτημένο κίνδυνο.....	81
Διάγραμμα 5.17 Ρυθμιζόμενη επιχείρηση κάτω από αβεβαιότητα	81
Διάγραμμα 5.18 Ρυθμιζόμενη επιχείρηση κάτω από αβεβαιότητα (ο περιορισμός αφαιρεί κέρδη καλής και κακής τύχης)	82
Διάγραμμα 5.19 Ρυθμιζόμενη επιχείρηση κάτω από αβεβαιότητα (η καμπύλη κερδών «κακής τύχης» είναι περισσότερο απότομη από των κερδών «καλής τύχης»)	82

Διάγραμμα 5.20 Ρυθμιζόμενη επιχείρηση κάτω από αβεβαιότητα (η καμπύλη κερδών «κακής τύχης» είναι λιγότερο απότομη από των κερδών «καλής τύχης»).....83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

1.1. Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη στόχο έχει να αναλύσει την πολιτική ανταγωνισμού και ρυθμιστική πολιτική και συγκεκριμένα το ρόλο αυτών στη θωράκιση του ανταγωνισμού, με εστίαση στην Ελλάδα.

Η δημόσια πολιτική για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανιών, είτε μέσα από την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία ή μέσω κανονισμών, γίνεται ολοένα και πιο εμφανής κατά τα τελευταία έτη. Μεγάλο μέρος της οικονομικής σκέψης υποστηρίζει ότι εν λόγω πολιτικές έχουν υποστεί ουσιαστική αναθεώρηση. Στο σημείο αυτό λοιπόν κρίνεται σημαντικό να παρατεθεί μια επισκόπηση των αντιμονοπωλιακών οικονομικών και των οικονομικών της ρύθμισης που μπορεί να βοηθήσει ένα ευρύτερο κοινό να παρακολουθεί και να αξιολογεί αυτές τις πρόσφατες εξελίξεις (Murphy, 2007).

Οι αρχικές οικονομικές βάσεις της αντιμονοπωλιακής πολιτικής συνδέονται με τους οικονομολόγους του Χάρβαρντ και του MIT, όπως προέκυψε από τις γνωστές θεωρίες του μονοπωλίου και τη θεωρία ολιγοπωλίου του Cournot. Ο τελευταίος υποστηρίζει την άποψη ότι συγκεκριμένες ενέργειες που λαμβάνονται για να ανατρέψουν τον ανταγωνισμό οδήγησαν τόσο σε αναποτελεσματικότητα όσο και σε άδικη αναδιανομή του πλούτου από τους καταναλωτές προς το μονοπώλιο. Η ανάγκη για την αντιμετώπιση των δράσεων που μειώνουν τον ανταγωνισμό και οδηγούν σε μονοπώλια αντικατοπτρίζεται σε δύο από τους τρεις πυλώνες της αμερικανικής αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας- άρθρα 1 και 2 του Sherman Act 1890. Το άρθρο 1 απαγορεύει «περιορισμούς του εμπορίου». Ο ουσιαστικός περιορισμός του εμπορίου ήταν μια συνάντηση σύμπραξης των managers όλων των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, συμφωνώντας να θέσουν υψηλές τιμές ή να ρυθμίσουν τη βάση πελατών σε αποκλειστικές μονοπωλιακές μικροαγορές. Το άρθρο 2 απαγορεύει τη «μονοπώληση», έναν όρο που περιλαμβάνει τα μέσα με τα οποία μια επιχείρηση καθίσταται μονοπώλιο μέσω «αθέμιτων» ανταγωνιστικών πρακτικών, όπως η

επιθετική τιμολόγηση, και όχι λόγω της ικανότητάς της να παράγει ελκυστικά προϊόντα με χαμηλό κόστος (Dinwoodie & Janis, 2014).

Η απλή θεωρία ολιγοπωλίου του Cournot υποστήριξε τον τρίτο πυλώνα, το άρθρο 7 του Clayton Act του 1914, το οποίο απαγορεύει τις συγχωνεύσεις που έχουν την τάση να αναστέλλουν τον ανταγωνισμό. Η θεωρία του Cournot υποστηρίζει ότι κάθε επιχείρηση σε ένα ολιγοπώλιο επιλέγει ένα επίπεδο παραγωγής για την μεγιστοποίηση των κερδών, λαμβάνοντας ως δεδομένη την παραγωγή των άλλων επιχειρήσεων. Καθώς ο αριθμός των επιχειρήσεων μειώνεται, η κάθε επιχείρηση κατέχει μεγαλύτερο μερίδιο στην αγορά, γεγονός που οδηγεί σε υψηλότερες τιμές (Esty & Damien, 2001). Ορισμένες εμπειρικές μελέτες (Jinji, 2014; Tsiktisiklis & Xu, 2014; Merlone & Szidarovszky, 2014) διαπιστώνουν τη σχέση μεταξύ του μεριδίου της αγοράς που κατέχουν οι κορυφαίες εταιρείες στον κλάδο και των τιμών. Η θεωρία και οι μελέτες αυτές, μαζί με την άποψη ότι οι συμφωνίες σύμπραξης ή σιωπηρής συμπαιγνίας θα είναι ευκολότερο να επιτευχθούν με λιγότερες επιχειρήσεις σε μια αγορά, οδήγησε σε πολιτικές που έχουν σχεδιαστεί για να εμποδίσουν την υπερβολική συγκέντρωση των αγορών.

Καθώς αυτές οι αντιμονοπωλιακές πολιτικές διαμόρφωσαν την εξέλιξη της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας σε δικαστήρια των ΗΠΑ, ένα ευρύ φάσμα των επιχειρηματικών πρακτικών κατέστησαν ύποπτες. Ένα ευρύ φάσμα ενδοσηματικών συμφωνιών μεταξύ μίας και μόνο επιχείρησης και των προμηθευτών ή των διανομέων της κρίθηκε παράνομη, ακόμη και όταν υφίσταται ενεργός ενδοσηματικός ανταγωνισμός. Η «Μονοπώληση» έγινε αντιληπτή σε ορισμένους κύκλους ως γενικός κανόνας για τη διατήρηση του δικαιώματος των μικρών επιχειρήσεων να ανταγωνίζονται και, ως εκ τούτου, ως προστασία των ανταγωνιστών από χαμηλές τιμές που προέρχονται από τις μεγάλες, πιο αποτελεσματικές εταιρείες, παρά ως προστασία του ανταγωνισμού έναντι των υψηλών τιμών από τα μονοπώλια. Μερικές συγχωνεύσεις έγιναν παράνομες με λιγότερο από 10% της αγοράς να βρίσκεται σε κίνδυνο (Manne & Wright, 2014).

Οι οικονομολόγοι και καθηγητές νομικής που σχετίζονται κυρίως-αλλά όχι αποκλειστικά-με το Πανεπιστήμιο του Σικάγο και το UCLA άρχισαν να αναρωτιούνται αν οι αρχές της μικροοικονομίας και τα οικονομετρικά δεδομένα θα μπορούσαν να υποστηρίξουν την ευρεία εμβέλεια της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας και κατά πόσον οι αγορές άξιζαν περισσότερη πίστωση από όση είχαν. Οι συμπράξεις

απαιτούν ρητή συμφωνία, επειδή οι επιτήδαιοι μπορούν να αποκομίσουν τεράστια κέρδη από την υποτίμηση των τιμών του μονοπωλίου. Από τη στιγμή που ο ανταγωνισμός εξαρτάται από την ανεξαρτησία των επιχειρήσεων εντός των αγορών, οι συμβάσεις και οι συγχωνεύσεις που ξεπερνούν τα σύνορα της αγοράς θεωρούνται αποτελεσματικές, π.χ., για την εξάλειψη της «διπλής περιθωριοποίησης» που μειώνει τα κέρδη και αυξάνει την τιμή όταν οι επιχειρήσεις έχουν ισχύ στην αγορά. Οι συμβάσεις μεταξύ των κατασκευαστών, των προμηθευτών και των διανομέων δεν είναι διαφορετικές από ό, τι άλλα μέσα με τα οποία μια επιχείρηση οργανώνει και διαθέτει τα προϊόντα της. Η προστασία των ανταγωνιστών και όχι του ανταγωνισμού πλήττει τους καταναλωτές, αν η τακτική μιας επιχείρησης θέτει έναν ανταγωνιστή σε χειρότερη θέση, τότε εκείνη η επιχείρηση βρίσκεται σε υποθετικά καλό σημείο. Οι εμπειρικές συσχετίσεις μεταξύ των κερδών και της συγκέντρωσης μπορεί να αντανάκλουν την αποτελεσματικότητα από τις οικονομίες κλίμακας και όχι τις ανεπάρκειες του περιορισμένου ανταγωνισμού. Η επιθετική τιμολόγηση κάτω του κόστους δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική, επειδή οι νέες επιχειρήσεις θα έρθουν στη στιγμή που η μονοπωλιακή επιχείρηση αυξάνει την τιμή για να ανακτήσει τις απώλειές της (Murphy, 2007).

Σύμφωνα με την άποψη αυτή, οι αντιμονοπωλιακοί εισαγγελείς και τα δικαστήρια δεν θα πρέπει να ανησυχούν για σιωπηρή συμπαιγνία, ομίλους εταιρειών, και επιθετική συμπεριφορά. Θα πρέπει να περιορίσουν την προσοχή τους σε σαφείς συμφωνίες μη ανταγωνισμού. Μόνο οι οριζόντιες (εντός της αγοράς) συγχωνεύσεις αυξάνουν τη συγκέντρωση σε επίπεδα που απειλούν τον ανταγωνισμό, και όταν η είσοδος ή η επέκταση της παραγωγής δεν αρκεί για να καταστήσει σημαντικές αυξήσεις τιμών ασύμφορες. Η κάθετη ολοκλήρωση είναι προβληματική μόνο ως μια τακτική αποφυγής της ρύθμισης μονοπωλίου. Αυτές οι ιδέες έφτασαν στο απόγειό τους κατά τη διάρκεια της θητείας του William Baxter στην αμερικανική αντιμονοπωλιακή υπηρεσία κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980. Χαρακτηριστικά παραδείγματα περιλαμβάνουν την έκδοση του «οδηγού οριζόντιων συγχωνεύσεων» και την επιθετική δίωξη των αντιμονοπωλιακών κατηγοριών εναντίον της AT&T, και η άρση παρόμοιων κατηγοριών που απαγγέλθηκαν το 1969 κατά της IBM (Murphy, 2007).

Έχοντας αναλύσει το ευρύ περιεχόμενο και την αφορμή για την αναγκαιότητα της πολιτικής ανταγωνισμού, στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμη η ανάλυση της

αναγκαιότητας της ρυθμιστικής πολιτικής. Ιδιαίτερα ως προς τη ρυθμιστική πολιτική, φαίνεται πως αυτή καθίσταται αναγκαία ως προς την παρέμβαση του κράτους, όταν εντοπίζονται οι ως άνω αποτυχίες αγοράς κι ιδιαίτερα η δύναμη αγοράς. Ο στόχος εν γένει μιας ρυθμιστικής πολιτικής από την πλευρά του κράτους, είναι να διαθέτει τους κατάλληλους μηχανισμούς κινήτρων στις επιχειρήσεις οι οποίες έχουν δύναμη αγοράς, με απώτερο σκοπό να τις κάνει να συμπεριφέρονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να προάγουν το «δημόσιο συμφέρον». Παρόλα αυτά, στο πλαίσιο των πολιτικών αυτών εντοπίζονται τρεις κύριες πηγές δυσκολιών, όπως η ασυμμετρία πληροφόρησης, η αξιοπιστία των ρυθμιστικών παρεμβάσεων και η ρυθμιστική σύλληψη. Κατά συνέπεια, εκ των ανωτέρω συνάγεται πως η ρυθμιστική πολιτική αποτελεί συνέπεια του γεγονότος πως υπάρχουν αποτυχίες αγοράς (Γάτσιος, n.d). Στην προκειμένη περίπτωση, η αποτυχία της αγοράς εντοπίζεται στο γεγονός της μη λειτουργίας του ανταγωνισμού, επιτρέποντας σε κάποιες επιχειρήσεις να διαθέτουν δύναμη αγοράς, δηλαδή να μην είναι απλοί λήπτες τιμών στο πλαίσιο του τέλειου ανταγωνισμού, αλλά αντίθετα να μπορούν να επηρεάζουν τις τιμές που χρεώνουν.

Στο πλαίσιο του τέλειου ανταγωνισμού, οι επιχειρήσεις θεωρούνται ως λήπτες τιμών, γεγονός που εξισώνει την τιμή του προϊόντος με το οριακό του κόστος, συνεπάγοντας μηδενικά οικονομικά κέρδη για τις επιχειρήσεις. Όμως, η κατάσταση του τέλειου ανταγωνισμού αποφέρει και το μέγιστο πλεόνασμα καταναλωτή, αφού η κοινωνική αξία που αποδίδεται στο προϊόν ισούται με το οριακό κόστος του παραγωγού. Ως δύναμη αγοράς ορίζεται η διαφορά μεταξύ της τιμής και του οριακού κόστους του προϊόντος. Από τη στιγμή που η επιχείρηση καταφέρνει να χρεώσει υψηλότερη τιμή από το οριακό της κόστος, αυτό αυτόματα σημαίνει πως η τιμολόγηση του προϊόντος υπερβαίνει την κοινωνική αξία που αποδίδεται στο προϊόν. Άρα, οι καταναλωτές πληρώνουν για το προϊόν περισσότερο από όσο το αξιολογούν και απολαμβάνουν μικρότερη ποσότητα από το αγαθό αυτό, εξαιτίας της αντίστροφης σχέσης τιμής-ζητούμενης ποσότητας στο πλαίσιο της καμπύλης ζήτησης. Αυτομάτως λοιπόν υπάρχει απόσπαση μεγαλύτερου πλεονάσματος καταναλωτή, αλλά και στη δημιουργία πλεονάσματος των παραγωγών (McConnell, Brue, & Flynn, 2011).

Αναλύοντας περαιτέρω της παραπάνω έννοιες, ως πλεόνασμα καταναλωτή ορίζεται το οικονομικό μέτρο της ικανοποίησης των καταναλωτών, το οποίο υπολογίζεται από την ανάλυση της διαφοράς ανάμεσα σε αυτό που οι καταναλωτές είναι πρόθυμοι να πληρώσουν για ένα αγαθό ή υπηρεσία σε σχέση με την τιμή

αγοράς του. Το πλεόνασμα του καταναλωτή υπάρχει όταν ο καταναλωτής είναι διατεθειμένος να πληρώσει περισσότερα για ένα συγκεκριμένο προϊόν από την τρέχουσα τιμή της αγοράς (Varian, 1992).

Παρόμοια, το πλεόνασμα παραγωγού είναι το οικονομικό μέτρο της διαφοράς μεταξύ του ποσού που λαμβάνει ένας παραγωγός για το προϊόν του και το ελάχιστο ποσό που αυτός θα είναι πρόθυμος να δεχτεί για το αγαθό αυτό. Η διαφορά, ή το πλεονάζον ποσό, είναι το όφελος που λαμβάνει ο παραγωγός για την πώληση του αγαθού στην αγορά (Varian, 1992).

Με τη μετάβαση λοιπόν από ένα καθεστώς τέλειου ανταγωνισμού σε μια μη τέλεια ανταγωνιστική κατάσταση, κομμάτι του πλεονάσματος του καταναλωτή μεταφέρεται ως πλεόνασμα στον παραγωγό. Όμως, αν η αγορά δε ρυθμιστεί, αυτό θα σημαίνει στην περίπτωση μίας επιχείρησης χρέωση μονοπωλιακής τιμής, ή στην περίπτωση του ολιγοπωλίου συμπαγνία, η οποία μπορεί να οδηγήσει και πάλι σε χρέωση μονοπωλιακής τιμής, στην οποία κατάσταση οι επιχειρήσεις μοιράζονται μεταξύ τους τα μονοπωλιακά κέρδη (Varian, 1992). Το γεγονός πως στην αγορά δεν προσφέρεται η επιθυμητή ποσότητα, αποτελεί αντικείμενο της ρυθμιστικής πολιτικής.

1.2. Θεμέλια Πολιτικής Ανταγωνισμού

Ιδιαίτερα σημαντικό για την περαιτέρω κατανόηση της έννοιας της πολιτικής ανταγωνισμού, είναι να γίνει ιστορική επισκόπηση του πλαισίου λειτουργίας της πολιτικής ανταγωνισμού στην Ελλάδα κυρίως, την ισχύουσα νομοθεσία για την προστασία του ανταγωνισμού και την λειτουργία της πολιτικής ανταγωνισμού εν γένει.

1.2.1. Επίσημη Πολιτική Ανταγωνισμού

Παρά το γεγονός ότι το δίκαιο ανταγωνισμού στην Ελλάδα υιοθετήθηκε για τη συμμόρφωση με τα πρότυπα της ΕΕ, δεν χρησιμοποιείται για να υποστηρίξει σχετικές μεταρρυθμίσεις μεγαλύτερης κλίμακας. Η προσέγγιση της Ελλάδας για την πολιτική ανταγωνισμού προέρχεται από την κύρια κατεύθυνση που προκύπτει για μια γενική πρόθεση να ακολουθήσουν τα μοντέλα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι στόχοι της ένταξης στην ΕΕ, της ενιαίας αγοράς και της νομισματικής ένωσης, θα μπορούσαν να

αποτελούν σημείο εκκίνησης για ουσιαστική μεταρρύθμιση. Όμως, οι γενικοί στόχοι έχουν εφαρμοστεί πιο έντονα από ό, τι οι συγκεκριμένες αλλαγές πολιτικής που απαιτούνται για να τη συμμόρφωση με τα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε κυβερνητικό επίπεδο, το πλαίσιο της πολιτικής για τη χρήση της ρύθμισης στην επίτευξη των στόχων της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής συνδέεται με ελάχιστη χρήση των αρχών του ανταγωνισμού. Η έλλειψη σαφούς αντίληψης της πολιτικής ανταγωνισμού και των στόχων της κατέστησε την πολιτική ανταγωνισμού αναποτελεσματική ως ένα γενικό πλαίσιο για την προσανατολισμένη στην αγορά μεταρρύθμιση του ρυθμιστικού πλαισίου (European Commission, 2012).

Η επίσημη πολιτική του ανταγωνισμού έχει τεθεί σε εφαρμογή από το 1977, αλλά οι βάσεις της είναι ακόμα ανύπαρκτες. Οι αξίες και οι συνήθειες στην Ελλάδα ενθαρρύνουν εδώ και καιρό την ισχυρή επιχειρηματική κουλτούρα. Η βιομηχανία έχει την τάση να είναι μικρής κλίμακας (με αξιοσημείωτες εξαιρέσεις, όπως το τσιμέντο και τα πρωτογενή μέταλλα), ενώ έχουν ακμάσει και οι υπηρεσίες, οι οποίες είναι επίσης μικρής κλίμακας. Ένα ασυνήθιστα υψηλό ποσοστό του ενεργού πληθυσμού ήταν αυτοαπασχολούμενοι. Εν μέρει χάρη σε συνθήκες που ενθαρρύνουν την επιχειρηματική πρωτοβουλία, υπήρξε σημαντική πρόοδος από το 1950. Ωστόσο, το είδος της διακυβέρνησης, τα πλαίσια θεσμικής υποδομής και πολιτικής άργησαν να προσαρμοστούν και να εκσυγχρονιστούν (European Parliament, 2013).

Οι μακροχρόνιες κοινωνικές αξίες και οι προσδοκίες για το ρόλο της κυβέρνησης παρουσιάζουν κάποια εμπόδια στην δημιουργία ενός συστήματος που βασίζεται σε κανόνες της πολιτικής ανταγωνισμού. Αυτές οι αξίες και συμπεριφορές μπορεί ακόμη και να χρονολογούνται αιώνες πριν από την ανεξαρτησία, όταν ο κανόνας δικαίου ήταν αδύναμος και οι άνθρωποι αναζήτησαν προστασία στην οικογένεια και τις πελατειακές σχέσεις. Από τον 19^ο αι., οι Έλληνες μεταρρυθμιστές έχουν εγκαταστήσει νέους θεσμούς, όπως ο ποινικός και ο αστικός κώδικας, με βάση τα μοντέλα- δάνεια, για να εκτοπίσουν την υφιστάμενη νομοθεσία, τις θεσμικές σχέσεις, και τις πολιτιστικές παραδόσεις. Η πρακτική της ενσωμάτωσης και τα εξωτερικά πρότυπα εξακολουθούν να χαρακτηρίζουν κάποιες σύγχρονες μεταρρυθμίσεις, και κυρίως η ίδια η πολιτική ανταγωνισμού. Σε μια επιχειρηματική και πολιτική κουλτούρα που χαρακτηρίζεται από καιρό από εκτεταμένη κρατική ρύθμιση, άμεσο έλεγχο των τιμών και σημαντικών κρατικών επιχειρήσεων, η πολιτική ανταγωνισμού δεν αποτελούσε άμεση προτεραιότητα. Για μεγάλο χρονικό διάστημα, η βασική

μέθοδος της ρυθμιστικής παρέμβασης ήταν ο άμεσος έλεγχος των τιμών και της αγοράς (European Parliament, 2013).

Η Ελλάδα υιοθέτησε μια νομοθεσία περί ανταγωνισμού, ως μέρος του προγράμματος της προετοιμασίας για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Πρώτη γενική νομοθεσία περί ανταγωνισμού στην Ελλάδα εκδόθηκε το 1977 (Ν. 703/1977 περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού). Εκτός από το γενικό στόχο της συμμόρφωσης με τις προσδοκίες της ΕΕ, ο νόμος δεν ανταποκρίνεται σε οποιοδήποτε ζήτημα εσωτερικής πολιτικής, και δεν βασίστηκε σε προϋπάρχοντες ελληνικούς νόμους ή θεσμούς. Αντίθετα, τα ευρωπαϊκά πρότυπα μεταφέρθηκαν άμεσα, ως προς την ουσία και τη διαδικασία (Κατσουλάκος, 2011).

Δύο χρόνια μετά τη θέσπιση του νόμου εκδόθηκε η πρώτη απόφαση. Όταν η κυβέρνηση άλλαξε στις αρχές του 1980, οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανταγωνισμού μειώθηκαν - μαζί με εκείνες των άλλων ανεξάρτητων φορέων - γιατί η νέα κυβέρνηση ήθελε να ασκεί μεγαλύτερο έλεγχο στις πολιτικές. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μετατράπηκε σε συμβουλευτικό όργανο, και οι πραγματικές αποφάσεις λαμβάνονταν από τον Υπουργό Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, με βάση τις συστάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Ο υπουργός συνήθως ακολούθησε αυτές τις συστάσεις, αν και επίσης μείωσε τα προτεινόμενα πρόστιμα. Μεγαλύτερη προσοχή δόθηκε σε θέματα κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, αλλά η Επιτροπή Ανταγωνισμού χειρίστηκε επίσης ορισμένα θέματα που αφορούσαν οριζόντιες συμφωνίες. Αξιολογήθηκαν επίσης κάποιες συγχωνεύσεις, σύμφωνα με τις διατάξεις σχετικά με την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, παρά την έλλειψη ρητής αρχής συγχώνευσης εκείνη τη στιγμή. Μεγάλο μέρος του έργου της Επιτροπής Ανταγωνισμού ήταν αφιερωμένο στην ευαισθητοποίηση του νόμου, και όχι μόνο στο κοινό και την επιχειρηματική κοινότητα. Κατά την περίοδο αυτή, ο σκοπός της πολιτικής ανταγωνισμού δεν ήταν πάντα κατανοητός από άλλα τμήματα της κυβέρνησης, για παράδειγμα, τα υπουργεία μερικές φορές ζήτησαν από την Επιτροπή Ανταγωνισμού να παρέμβει για τον έλεγχο των τιμών και των κερδών (ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ, 2008).

Το 1991, όταν η κυβέρνηση άλλαξε και πάλι, η Επιτροπή Ανταγωνισμού ανέκτησε την εξουσία λήψης αποφάσεων. Αλλά η εξουσία αυτή ασκήθηκε προσεκτικά στην αρχή. Σε διάστημα δύο ετών, η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξέδωσε

μόνο 10 αποφάσεις. Η κοινοποίηση συγκεντρώσεων και ο έλεγχος προστέθηκαν στο νόμο, αλλά οι αποφάσεις δεν εμπόδισαν τις συγχωνεύσεις κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Στην Επιτροπή Ανταγωνισμού παραχωρήθηκε η εξουσία να αναλάβει δράση για την επιβολή του νόμου, εκτός από τη λήψη απόφασης σχετικά με τις αιτήσεις και κοινοποιήσεις. Άλλες αλλαγές εκείνο το έτος προέβλεπαν απαλλαγές κατά κατηγορία, που εκδίδονται από τον Υπουργό Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, προσθέτοντας την έννοια της «οικονομικής εξάρτησης» στον νόμο σχετικά με την κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης (IME-ΓΣΕΒΕΕ, 2008).

Οι τροπολογίες που εγκρίθηκαν το 1995, είχαν ως στόχο να ενισχύσουν περαιτέρω τη δομή επιβολής. Ένα βήμα που είχε ως στόχο να καταστήσει την επιβολή πιο ανεξάρτητη ήταν να τεθεί η Γραμματεία υπό τον άμεσο έλεγχο της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Μέχρι τότε, η Επιτροπή Ανταγωνισμού υποστηρίχθηκε από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας. Οι πτυχές της πολιτικής ανταγωνισμού του ελέγχου των συγχωνεύσεων έγιναν πιο σημαντικές, με την καθιέρωση μιας διαδικασίας δύο σταδίων για τον έλεγχο και την έγκριση. Στην Επιτροπή Ανταγωνισμού παραχωρήθηκε η εξουσία για λήψη ασφαλιστικών μέτρων και η εξουσία να εκδίδει γνώμες σχετικά με άλλα ζητήματα πολιτικής. Η εξουσία να εκδίδει αρνητικές πιστοποιήσεις αποκαταστάθηκε. Τα μέλη και η οργάνωση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, επίσης αναθεωρήθηκαν (IME-ΓΣΕΒΕΕ, 2008).

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού επιβεβαίωσε δικαίως ότι η παλαιά κανονιστική προσέγγιση, που χαρακτηριζόταν από μεγάλη εξάρτηση από άμεσους ελέγχους, είχε αντικατασταθεί από τις αρχές προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού και την προστασία των καταναλωτών. Όμως, ο υπεύθυνος υπουργός για αυτές τις μεταρρυθμίσεις (Κώστας Σημίτης, ο οποίος αργότερα έγινε πρωθυπουργός) παραιτήθηκε, και οι διάδοχοί του δεν έδωσαν στην πολιτική ανταγωνισμού την ίδια προτεραιότητα. Οι μεταρρυθμίσεις του 1995 δεν ενίσχυσαν την πολιτική ανταγωνισμού, αντιθέτως, την αποδυνάμωσαν με σημαντικούς τρόπους. Ο νόμος του 1995 υποχρέωσε την Επιτροπή Ανταγωνισμού να αφιερώσει το μεγαλύτερο μέρος των πόρων της σε χαμηλής προτεραιότητας εργασίες ελέγχου των συγχωνεύσεων, καθιστώντας την εξαρτημένη από ένα Υπουργείο, το οποίο δεν μοιράζεται τους στόχους πολιτικής της. Παρά το γεγονός ότι οι επαγγελματίες που εργάζονται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού έχουν σαφή αντίληψη των οικονομικών και άλλων

πλεονεκτημάτων του ανταγωνισμού στην αγορά, η θεσμική υποδομή της πολιτικής ανταγωνισμού έχει παραμεληθεί (ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ, 2008).

Η μεταρρύθμιση ωστόσο, έχει κάνει μικρή χρήση της πολιτικής ή των αρχών ανταγωνισμού. Οι στόχοι για την πολιτική ανταγωνισμού στην Ελλάδα πρέπει να συνάγονται από τις περιστάσεις. Δεν υπάρχει ρητή δήλωση πολιτικής ή σκοπού του Δικαίου Ανταγωνισμού. Σε σχέση με την έκδοση της αρχικής νομοθεσίας το 1977, η κυβέρνηση δήλωσε δύο σκοπούς: την προστασία του ανταγωνισμού της ελεύθερης αγοράς προς όφελος της οικονομίας γενικά και των καταναλωτών ειδικότερα, και την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με νομοθεσία της ΕΚ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα), προβλέποντας την ένταξη στην Κοινή Αγορά. Οι τροποποιήσεις του 1995 είχαν ως στόχο την ενίσχυση της επιβολής του νόμου, έτσι ώστε οι ιστορικές μέθοδοι της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία, δηλαδή ο έλεγχος των τιμών, θα μπορούσαν να αντικατασταθούν από την εξάρτηση από τον ανταγωνισμό της ελεύθερης αγοράς (OECD, 2001).

Αυτές οι σαφείς δηλώσεις, και η προφανής έλλειψη περαιτέρω επεξεργασίας στις αποφάσεις ή άλλες ανακοινώσεις, δείχνουν ότι η Ελλάδα δεν έχει ενδιαφερθεί για ορισμένες από τις πιθανές συγκρούσεις μεταξύ των στόχων που συχνά συναντώνται αλλού. Η επίκληση στους στόχους της πολιτικής δεν έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην ερμηνεία και την εκπόνηση της νομοθεσίας, αν και οι δεδηλωμένοι στόχοι αναμφίβολα καθοδηγεί την διοίκηση της. Για παράδειγμα, η συμπερίληψη του οφέλους των καταναλωτών ως έναν από τους ρητούς σκοπούς το 1977 θα μπορούσε να βοηθήσει την Επιτροπή Ανταγωνισμού να αντισταθεί στην κακή χρήση της απαγόρευσης της κατάχρησης οικονομικής εξάρτησης (OECD, 2001).

Η απελευθέρωση και η ιδιωτικοποίηση οδήγησαν σε αλλαγές στη δεκαετία του 1990. Η πολιτική ανταγωνισμού δεν συνέβαλε ιδιαίτερα, όμως, σε αυτές τις αλλαγές. Η πρόοδος των μεταρρυθμίσεων δεν δείχνει μια γενική αποδοχή των αρχών του ανταγωνισμού, αλλά μάλλον εμμονή σε ειδικές περιπτώσεις, σε απάντηση προς τις εξωτερικές πιέσεις. Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτών των αλλαγών, το κύρος και η αποτελεσματικότητα των αρχών ανταγωνισμού μειώθηκε, ενώ ο ανταγωνισμός εισήχθη σε ρυθμίσεις μόνο στο βαθμό που απαιτείται από εξωτερικούς περιορισμούς.

Ένα παράδειγμα της προσπάθειας αναβολής, αντί της ενθάρρυνσης, του ανταγωνισμού ήταν η παραχώρηση στις τοπικές επιχειρήσεις, τον Δεκέμβριο του 1997, ενός τεράστιου πακέτου μακροπρόθεσμων συμβάσεων χρησιμότητας -

συνολικού ύψους 3,5% του ΑΕΠ - μόλις πριν την απαίτηση ανοικτού διαγωνισμού από μια οδηγία της ΕΕ. (Η Ελλάδα είχε ήδη λάβει παράταση ενός έτους για τη συμμόρφωση). Το γεγονός ότι η Ελλάδα επεδίωξε σταθερά περισσότερο χρόνο για την συμμόρφωση με τις οδηγίες της ΕΕ για το άνοιγμα της αγοράς και την απελευθέρωση δείχνει τη σχετική σημασία που αποδίδεται στον ανταγωνισμό σε σχέση με την εξυπηρέτηση των εγχώριων εκλογικών συμφερόντων (OECD, 2001).

Το «Σύμφωνο Εμπιστοσύνης» τον Νοέμβριο του 1997 μεταξύ της κυβέρνησης και των κοινωνικών εταίρων αναγνώρισαν την ανάγκη για μια σειρά διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, ιδιαίτερα για τις αγορές εργασίας, αλλά και για τις αγορές προϊόντων. Αναγνωρίζοντας τη σημασία του ανταγωνισμού στην ανάπτυξη, ένας στόχος του συμφώνου ήταν η ενίσχυση του ρόλου της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Εκείνη την εποχή, θεωρήθηκε ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού περιορίζει την προσοχή της στην έγκριση συγχωνεύσεων, αντί να εκτελεί τον ευρύτερο ρόλο του θεματοφύλακα του ανταγωνισμού. Αυτές οι αντιλήψεις παρέμειναν ακριβείς έως και σήμερα (OECD, 2001).

Οι δημόσιες επιχειρήσεις αποτελούσαν ένα κύριο σημείο εστίασης για την έκταση και την ένταση του ανταγωνισμού στην αγορά. Οι δημόσιες επιχειρήσεις έχουν χρησιμοποιηθεί καταχρηστικά ως οχήματα για πολιτικούς στόχους (όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας) άσχετα με τον στόχο της αποτελεσματικότερης παροχής αγαθών και υπηρεσιών. Ωστόσο, η αναδιάρθρωση κινήθηκε αργά, και η πολιτική ανταγωνισμού δεν διαδραμάτισε κάποιον σημαντικό ρόλο στη διαδικασία. Ο τομέας των δημοσίων επιχειρήσεων κυριαρχείται από περίπου 10 εταιρείες, κυρίως μονοπωλιακοί φορείς που παρέχουν βασικές εισροές, όπως οι μεταφορές, η ενέργεια, και η επικοινωνία. Αλλά συμπεριλαμβάνει επίσης αρκετές δεκάδες επιχειρήσεις, μερικές από τις οποίες βρίσκονται σε βιομηχανικούς τομείς. Επιπλέον, μέχρι πρόσφατα πολλές σημαντικές βιομηχανικές επιχειρήσεις, οι περισσότερες από τις οποίες δεν ήταν οικονομικά υγιείς, ελέγχονταν αποκλειστικά από το κράτος ή τις κρατικές τράπεζες. Οι κλάδοι όπου μεγάλες επιχειρήσεις ήταν υπό τον άμεσο ή έμμεσο έλεγχο της κυβέρνησης περιλάμβαναν (και σε ορισμένες περιπτώσεις, περιλαμβάνουν ακόμα) ναυπηγεία, ορυχεία, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, κατεργασία μετάλλων, τσιμέντου, χαρτιού και πετρελαίου (OECD, 2001).

Μεταξύ των λοιπών επιχειρήσεων υπό κρατικό έλεγχο ήταν τα καταστήματα αφορολόγητων ειδών, μεσιτικά γραφεία, τροφοδοσία των αεροπορικών εταιρειών και

ταξιδιωτικών πρακτορειών, ιπποδρομίες, τα τυχερά παίγνια (ΟΠΑΠ) και τα λαχεία. Η ιδιωτικοποίηση είναι σε εξέλιξη, σε στάδια, από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού, ο οποίος κατέχει ή ελέγχει πολλά μικρά και μεσαίου μεγέθους ξενοδοχεία και άλλες τουριστικές εγκαταστάσεις (OECD, 2001).

Οι άμεσοι έλεγχοι των επιχειρήσεων κατασκευών έχουν εξαλειφθεί, εκτός από τέσσερις εταιρείες αμυντικού εξοπλισμού, και δύο από αυτές ορίστηκαν για τη μερική ιδιωτικοποίηση το 2000 (OECD, 2001).

Ένας σημαντικός εθνικός πολιτικός στόχος ήταν η ένταξη στη ζώνη του ευρώ και, συνεπώς, η προσοχή επικεντρώθηκε στα μέτρα για τις μακροοικονομικές επιδόσεις που καθορίζουν τις απαιτήσεις. Έτσι, υπήρχε η δυνατότητα παρέμβασης στις αγορές για να ελέγχουν τις τιμές, ιδίως για τα προϊόντα πετρελαίου και για να πληρούν τις προδιαγραφές του πληθωρισμού. Η κυβέρνηση ζήτησε το 1999, σύμφωνα με πληροφορίες, «συμφωνίες κυρίων» από τους μεγάλους παραγωγούς για την διατήρηση των αυξήσεων των τιμών κάτω από το 3%. Η κυβέρνηση ανησυχούσε ότι ο πληθωρισμός στις ιδιωτικές υπηρεσίες και σε ορισμένους τομείς λιανικού εμπορίου υπήρξε ιδιαίτερα δυσεπίλυτος, υποδεικνύοντας κάποιο συνδυασμό πιέσεων της ζήτησης και του ανεπαρκούς ανταγωνισμού. Δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι η πολιτική ανταγωνισμού θεωρήθηκε σχετική με αυτές τις ανησυχίες, ακόμη και αν ο ανταγωνισμός είναι η μόνη βιώσιμη προσέγγιση για την ρύθμιση των αυξήσεων των τιμών σε μια οικονομία της αγοράς (OECD, 2001).

1.2.2. Σημαντικά Ζητήματα στην Πολιτική Ανταγωνισμού Σήμερα

Η κατάσταση της πολιτικής ανταγωνισμού στην Ελλάδα είναι κρίσιμη. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν έχει επιρροή, υποστήριξη και πόρους. Τα μέλη δεν αμείβονται αρκετά και τα έξοδά τους δεν επιστρέφονται, οπότε η συμμετοχή στις συνεδριάσεις είναι ασυνεπής. Οι κενές θέσεις στην Επιτροπή Ανταγωνισμού παρέμειναν ανοιχτές για χρονικό διάστημα ακόμα και ενός έτους. Η οικονομική εξειδίκευση είναι περιορισμένη: υπάρχουν ελάχιστοι οικονομολόγοι στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Το προσωπικό δεν διαθέτει επαρκείς πόρους για την εξέταση των καταγγελιών, να κάνει ex officio έρευνες, ή συμμετέχει στην ανάλυση των πολιτικών και στην υπεράσπιση. Η Ελλάδα ήταν το μόνο μέλος της ΕΕ που δεν ανταποκρίθηκε στη διαδικασία της ΕΕ

για την αναθεώρηση των πολιτικών της σχετικά με τους κάθετους περιορισμούς (IME-ΓΣΕΒΕΕ, 2008).

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει επηρεαστεί από ένα υπουργείο που διαφωνούσε με την πολιτική της κατεύθυνση. Το 1999, το Υπουργείο Ανάπτυξης, το οποίο επόπτευε τον προϋπολογισμό και τις συναντήσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού, υποστήριξε «συμφωνίες κυρίων» μεταξύ της κυβέρνησης και των πωλητών των καταναλωτικών προϊόντων για τη διατήρηση των αυξήσεων των τιμών σε χαμηλά επίπεδα. Το Υπουργείο είναι υπεύθυνο για τη διαχείριση πολλών δυνητικά αντι-ανταγωνιστικών εμποδίων κατά την είσοδο, με τη μορφή των απαιτήσεων αδειοδότησης. Επίσης, πρότεινε κανόνες για τον έλεγχο των τιμών των ανταλλακτικών αυτοκινήτων και έθεσε ελάχιστες τιμές για τοπικές μεταφορές των εμπορευματοκιβωτίων με φορτηγά.

Η απάντηση του υπουργείου στο αίτημα της Επιτροπής Ανταγωνισμού πρόσληψη προσωπικού δεν ήταν ικανοποιητική: αντί να αυξήσει το προσωπικό ή τον προϋπολογισμό, το υπουργείο συμφώνησε να εξουσιοδοτήσει απόσπαση του προσωπικού άλλων υπουργείων για να βοηθήσει με μερική απασχόληση την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Σε αυτή την κατάσταση, ήταν δύσκολο η Επιτροπή Ανταγωνισμού να χρησιμοποιήσει τη βοήθεια αποτελεσματικά. Επιπλέον, υπήρχαν και άλλοι λόγοι αμφισβήτησης της χρησιμότητας του απεσπασμένου προσωπικού, συγκεκριμένα η άρνησή τους να ενταχθούν στην νέα γραμματεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού που είχε παραλύσει το 1995 (IME-ΓΣΕΒΕΕ, 2008).

Επιπλέον, οι σημαντικές μεταρρυθμίσεις της δικτυακής υποδομής προχώρησαν αργά. Τα προγράμματα της ιδιωτικοποίησης και της απελευθέρωσης της ενέργειας, των τηλεπικοινωνιών και των μεταφορών έχουν ανοίξει σιγά-σιγά τις εθνικές αγορές και τα παραδοσιακά μονοπώλια, οδηγώντας σε ενεργό ανταγωνισμό. Αυτά τα βήματα προς την κατεύθυνση της μεταρρύθμισης είχαν αναληφθεί με ελάχιστη ή καμία διαβούλευση με την Επιτροπή Ανταγωνισμού ή το προσωπικό της. Αν δεν επιλυθούν προβλήματα των πόρων της Επιτροπής Ανταγωνισμού, είναι αμφίβολο ότι θα έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει στο σχεδιασμό και την εφαρμογή αυτών των μεταρρυθμίσεων. Οι μεταρρυθμίσεις για το άνοιγμα της αγοράς θα πρέπει να είναι ένας λόγος για την ενίσχυση των θεσμών του ανταγωνισμού, την επίλυση των προβλημάτων που εμφανίζονται σε μια όλο και πιο απελευθερωμένη οικονομία (IME-ΓΣΕΒΕΕ, 2008).

Ωστόσο, τα προβλήματα ανταγωνισμού που αξίζουν την προσοχή περιλαμβάνουν τα συστήματα των αδειών και των πιστοποιητικών που ελέγχουν την είσοδο, τα οποία ουδέποτε εξέτασε η Επιτροπή Ανταγωνισμού. Πολλοί παρατηρητές αναφέρουν ότι εμφανείς συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων σχετικά με τις τιμές τους, τις ώρες λειτουργίας και τις υπηρεσίες είναι κοινές, παρά τις απαγορεύσεις της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού. Ακόμη και οι βιομηχανικοί εμπορικοί κύκλοι πιστεύουν ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού θα πρέπει να ενισχυθεί με πόρους για την αντιμετώπιση σημαντικών προβλημάτων και να αποδείξει στην επιχειρηματική κοινότητα ότι η πολιτική ανταγωνισμού πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη. Ένα σημάδι ότι οι προτεραιότητες αλλάζουν ήταν η έγκριση, τον Αύγουστο του 2000, πολλών τροποποιήσεων της Πράξης 1 περί του Ανταγωνισμού. Μεταξύ άλλων, οι τροπολογίες αυτές θα μπορούσαν να αυξήσουν σημαντικά τους πόρους της Επιτροπής Ανταγωνισμού ώστε να μπορέσει να μετατοπίσει πόρους της για οριζόντιους περιορισμούς και την υπεράσπιση (IME-ΓΣΕΒΕΕ, 2008).

Στα πλαίσια της Ευρώπης, η Ευρωπαϊκή Ένωση, θεωρεί την πολιτική ανταγωνισμού γενικά ως ένα μέσο το οποίο μπορεί να ενδυναμώσει και να βελτιώσει την κοινωνική οικονομία της αγοράς στα πλαίσιά της. Έτσι, στην Ευρωπαϊκή Ένωση η πολιτική ανταγωνισμού έχει δημιουργηθεί με γνώμονα το να εξυπηρετούνται τόσο τα συμφέροντα των καταναλωτών, όσο και των επιχειρήσεων (European Parliament, 2013).

Σήμερα, οι βασικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στηρίζονται κυρίως στο να ξεπεραστεί η κρίση και η Ευρωπαϊκή οικονομία εν συνόλω να την ξεπεράσει έχοντας τα καλύτερα εφόδια που θα συντελέσουν την ισόρροπη αλλά και βιώσιμη ανάπτυξή της, δημιουργώντας περισσότερες θέσεις εργασίας. Η κρίση και ο στόχος πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετίζονται υπό το πρίσμα του ότι πρέπει να γίνει άμεση διαχείριση των κρατικών ενισχύσεων που ελήφθησαν στην περίοδο αυτή και συγκεκριμένα στην ομαλή έξοδο από αυτές. Καταργώντας τις κρατικές ενισχύσεις σταδιακά, εξετάζοντας παράλληλα και τις συνθήκες και τους κινδύνους που επικρατούν στην αγορά, η χρηματοπιστωτική κατάσταση αναμένεται να σταθεροποιηθεί (European Parliament, 2013).

Μόλις σταθεροποιηθεί η χρηματοπιστωτική κατάσταση, τότε και μόνο τότε θα είναι εφικτό να εξέλθει η οικονομία από την κρίση, αλλά πλέον να διατηρηθούν και ισότιμοι όροι ανταγωνισμού στις επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω της

εμπόδισης της σειράς των επιχορηγήσεων των κρατών μελών. Οι αντιμονοπωλιακοί κανόνες θα συνεχίσουν να ισχύουν, με γνώμονα την προστασία του καταναλωτή, εμποδίζοντας ή παύοντας ενέργειες που τους παραβιάζουν (European Parliament, 2013).

Επιπλέον, σημαντικό είναι πως στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην περίοδο της κρίσης υπάρχει πλαίσιο ώστε να καταστέλλονται ενέργειες που βλάπτουν τους καταναλωτές κι ιδιαίτερα η καταπολέμηση των καρτέλ, η οποία αποτελεί προτεραιότητα. Παρόλα αυτά, εξαιτίας των γενικότερων οικονομικών δυσχερειών, αυτές θα λαμβάνονται υπόψη για τα πρόστιμα των επιχειρήσεων, τα οποία ενώ θα πρέπει να είναι αποτρεπτικά, κάθε φορά θα προσαρμόζονται τόσο αναλόγως των συνθηκών, όσο και της κατάστασης των επιχειρήσεων (European Parliament, 2013). Επιπλέον, γίνεται προσπάθεια εμποδισμού εκμετάλλευσης της δεσπόζουσας θέσης των επιχειρήσεων στην αγορά, διατηρώντας παράλληλα τον αυστηρό έλεγχο στις σχεδιαζόμενες συγκεντρώσεις (European Parliament, 2013).

Οι κλάδοι στους οποίους ιδιαίτερα δίνεται έμφαση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι εκείνοι οι οποίοι κι είναι καθοριστικοί στην ανάπτυξη ενιαίας αγοράς, η ενέργεια, οι μεταφορές και το ψηφιακό πρόγραμμα. Σε επίπεδο πολιτικής, έχουν ολοκληρωθεί νομοθετικά τα σχέδια των κάθετων συμφωνιών, των αυτοκινήτων και των ασφαλίσεων και στο τέλος του 2010 εγκρίθηκε και το αναθεωρημένο πλαίσιο που αφορά τις συμφωνίες οριζόντιας, το οποίο και περιλαμβάνει κανόνες οι οποίοι είναι περισσότερο σαφείς σχετικά με τις οριζόντιες συμφωνίες και ιδιαίτερα την ανταλλαγή πληροφοριών και τις συμφωνίες τυποποίησης (European Parliament, 2013).

Επίσης, σημαντικό είναι να αναφερθεί πως το 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε μια Λευκή Βίβλο που συμπυκνώνει προτάσεις σχετικά με την αποτελεσματικότητα ενός συστήματος ικανοποίησης όσων θίγονται από παραβάσεις της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας που ισχύει στην Ευρώπη. Επίσης, έγινε ιδιαίτερη μνεία στις αγωγές αποζημίωσης για τις εν λόγω παραβάσεις, με απώτερο σκοπό η πολιτική να εστιαστεί σε αυτές (European Parliament, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ: ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Το βασικό περιεχόμενο του ουσιαστικού νόμου σχετικά με τις συμφωνίες και την υπερίσχυση ακολουθεί τις τυποποιημένες αρχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι κανόνες για τις συγχωνεύσεις ακολουθούν και τους κανονισμούς της ΕΕ, αλλά ο έλεγχος του μεριδίου αγοράς εξακολουθεί να ισχύει για τις κοινοποιήσεις και οι κανόνες για τις συγχωνεύσεις απαιτούν πάρα πολλούς πόρους για την επισκόπηση των συγχωνεύσεων. Τα ουσιαστικά νομικά κριτήρια και οι προβλεπόμενες κυρώσεις πρέπει να είναι επαρκείς για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ανταγωνισμού, τα οποία προαπαιτούνται ή ενθαρρύνονται από τον κανονισμό, ή τα οποία θα εμφανίζονται ως αλλαγές στις ρυθμιστικές δομές (Vives, 2009).

Η γενική νομοθεσία περί ανταγωνισμού συνήθως αφορά την αντιμετώπιση των προβλημάτων της μονοπωλιακής ισχύος με τρεις τυπικές ρυθμίσεις: σχέσεις και συμφωνίες μεταξύ ανεξάρτητων επιχειρήσεων, δράσεις από μία και μόνη επιχείρηση, και δομικοί συνδυασμοί των ανεξάρτητων επιχειρήσεων. Η πρώτη κατηγορία, οι συμφωνίες, συχνά υποδιαιρείται σε δύο ομάδες για σκοπούς ανάλυσης: οι «οριζόντιες» συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων που επιτελούν την ίδια λειτουργία, και οι «κάθετες» συμφωνίες μεταξύ των επιχειρήσεων που βρίσκονται στα διάφορα στάδια παραγωγής ή διανομής. Η δεύτερη κατηγορία ονομάζεται «μονοπώληση» σε ορισμένους νόμους, και «κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης» σε άλλους. Τα νομικά συστήματα που χρησιμοποιούν διαφορετικές ονομασίες έχουν αναπτύξει κάπως διαφορετικές προσεγγίσεις στο πρόβλημα της οικονομικής υπερίσχυσης μιας μοναδικής επιχείρησης. Η τρίτη κατηγορία, που συχνά αποκαλείται «συγχωνεύσεις» ή «συγκεντρώσεις», περιλαμβάνει συνήθως άλλα είδη διαρθρωτικών συνδυασμών, όπως τα μερίδια ή εξαγορές των περιουσιακών στοιχείων, κοινοπραξίες, τις σταυροειδείς συμμετοχές και οι αλληλοσυνδεόμενες διευθύνσεις (interlocking directorates) (Rodger & MacCulloch, 2014).

Οι συμφωνίες μπορούν να επιτρέπουν στην ομάδα των επιχειρήσεων που ενεργούν από κοινού την επίτευξη ορισμένων χαρακτηριστικών μονοπωλίου, την αύξηση των τιμών, τον περιορισμό της παραγωγής και την πρόληψη της εισόδου

(νέων επιχειρήσεων) ή της καινοτομίας. Οι πιο προβληματικές οριζόντιες συμφωνίες είναι εκείνες που εμποδίζουν τον ανταγωνισμό σχετικά με τη θεμελιώδη δυναμική του ανταγωνισμού της αγοράς, των τιμών και της παραγωγής. Οι περισσότεροι σύγχρονοι νόμοι του ανταγωνισμού αντιμετωπίζουν τις γυμνές συμφωνίες (naked agreements) για τον καθορισμό των τιμών, τον περιορισμό της παραγωγής, τις συμπαιγνίες, ή την διαίρεση της αγοράς. Για να εφαρμοστούν τέτοιου είδους συμφωνίες, οι ανταγωνιστές μπορούν επίσης να συμφωνήσουν σε τακτικές για την πρόληψη νέου ανταγωνισμού ή τον αποκλεισμό άλλων επιχειρήσεων και, ως εκ τούτου, οι νόμοι προσπαθούν επίσης να αποτρέψουν και να τιμωρήσουν τα μπιόκοτάζ. Η οριζόντια συνεργασία και σε άλλα θέματα, όπως τα πρότυπα των προϊόντων, η έρευνα και η ποιότητα, μπορεί επίσης να επηρεάσει τον ανταγωνισμό, αλλά μπορεί να εξαρτάται από τις συνθήκες της αγοράς αν το αποτέλεσμα θα είναι θετικό ή αρνητικό. Έτσι, οι περισσότεροι νόμοι ασχολούνται με αυτά τα άλλα είδη συμφωνιών με την αξιολόγηση μεγαλύτερου εύρους από πιθανά οφέλη και ζημίες, ή με την προσπάθεια σχεδιασμού λεπτομερέστερων κανόνων για τον εντοπισμό και την απαλλαγή από τέτοιες συμπεριφορές (Jones & Sufrin, 2014).

Οι κάθετες συμφωνίες προσπαθούν να ελέγχουν τις πτυχές της διανομής. Οι λόγοι ανησυχίας είναι οι ίδιοι - οι συμφωνίες μπορούν να οδηγήσουν σε αυξημένες τιμές, μικρότερη ποσότητα (ή χαμηλότερη ποιότητα), ή πρόληψη της εισόδου νέων επιχειρήσεων και της καινοτομίας. Επειδή οι ανταγωνιστικές συνέπειες των κάθετων συμφωνιών είναι πιο περίπλοκες από ό, τι εκείνες των οριζόντιων συμφωνιών, η νομική αντιμετώπιση των διαφόρων ειδών κάθετων συμφωνιών ποικίλλει ακόμη περισσότερο από ό, τι για τις οριζόντιες συμφωνίες. Ένας βασικός τύπος συμφωνίας είναι η διατήρηση των τιμών μεταπώλησης: οι κάθετες συμφωνίες μπορεί να ελέγξουν τις ελάχιστες ή τις μέγιστες τιμές. Σε ορισμένες ρυθμίσεις, το αποτέλεσμα μπορεί να είναι ο περιορισμός των καταχρήσεων στην αγορά από τους διανομείς. Σε άλλες περιπτώσεις, όμως, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να επαναλάβει ή να επιβάλει μια οριζόντια σύμπραξη (καρτέλ). Οι συμφωνίες για τη χορήγηση αποκλειστικών δικαιωμάτων εμπορίας ή περιοχών μπορούν να ενθαρρύνουν τη μεγαλύτερη προσπάθεια για την πώληση των προϊόντων του προμηθευτή, ή να προστατεύσουν τους διανομείς από τον ανταγωνισμό ή να εμποδίσει την είσοδο άλλων προμηθευτών (Motta, 2004).

Ανάλογα με τις συνθήκες, οι συμφωνίες σχετικά με τους συνδυασμούς προϊόντων, όπως η απαίτηση από τους διανομείς να φέρουν πλήρεις γραμμές ή οι δεσμευμένες πωλήσεις (tying), μπορούν είτε να διευκολύνουν ή να αποθαρρύνουν την εισαγωγή νέων προϊόντων. Η Δικαιοχρηση (Franchising) περιλαμβάνει συνήθως ένα σύνολο κάθετων συμφωνιών με πιθανή ανταγωνιστική σημασία: μια συμφωνία δικαιοχρησης μπορεί να περιέχει διατάξεις για τον ανταγωνισμό σε γεωγραφικές περιοχές, για την αποκλειστικότητα στις προμήθειες, καθώς και σχετικά με τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, όπως τα εμπορικά σήματα (Motta, 2004).

Η κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης ή η μονοπώληση είναι κατηγορίες, οι οποίες ασχολούνται κυρίως με τη συμπεριφορά και τις περιστάσεις μεμονωμένων επιχειρήσεων. Ένα πραγματικό μονοπώλιο, το οποίο δεν αντιμετωπίζει ανταγωνισμό ή την απειλή του ανταγωνισμού, θέτει υψηλότερες τιμές και παράγει λιγότερη ποσότητα ή χαμηλότερη ποιότητα. Επίσης, είναι λιγότερο πιθανό να εισαχθούν πιο αποτελεσματικές μέθοδοι και καινοτόμα προϊόντα. Οι νόμοι ενάντια μονοπώληση κατά κανόνα αποσκοπούν σε τακτικές αποκλεισμού, σύμφωνα με τις οποίες οι επιχειρήσεις προσπαθούν να αποκτήσουν ή να προστατεύσουν μονοπωλιακές θέσεις. Οι νόμοι κατά της κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης αντιμετωπίζουν τα ίδια ζητήματα, και επίσης προσπαθούν να αντιμετωπίσουν την πραγματική άσκηση της ισχύος στην αγορά. Για παράδειγμα, με κάποια κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, η επιβολή υπερβολικά υψηλών τιμών μπορεί να θεωρηθεί παραβίαση του νόμου (Gormsen, 2010).

Ο έλεγχος των συγχωνεύσεων προσπαθεί να αποτρέψει τη δημιουργία, μέσω εξαγορών ή άλλων διαρθρωτικών συνδυασμών, των επιχειρήσεων που θα έχουν το κίνητρο και τη δυνατότητα να επωφελούνται από την ισχύ τους στην αγορά. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η εξέταση της νομιμότητας προέρχεται από τους νόμους σχετικά με την υπερίσχυση ή τους περιορισμούς, ενώ σε άλλους, υπάρχει μια ξεχωριστή εξέταση που διατυπώνεται σε σχέση με την πιθανή επίδραση στον ανταγωνισμό γενικά. Η αναλυτική διαδικασία που εφαρμόζεται συνήθως απαιτεί τον χαρακτηρισμό των προϊόντων που ανταγωνίζονται μεταξύ τους, τις επιχειρήσεις που μπορούν να προσφέρουν ανταγωνισμό, και τα σχετικά μερίδια και τη στρατηγική σημασία των εν λόγω επιχειρήσεων σε σχέση με τις αγορές προϊόντων. Ένας σημαντικός παράγοντας είναι η πιθανότητα εισόδου νέων ανταγωνιστών και η ύπαρξη αποτελεσματικών εμποδίων στην είσοδο νέων επιχειρήσεων. Τα περισσότερα

συστήματα εφαρμόζουν κάποια μορφή ελέγχου του μεριδίου αγοράς, είτε για να καθοδηγήσουν την περαιτέρω έρευνα ή ως τεκμήριο σχετικά με τη νομιμότητα. Οι συγχωνεύσεις σε ασυνήθιστα συγκεντρωμένες αγορές, ή οι επιχειρήσεις με ασυνήθιστα υψηλά μερίδια αγοράς, θεωρούνται πιο πιθανό να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό. Επίσης, τα περισσότερα συστήματα καθορίζουν τις διαδικασίες για την προ-κοινοποίηση στις αρχές επιβολής εκ των προτέρων για μεγαλύτερες, πιο σημαντικές συναλλαγές, και ειδικές διαδικασίες για την ταχεία διερεύνηση, ώστε να μπορούν να εντοπίζονται και να επιλύονται πριν από την υλοποίηση της αναδιάρθρωσης (Gormsen, 2010).

2.1. Οριζόντιες Συμφωνίες

Η πρώτη παράγραφος του νόμου είναι η απαγόρευση των περιοριστικών συμφωνιών, τόσο την οριζόντια όσο και την κάθετη (§1). Τόσο η βασική απαγόρευση όσο και τα κριτήρια για τις εξαιρέσεις έχουν μεταφερθεί από τη νομοθεσία της ΕΕ. Οι μεμονωμένες εξαιρέσεις χορηγούνται από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, και οι κανονισμοί απαλλαγής μπορούν να εκδίδονται από τον Υπουργό Ανάπτυξης, με τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Ανταγωνισμού (§7 (2)) (Σταυρίδου, 2010).

Μια χαρακτηριστική περίπτωση, το 1981, υπογράμμισε τη σχέση μεταξύ της απαγόρευσης των οριζόντιων συμφωνιών και την επίδραση των άλλων κανονισμών. Οι εφημερίδες των Αθηνών συνωμότησαν για να τριπλασιαστούν τα ποσοστά για την εκτύπωση των επίσημων ανακοινώσεων που απαιτούνται από το νόμο. Έτσι, εφάρμοσαν την συμπαιγνία τους μέσω ενός συστήματος συγκέντρωσης που αποθάρρυνε την εξαπάτηση. Οι εφημερίδες προσπάθησαν, ανεπιτυχώς, να αποποιηθούν τις ευθύνες τους ισχυριζόμενοι ότι δεν ήταν εμπορικές «επιχειρήσεις», αλλά ότι επιτελούσαν πολιτικές και πολιτισμικές λειτουργίες. Άλλες ενέργειες επιβολής του νόμου περιλαμβάνουν εντολή κατά μιας δημόσιας ανακοίνωσης από την ένωση αρτοποιών απαιτώντας μια ομοιόμορφη αύξηση των τιμών. Και κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου (1993-94), η έρευνα από το προσωπικό του Υπουργείου στη βιομηχανία επισκευής αυτοκινήτων αποκάλυψε μια συμφωνία επί των τιμών, και η Επιτροπή Ανταγωνισμού διέταξε τις επιχειρήσεις αυτές να τερματίσουν την λειτουργία τους (Σταυρίδου, 2010).

Τα κριτήρια για τη χορήγηση εξαιρέσεων επιτρέπουν συμφωνίες για προ-ανταγωνιστικές κοινές δράσεις. Ένα παράδειγμα είναι η απόφαση που επιτρέπει την κοινοπραξία παραγωγής μεταξύ δύο ανταγωνιστικών προμηθευτών εμφιαλωμένου φυσικού αερίου, της Petrolina και της ΕΚΟ, όπου οι εταιρείες θα παρέχουν τις πρώτες ύλες ανεξάρτητα ενώ τα επώνυμα προϊόντα τους θα συνεχίσουν να ανταγωνίζονται, με τιμές να καθορίζονται ξεχωριστά από τις εταιρείες. Μέχρι στιγμής, η εξουσία έκδοσης κανονισμών απαλλαγής κατά κατηγορία δεν έχει ασκηθεί. Ο Υπουργός μπορεί επίσης να εκδίδει αποφάσεις, και πάλι με τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Ανταγωνισμού, καθορίζοντας τις συμφωνίες ή τις κατηγορίες συμφωνιών που δεν θεωρούνται ότι εμπίπτουν στην απαγόρευση (Άρθρο. 7 (3)) (Λιάσκος, 2008).

Ο νόμος της Ελλάδας παρακολουθεί στενά τα βασικά στοιχεία του δικαίου του ανταγωνισμού που έχουν αναπτυχθεί στο πλαίσιο της Συνθήκης της Ρώμης (τόρα η Συνθήκη του Άμστερνταμ) (Λιάσκος, 2008) και παρακάτω αναλύονται εμπειριστατωμένα τα στοιχεία αυτά.

Συμφωνίες: το άρθρο 81 (πρώην άρθρο 85) απαγορεύει τις συμφωνίες που έχουν ως αποτέλεσμα ή σκοπό την πρόληψη, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού. Ο όρος «συμφωνία» είναι κατανοητός σε μεγάλο βαθμό, έτσι ώστε η απαγόρευση να επεκτείνεται σε συντονισμένες ενέργειες και άλλες ρυθμίσεις που υπολείπονται των τυπικών συμβάσεων που εφαρμόζονται στο αστικό δίκαιο. Μερικές απαγορευμένες συμφωνίες προσδιορίζονται ρητά: άμεσος ή έμμεσος καθορισμός των τιμών ή των όρων συναλλαγής, περιορισμός ή έλεγχος της παραγωγής, των αγορών, των επενδύσεων, ή της τεχνολογικής ανάπτυξης, κατανομή των αγορών ή των προμηθευτών, διακρίσεις που θέτουν τα συναλλασσόμενα μέρη σε ανταγωνιστικό μειονέκτημα, και η δέσμευση ή η επιβολή μη συναφών συνθηκών στις συμβάσεις. Οι αποφάσεις έχουν αποσαφηνίσει περαιτέρω το πεδίο κάλυψης του άρθρου 81. Η κοινή αγορά (joint purchasing) έχει επιτραπεί (σε ορισμένες συνθήκες της αγοράς) λόγω της επακόλουθης βελτίωσης, αλλά η από κοινού πώληση συνήθως απαγορεύεται επειδή ισοδυναμεί με σύμπραξη. Όλες οι μορφές των συμφωνιών περί διαμερισμού των αγορών και ελέγχου των τιμών απορρίπτονται. Η ανταλλαγή πληροφοριών για τις τιμές επιτρέπεται μόνο μετά την πάροδο του χρόνου, και μόνο αν η ανταλλαγή δεν επιτρέπει την αναγνώριση συγκεκριμένων επιχειρήσεων. Τα μέτρα αποκλεισμού αναγνωρίζονται, ακόμη και αν επιτρέπουν κάποιες συναλλαγές με τρίτους.

Εξαιρέσεις: Μια συμφωνία η οποία διαφορετικά θα απαγορευόταν μπορεί, ωστόσο, να επιτραπεί, αν βελτιώνει την παραγωγή ή τη διανομή ή προάγει την τεχνική ή την οικονομική πρόοδο και προσφέρει στους καταναλωτές ένα δίκαιο μέρος από το όφελος, επιβάλλει μόνο περιορισμούς που είναι απαραίτητοι για την επίτευξη των ευεργετικών στόχων, και δεν επιτρέπει την εξάλειψη του ανταγωνισμού για ένα σημαντικό μέρος των εν λόγω προϊόντων. Στο παρελθόν, οι εν λόγω εξαιρέσεις θα μπορούσαν να χορηγηθούν ως απάντηση σε συγκεκριμένες μεμονωμένες εφαρμογές. Ωστόσο, η ΕΕ αλλάζει τον κανονισμό εφαρμογής έτσι ώστε τα κριτήρια εξαίρεσης να εφαρμόζονται άμεσα, χωρίς την ανάγκη για εφαρμογή και ειδική έγκριση. Επιπλέον, υπάρχουν γενικά εξαιρέσεις κατά κατηγορία που μπορούν να εφαρμοστούν, οι οποίες καθορίζουν τους όρους και τα κριτήρια για τις επιτρεπτές συμφωνίες, συμπεριλαμβανομένων των ρητρών που μπορούν ή δεν μπορούν να εμφανιστούν στις συμφωνίες (οι «λευκές λίστες» και «μαύρες λίστες»). Μερικές από τις πιο σημαντικές απαλλαγές ισχύουν για τους τύπους κάθετων σχέσεων, συμπεριλαμβανομένης της αποκλειστικής διανομής, αποκλειστικής προμήθειας και δικαιόχρησης.

Κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης: το άρθρο 82 (πρώην άρθρο 86) απαγορεύει την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, και απαριθμεί κάποιες πράξεις που θα μπορούσαν να θεωρηθούν κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης: επιβολή μη δίκαιων τιμών αγοράς ή πώλησης ή όρων συναλλαγής (είτε άμεσα είτε έμμεσα), περιορισμός της παραγωγής, των αγορών, ή της τεχνολογικής ανάπτυξης, με τρόπους που βλάπτουν τους καταναλωτές, διακρίσεις που θέτουν τα συναλλασσόμενα μέρη σε ανταγωνιστικό μειονέκτημα, και επιβολή μη συναφών όρων στις συμβάσεις. Με την παρουσία της δεσπόζουσας θέσης, πολλοί τύποι συμπεριφορών που θέτουν σε μειονέκτημα τα άλλα μέρη στην αγορά θα μπορούσαν να θεωρηθούν κατάχρηση. Η δεσπόζουσα θέση θεωρείται συχνά ως κατοχή άνω του 50% του μεριδίου αγοράς, ή και χαμηλότερων ποσοστών ανάλογα με άλλους παράγοντες. Η απαγόρευση μπορεί να επεκταθεί σε κατάχρηση από πολλές επιχειρήσεις που ενεργούν από κοινού, ακόμη και αν δεν υπάρχει ενιαία εταιρεία με τόσο υψηλό μερίδιο αγοράς.

2.2. Κάθετες Συμφωνίες

Οι περιοριστικές συμφωνίες μεταξύ μερών σε διαφορετικά στάδια προμήθειας και διανομής μπορούν να διατηρήσουν ή να δημιουργήσουν σχέσεις που βλάπτουν τον ανταγωνισμό σε σημείο που αλλάζουν οι κανονισμοί των σχετικών συμπεριφορών (Manne & Wright, 2014). Καθώς η ΕΕ προχωρά με την αλλαγή των ουσιαστικών κανόνων της για τις κάθετες συμφωνίες (στα πρότυπα για την παροχή εξαιρέσεων), η Ελλάδα θα ακολουθήσει αναμφίβολα.

Η απόφαση του 1997 για την επιβολή όρων σε συμφωνίες δικαιόχρησης για τα καλλυντικά και τα είδη πολυτελείας καταδεικνύει το σκεπτικό της Επιτροπής Ανταγωνισμού: η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποδοκίμαζε ρήτρες που ελέγχουν διαφήμιση του δικαιοδόχου, οι οποίες περιγράφουν τα καλυπτόμενα προϊόντα γενικά και όχι ειδικά, που εμποδίζουν τον δικαιοδόχο από την αγορά από άλλους δικαιοδόχους ή εξουσιοδοτημένους διανομείς (ανεξάρτητα από το εάν η εκμετάλλευση επηρέασε την πολιτική σχετικά με τις λειτουργίες δικαιόχρησης), και επέβαλε μια υποχρέωση μη άσκησης ανταγωνισμού έξι ετών μετά τη λήξη της σύμβασης δικαιόχρησης στην Hondos Center. Η απόφαση απαλλαγής δείχνει ένα βαθμό υποψίας προς την αποκλειστικότητα: ακόμα κι αν είχε επιτραπεί στην Aramco (από την ΕΕ) να αποκτήσει τον έλεγχο της Hellenic Motor Oil, η διάρκεια της μακροπρόθεσμης σύμβασης αποκλειστικής προμήθειας μεταξύ της μητρικής και της θυγατρικής (για το αργό πετρέλαιο) μειώθηκε από τα 25 στα 15 έτη (Μαρίνος, Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914) Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914), 2009).

Η πρόταση για τις μέγιστες τιμές μεταπώλησης μπορεί να επιτραπεί. Τουλάχιστον, η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξέφρασε στον Υπουργό Εμπορίου μια ευνοϊκή επίσημη γνώμη, ανταποκρινόμενη στο αίτημα του Υπουργού, σχετικά με την απόφασή του να επιτρέψει εμφιαλωτές να αναγράφουν τις τιμές στις συσκευασίες εμφιαλωμένου νερού και παρόμοιων προϊόντων. Κυριότερος στόχος ήταν να αποφευχθεί η χρέωση τιμής πάνω από το κατώτατο επίπεδο (price gouging) σε θέρετρα, γήπεδα, και τουριστικά αξιοθέατα, επιτρέποντας στον συσκευαστή να υποδείξει μια μέγιστη τιμή (Μαρίνος, Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914) Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914), 2009).

Το περιεχόμενο του νόμου σχετικά με τις περιοριστικές συμφωνίες, που είναι κατ' ουσίαν σύμφωνο με εκείνο της ΕΕ, είναι γενικά επαρκές ως εργαλείο για την

υποστήριξη της μεταρρύθμισης. Όμως, η εφαρμογή του νόμου έχει υπονομευθεί σοβαρά από τα προβλήματα των πόρων της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Η επίδραση αυτή είναι ίσως λιγότερο κρίσιμη για τους κάθετους περιορισμούς από ό, τι για τους οριζόντιους, διότι οι κάθετες συμφωνίες τείνουν να κοινοποιούνται στους φορείς επιβολής, και απαιτούνται λιγότεροι πόροι για την ερευνά τους, και επειδή οι κάθετες συμφωνίες τείνουν να είναι λιγότερο επιζήμιες για τον ανταγωνισμό, έτσι υπάρχουν λιγότεροι λόγοι ανησυχίας αν αυτές τεθούν σε χαμηλότερη προτεραιότητα (Μαρίνος, Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914) Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914), 2009).

2.3. Κατάχρηση Δεσπόζουσας Θέσης

Η βασική αρχή της απαγόρευσης της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης αντιγράφεται από το μοντέλο της ΕΕ, Άρθρο. 82 της Συνθήκης του Άμστερνταμ (άρθρο. 2). Η διάταξη αυτή μπορεί κατ' αρχήν να χρησιμοποιηθεί για την πρόληψη ή την αποκατάσταση της ισχύος στην αγορά, συμπεριλαμβανομένης εκείνης που προκύπτει από την αναδιάρθρωση που σχετίζεται με τη μεταρρύθμιση των ιστορικά μονοπωλιακών αγορών (Kameka, 2014).

Η απαγόρευση της κατάχρησης της δεσπόζουσας θέσης έχει εφαρμοστεί σπάνια σε βιομηχανίες δικτύου ή άλλες που μπορεί να υπόκεινται σε αναδιάρθρωση και μεταρρύθμιση. Το 1997, μια γραμμή λεωφορείου παραπονέθηκε για τις χαμηλές τιμές του σιδηροδρόμου σε μια ανταγωνιστική γραμμή, αλλά η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποφάσισε ότι ο σιδηρόδρομος δεν έχει δεσπόζουσα θέση. Σε περίπτωση απουσίας εμπειρίας στην εφαρμογή του νόμου, είναι δύσκολο να οριστεί πόσο αποτελεσματικός θα ήταν στην πράξη ο έλεγχος κατά των καταχρήσεων, όπως η άρνηση πρόσβασης ή μονοπωλιακών στρατηγικών τιμολόγησης (Λιάσκος, 2008).

Στην ίδια παράγραφο του νόμου, υπήρχε μια ξεχωριστή απαγόρευση της κατάχρησης της σχέσης οικονομικής εξάρτησης (Άρθρο 2α). Η απαγόρευση αυτή, κατά το πρότυπο του γερμανικού δικαίου, προστέθηκε το 1991. Μια επιχείρηση βρίσκεται σε σχέση «οικονομικής εξάρτησης» όταν, ως αγοραστής ή προμηθευτής προϊόντων μιας άλλης επιχείρησης, δεν έχει ισοδύναμους εναλλακτικούς προμηθευτές ή καταστήματα. Η κατάχρηση μπορεί να αποτελείται από την επιβολή αυθαίρετων όρων συναλλαγής, άσκηση διακριτικής ευχέρειας, ή αιφνίδια και αδικαιολόγητη διακοπή μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων. Η Επιτροπή

Ανταγωνισμού μπορεί να εκδώσει διαταγές για ασφαλιστικά μέτρα σε αυτές τις περιπτώσεις (Λιάσκος, 2008).

Οι καταγγελίες για κατάχρηση οικονομικής εξάρτησης αποτελούν συνήθως διαφορές σχετικά με τον τερματισμό της σύμβασης, η οποία μπορεί να έχει μικρή σχέση με την πολιτική ανταγωνισμού δημοσίου συμφέροντος. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού προσπάθησε να εφαρμόσει τον κανόνα χωρίς να γίνει κριτής των ιδιωτικών αντιπαραθέσεων στις συμβάσεις. Για παράδειγμα, αρνήθηκε να διατάξει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, δηλαδή, να υποχρεώσει έναν προμηθευτή να εκτελέσει μια παραγγελία, όταν ο πελάτης είχε κάνει μόνο μία προηγούμενη παραγγελία - και είχε επιστρέψει το μεγαλύτερο μέρος της - και δεν είχε συμμορφωθεί με τις συνήθειες συνθήκες των προμηθευτών σχετικά με τους όρους πληρωμής και την κατάσταση των εγκαταστάσεων. Ωστόσο, η απόφαση φάνηκε να επιβάρυνε το χαμηλό μερίδιο αγοράς του προμηθευτή, κάτω από 10% (στην αγορά των καλλυντικών προϊόντων) και ως εκ τούτου η απουσία της δεσπόζουσας θέσης απέτυχε να αποκαλύψει οποιαδήποτε κατάχρηση οικονομικής εξάρτησης των E Mastoris- Sosifar Hellas SA. Για άλλες καταγγελίες σχετικά με τον τερματισμό της σύμβασης, οι αποφάσεις έχουν συχνά επικεντρώνονται στο γεγονός ότι ο φερόμενος ως δράστης είχε στην πραγματικότητα ένα μικρό μερίδιο της αγοράς, έτσι ώστε το «θύμα» είχε άλλες πηγές στις οποίες μπορούσε να στραφεί (Λιάσκος, 2008).

Η διάταξη αυτή δεν υπήρξε τόσο σημαντική στην Ελλάδα όπως σε άλλες χώρες που έχουν παρόμοιους κανόνες. Όπως ήταν αναμενόμενο, οι εκπρόσωποι των μικρών επιχειρήσεων υποστηρίζουν σθεναρά την χρήση των πόρων για την επιβολή του νόμου αυτού. Από τον Ιούλιο του 1995, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει ασχοληθεί με 35 υποθέσεις. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού φάνηκε να προσπαθεί να αποφασίσει, με βάση έναν σιωπηρό έλεγχο ήσσονος σημασίας, ότι δεν μπορεί να υπάρξει πρόβλημα αν το σχετικό μερίδιο αγοράς είναι κάτω από 10%. Αλλά ακόμη και όταν εφαρμόζεται το πρότυπο αυτό, σημαίνει ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού πρέπει να κάνει ανάλυση για τον προσδιορισμό της αγοράς και του μεριδίου. Όμως η ζήτηση για την εξέταση των αιτήσεων για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων σε σύντομο χρονικό διάστημα θα αποσπάσει την προσοχή για την επιβολή από άλλα θέματα. Οι τροποποιήσεις τον Αύγουστο 2000 του Δικαίου του Ανταγωνισμού εξάλειψαν την απαγόρευση της κατάχρησης οικονομικής εξάρτησης, επειδή αυτές οι καταγγελίες

σχετικά με ουσιαστικά ιδιωτικές διαμάχες απαιτούσαν πάρα πολύ από το χρόνο της Επιτροπής Ανταγωνισμού (Λιάσκος, 2008).

2.4. Συγχωνεύσεις

Οι συγκεντρώσεις ρυθμίζονται με ξεχωριστή διάταξη του καταστατικού (Άρθρο 4). Ένα μεγάλο μέρος της νομοθεσίας και των κανονισμών σχετικά με τις συγχωνεύσεις προέρχονται από τον κανονισμό της ΕΕ για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι υπεύθυνη για την απαγόρευση συγχωνεύσεων που μπορούν να εμποδίσουν σημαντικά τον ανταγωνισμό στην εθνική αγορά ή σε ένα σημαντικό, σε σχέση με τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή των υπηρεσιών, τμήμα της και ιδίως μέσω της δημιουργίας ή της ενίσχυσης δεσπόζουσας θέσης. (Άρθρο 4γ) (Τριανταφυλλάκης, 2012). Η κάλυψη καθορίζεται σύμφωνα με τις ίδιες έννοιες που χρησιμοποιούνται στον κανονισμό συγκεντρώσεων της ΕΕ. Ο νόμος καθιστά σαφές ότι μια «συγκέντρωση» που καλύπτεται από αυτήν την παράγραφο δεν πρέπει να εξετάζεται χωριστά από άλλες παραγράφους του νόμου, δηλαδή, μια συγκέντρωση μεταξύ επιχειρήσεων, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των απαγορεύσεων του Άρθρου 1 (1) και του Άρθρου 2 του παρόντος νόμου. (Άρθρο 4.1) (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Αντίθετα, αυτό σημαίνει ότι μια παράνομη περιοριστική συμφωνία δεν σημαίνει κατ' ανάγκη ότι θεωρείται νόμιμη παίρνοντας απλά τη μορφή ενός εταιρικού συνδυασμού. Ένα πρότυπο ορισμού της αγοράς υπονοείται ότι καθορίζει τον έλεγχο του μεριδίου αγοράς προς κοινοποίηση: τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που θεωρούνται ως ταυτόσημες, λόγω των ιδιοτήτων τους, των τιμών τους και της προβλεπόμενης χρήσης τους. Οι παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη περιλαμβάνουν τη δομή όλων των σχετικών αγορών, τον πραγματικό ή δυνητικό ανταγωνισμό από τις επιχειρήσεις που ευρίσκονται εντός ή εκτός Ελλάδος, την ύπαρξη τυχόν νομικών ή άλλων εμποδίων κατά την είσοδο, τη θέση στην αγορά των εν λόγω επιχειρήσεων και την οικονομική τους ισχύς, τις εναλλακτικές επιλογές των προμηθευτών και των χρηστών από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις την πρόσβασή τους σε προμηθευτές ή αγορές, την εξέλιξη της προσφοράς και της ζήτησης των σχετικών προϊόντων ή υπηρεσιών, τα συμφέροντα των ενδιαμέσων και τελικών καταναλωτών και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη της τεχνικής και οικονομικής προόδου, με την

προϋπόθεση ότι είναι προς το συμφέρον των καταναλωτών και δεν αποτελεί εμπόδιο για τον ανταγωνισμό. (Άρθρο 4γ (2)) (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Μια κατά τα άλλα απαγορευμένη συγχώνευση μπορεί να επιτραπεί εάν θεωρείται ως απαραίτητη για το δημόσιο συμφέρον, ιδίως όταν συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό και τον εξορθολογισμό της παραγωγής και της οικονομίας, την προσέλκυση επενδύσεων, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας στην ευρωπαϊκή και διεθνή αγορά και στη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. (Άρθρο 4γ (3)) (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Επίσης, απαιτείται γνωστοποίηση πριν την ολοκλήρωση μιας συμφωνίας εάν το συνδυασμένο μερίδιο αγοράς υπερβαίνει το 35% σε μια εθνική αγορά ή σε σημαντικό τμήμα αυτής (η «ουσιαστικότητα» καθορίζεται σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά των προϊόντων ή υπηρεσιών κατά την έκδοση), ή όταν ο συνολικός κύκλος εργασιών υπερβαίνει τα 150 εκατομμύρια ευρώ (και τουλάχιστον δύο συμμετέχοντες επιτυγχάνουν κύκλο εργασιών στην Ελλάδα πάνω από 15 εκατομμύρια ευρώ το καθένα). Πρόσφατα, αυτά τα όρια έχουν αυξηθεί, πριν από τον Αύγουστο του 2000, ήταν 25% ή 25 εκατομμύρια ευρώ. Η συμπερίληψη του μεριδίου αγοράς ως κριτήριο για την κοινοποίηση αποτελεί γενικά μη ικανοποιητική προσέγγιση (Άρθρο 4α), την οποία ο νόμος αρχικά δανείστηκε από τα μοντέλα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξέτασε την αφαίρεση του κριτηρίου του μεριδίου αγοράς από τα όρια κοινοποίησης, αλλά πρόσφατα αποφάσισε να το διατηρήσει για άλλα 2 ή 3 χρόνια (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Η κοινοποίηση ήταν προαπαιτούμενη, επίσης, μετά την υλοποίηση μιας συμφωνίας, αν το συνδυασμένο μερίδιο αγοράς των συμβαλλομένων μερών ήταν πάνω από 10% ή εάν ο συνδυασμένος κύκλος εργασιών των συγχωνευμένων επιχειρήσεων ξεπερνούσε τα 15 εκατομμύρια ευρώ, αυτή η υποχρέωση κοινοποίησης μετά την συγχώνευση καταργήθηκε στις τροποποιήσεις του Αυγούστου 2000. Ο έλεγχος των συγκεντρώσεων είναι μια διαδικασία δύο σταδίων. Στο πρώτο στάδιο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποφασίζει κατά πόσον η συγκέντρωση μπορεί να περιορίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό. Αν ισχύει αυτό, εκδίδει απόφαση που απαγορεύει τη συγκέντρωση εντός δύο μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Στο δεύτερο στάδιο, οι Υπουργοί Οικονομικών και οι Υπουργοί Ανάπτυξης μπορούν, ωστόσο, να επιτρέπουν τη συγχώνευση αν έχει οικονομικά οφέλη για το δημόσιο συμφέρον. Η απόφαση αυτή πρέπει να εξηγηθεί

πλήρως και δημοσιεύεται και υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο. Αλλά οι λόγοι παράκαμψης της Επιτροπής Ανταγωνισμού μιας υπουργικής απόφασης δεν είναι συγκεκριμένοι: πλεονεκτήματα της γενικής οικονομικής φύσεως που αντισταθμίζουν τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Στον Πρόεδρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού έχει παραχωρηθεί μερική εξουσία απόφασης σχετικά με τις συναλλαγές που δεν πληρούν το όριο κοινοποίησης (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού οφείλει να εκδίδει απόφαση εντός ενός μήνα σχετικά με τις συγχωνεύσεις που εμπίπτουν στα όρια αναφοράς πριν από την συγχώνευση. Μια από τις συγχωνεύσεις που έχει απαγορεύσει η Επιτροπή Ανταγωνισμού περιλαμβάνει δύο ελληνικές εταιρείες αρτοποιών, η συγχώνευση των οποίων θα οδηγούσε σε εγχώριο μερίδιο αγοράς μεταξύ 75% και 83% (ανάλογα με το αν στην αγορά των προϊόντων περιλαμβάνονται ασυσκευάστα, καθώς και συσκευασμένα προϊόντα). Η Επιτροπή Ανταγωνισμού επέβαλε επίσης πρόστιμο επειδή τα μέρη περίμεναν για την απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού προτού εκτελέσουν την συναλλαγή. Αντίθετα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού ενέκρινε μια εξαγορά που περιλάμβανε δύο μεγάλες ελληνικές εταιρείες τσιμέντων. Παρά το υψηλό μερίδιο αγοράς στην Ελλάδα (μεταξύ 48% και 53%), η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε ότι η προκύπτουσα δομή δεν αποτελούσε σημαντικό εμπόδιο για τον ανταγωνισμό. Μερικοί από τους λόγους φαίνονται ικανοποιητικοί: έλλειψη εμποδίων εισόδου στην αγορά μέσω των εισαγωγών και η παρουσία δύο εγχώριων ανταγωνιστών και δύο σημαντικών επιχειρήσεων εισαγωγής. Μερικοί από τους άλλους λόγους είναι λιγότερο πειστικοί. Η βιομηχανία τσιμέντου ήταν το επίκεντρο του πιο πρόσφατου ελέγχου της πολιτικής συγχώνευσης στην Ελλάδα, καθώς μια εταιρεία του Ηνωμένου Βασιλείου πρότεινε να εξαγοράσει την συγχωνευμένη ελληνική εταιρεία, ενώ η κοινοπραξία των ελληνικών κατασκευαστικών εταιρειών υπέβαλαν προσφορά για τον ανταγωνισμό. Η έρευνα της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η οποία είχε αρχικά οριστεί να τερματιστεί την 31η Μαρτίου επεκτάθηκε με τη συγκατάθεση των μερών, και εκδόθηκε η απόφαση της Επιτροπής με την οποία εγκρίθηκε η αγορά τον Μάιο (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Οι αποφάσεις για τις συγκεντρώσεις αποτελούν περίπου το ήμισυ του συνόλου των αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού, και σχεδόν όλες τις αποφάσεις κατά τα τελευταία έτη. Μόνο δύο συγχωνεύσεις έχουν απορριφθεί (και μία από αυτές τις συγχωνεύσεις, ωστόσο, επιτράπηκε, μετά από υπουργική απόφαση που παρέκαμψε

την Επιτροπή Ανταγωνισμού), και τρεις εγκρίθηκαν υπό όρους, ενώ ένα αυξανόμενο ποσοστό συναλλαγών υπόκειται πλέον σε έλεγχο πριν από τη συγχώνευση, παρά σε κοινοποίηση μετά την ολοκλήρωσή της. Ο μεγάλος αριθμός των θεμάτων που εξακολουθούν να βρίσκονται σε εκκρεμότητα υποδηλώνει ότι υπάρχει ένα πρόβλημα με τις αποφάσεις, το οποίο πιθανώς να εξηγείται από την έλλειψη προσωπικού. Από το 1995, η Επιτροπή έχει διεκπεραιώσει 183 υποθέσεις συγκεντρώσεων, με πλήρη επανεξέταση της κάθε αίτησης. Ωστόσο, έχει αποκαλυφθεί ότι, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, η Ελλάδα δεν αντιμετωπίζει μεγάλο πρόβλημα με αντι-ανταγωνιστικές συγκεντρώσεις. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει καθυστερήσει, επειδή τα εκ του νόμου χρονικά όρια για την κοινοποίηση και την απόφαση ήταν πολύ σύντομα και η επανεξέταση είναι υποχρεωτική. Τα όρια αυξήθηκαν το 1999, με αποτέλεσμα την εξάλειψη του 11% των υποθέσεων συγκέντρωσης που απαιτούσαν πλήρεις αποφάσεις. Οι περαιτέρω αυξήσεις τον Αύγουστο του 2000, μαζί με την κατάργηση της κοινοποίησης μετά τη συγχώνευση βοήθησαν στην διεκπεραίωση περισσότερων υποθέσεων (Σταυρίδου, 2010).

Τα προβλήματα στην εφαρμογή του νόμου για την συγχώνευση περιορίζουν τη σημασία του για την αξιολόγηση των θεμάτων ανταγωνισμού σε τομείς που υπόκεινται σε μεταρρυθμίσεις ή σε προσπάθειες για την προώθηση της μεταρρύθμισης. Μια πρόσφατη τροποποίηση του νόμου περί ιδιωτικοποιήσεων δημιουργεί μια εξαίρεση από τη διαδικασία κοινοποίησης και εξέτασης για τις συναλλαγές ιδιωτικοποίησης που αφορούν την πτώχευση επιχειρήσεων. Το συγκεκριμένο αντικείμενο αυτής της ειδικής εξαίρεσης ήταν ένα κρατικό εργοστάσιο παραγωγής χαρτιού, το οποίο προσπαθούσε να πουλήσει η IRO (Λιάσκος, 2008).

Η καθυστέρηση που επιβάλλει η διαδικασία αναθεώρησης στις συναλλαγές στην Ελλάδα θεωρείται ένα σημαντικό πρόβλημα. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού εκτιμά ότι ο μέσος χρόνος που απαιτείται για την εξέταση μιας συγχώνευσης από την κοινοποίηση μέχρι την απόφαση κυμαίνεται σε 2,5 μήνες, αλλά και ιδιώτες που ασχολούνται με την Επιτροπή Ανταγωνισμού, θεωρούν ότι η διαδικασία απαιτεί περισσότερο χρόνο. Όμως, η Επιτροπή Ανταγωνισμού επισημαίνει ότι οι εταιρείες δεν παρέχουν πάντα τις πληροφορίες που χρειάζονται άμεσα, χωρίς να απαιτηθεί περαιτέρω έρευνα και προσπάθεια από την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Ο κίνδυνος της καθυστέρησης αντισταθμίζεται κάπως από μία διάταξη που επιτρέπει στα μέρη να επιδείξουν τους λόγους για τους οποίους θα πρέπει να προχωρήσει η συναλλαγή πριν να εκδοθεί η

απόφαση, ωστόσο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να τους δώσει ειδική, αλλά υπό όρους, άδεια για αυτήν την διαδικασία. Αυτό συμβαίνει σε περίπου 15% των περιπτώσεων κοινοποίησης πριν τη συγχώνευση. Αν και αποφεύγει ορισμένες από τις δαπάνες αναλαβής της συναλλαγής, τα μέρη εξακολουθούν να βρίσκονται σε κατάσταση αβεβαιότητας έως ότου η Επιτροπή Ανταγωνισμού εκδώσει την τελική του απόφαση, και η διαδικασία απαιτεί από την Επιτροπή Ανταγωνισμού να εξετάσει τη συναλλαγή δύο φορές. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού αναγνωρίζει ότι οι σημερινές συνθήκες στην Ελλάδα γενικά υποστηρίζουν ή/ και ενθαρρύνουν τις συγχωνεύσεις, οι οποίες συχνά περιλαμβάνουν σημαντικές ξένες επενδύσεις και υλοποίηση του προγράμματος των ιδιωτικοποιήσεων. Έτσι, μια διαδικασία που καθυστερεί την Επιτροπή Ανταγωνισμού θα μπορούσε να υπονομεύσει την επίτευξη των μεταρρυθμιστικών στόχων (Λιάσκος, 2008).

Οι αλλαγές στο νόμο περί συγχώνευσης και στη διοίκηση καθιστούν την πολιτική ανταγωνισμού ένα πιο αποτελεσματικό εργαλείο για τη μεταρρύθμιση. Οι προθεσμίες για την έγκριση συγχωνεύσεων που δεν έχουν συνέπειες για τον ανταγωνισμό είναι πολύ μεγάλες και οι τροποποιήσεις της νομοθεσίας μπορεί να τις συντομεύσει. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού αναγνωρίζει ότι η έμφαση στις συγχωνεύσεις είχε ως αποτέλεσμα τη στρέβλωση των προτεραιοτήτων της. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού θα πρέπει να αναπτύξει, είτε στην πράξη είτε με την αλλαγή του νόμου, μια συντομευμένη διαδικασία για την αντιμετώπιση των συναλλαγών που προφανώς δεν είναι προβληματικές. Πλέον, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν μπορεί να κάνει μια τέτοια διάκριση, και πρέπει να ακολουθήσει όλη τη διαδικασία για τις συναλλαγές που πληρούν τα νόμιμα όρια. Όμως, η αντιμετώπιση του προβλήματος με εξαίρεση ορισμένων οικονομικών τομέων από την κοινοποίηση και την αναθεώρηση, όπως έχει προταθεί, θα μπορούσε να είναι λανθασμένη. Μέχρι στιγμής, η Ελλάδα έχει επιλέξει να μην αλλάξει τον συνολικό έλεγχο των συγκεντρώσεων σε εκ των υστέρων έλεγχο και ρύθμιση τυχόν προκύπτουσας δεσπόζουσας θέσης. Το γεγονός αυτό είναι θετικό, επειδή διορθωτικά μέτρα μετά το γεγονός πιθανόν να είναι δαπανηρά, αναποτελεσματικά, ή και τα δύο (Λιάσκος, 2008).

2.5. Αθέμιτος Ανταγωνισμός

Το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού προστατεύει τις αγορές και την ανταγωνιστική διαδικασία, ή μπορεί να προστατεύει τους ανταγωνιστές, με τρόπους που κάνουν τις αγορές να λειτουργούν λιγότερο αποτελεσματικά. Η Ελλάδα έχει νομοθεσία για τον έλεγχο του αθέμιτου ανταγωνισμού από το 1914.

Ο νόμος περί αθέμιτου ανταγωνισμού επιβάλλεται κυρίως από αγωγές ιδιωτών για ζημίες ή άλλα μέτρα αποκατάστασης, που ασκήθηκαν από ανταγωνιστές και επαγγελματικές ενώσεις. Ως εκ τούτου, δραστηριότητες όπως η παραπλανητική διαφήμιση, η εξαπάτηση και διαφορές εμπορικών σημάτων εξετάζονται από τα πολιτικά δικαστήρια και όχι από την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Η ηθελμημένη εξαπάτηση μπορεί επίσης, θεωρητικά, να υπόκειται σε ποινικές κυρώσεις, αν και το πρόστιμο είναι χαμηλό και η φυλάκιση απίθανη (Νόμος 146/1914, Άρθρο 4.) (Μαρίνος, Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914) Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914), 2009).

Η προσφορά μειωμένων τιμών χωρίς άδεια (δηλαδή, χωρίς επίσημη εκκαθάριση ή εκτός της περιόδου εκπτώσεων) επίσης υπόκειται σε ποινικές κυρώσεις. Η προσφορά εκπτώσεων σε ορισμένα προϊόντα προκειμένου να προσελκύσουν πελάτες, οι οποίοι στη συνέχεια ενδεχομένως να αγοράσουν άλλα προϊόντα καταδικάζεται ως αντίθετη με τις ηθικές αρχές και την ηθική των επιχειρήσεων (Νόμος 146/1914, Άρθρο. 7.12). Τέτοιοι κανόνες, που βρέθηκαν σε πολλές δικαιοδοσίες, και οι οποίες αποτρέπουν τις επιχειρήσεις από την προσέλκυση πελατών με χαμηλές τιμές, μπορεί να παρεμποδίσει σημαντικά τον ανταγωνισμό σε επίπεδο λιανικού εμπορίου.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν έχει αναλάβει την υποχρέωση να προσδιορίσει αν η πραγματική εφαρμογή των νόμων αυτών είναι σύμφωνη με τις αρχές και τους στόχους της πολιτικής ανταγωνισμού, της διασφάλισης του ελεύθερου ανταγωνισμού προς όφελος της οικονομίας και των καταναλωτών (Μαρίνος, Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914) Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914), 2009).

2.6. Προστασία Καταναλωτή

Η σχέση μεταξύ της πολιτικής καταναλωτών και της πολιτικής ανταγωνισμού είναι ανεπίσημη και έμμεση. Η Γενική Γραμματεία Προστασίας Καταναλωτή βρίσκεται

εντός της διοικητικής δομής του Υπουργείου Ανάπτυξης, το οποίο επιβλέπει τον προϋπολογισμό και τη νομοθεσία για την Επιτροπή Ανταγωνισμού (και στεγάζεται στο ίδιο κτίριο). Έτσι, υπάρχει ένα φυσικό κανάλι για το συντονισμό μεταξύ των πολιτικών αυτών. Από το 1995, υπάρχει εκπρόσωπος των καταναλωτών στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Κατά τα προηγούμενα έτη, δηλαδή, πριν την σύσταση οργανωμένων ομάδων καταναλωτών, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, υπήρχε ένας εκπρόσωπος εργασίας στην Επιτροπή Ανταγωνισμού, ο οποίος επίσης θεωρήθηκε ότι εκπροσωπεί και τα συμφέροντα των καταναλωτών (Μαρίνος, 2014).

Η νομοθεσία για την προστασία των καταναλωτών και οι κανόνες είναι ως επί το πλείστον τυπικά σύμφωνα με τους κανόνες της ΕΕ, αλλά υπάρχουν προβλήματα με την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής τους, και σε ορισμένες περιπτώσεις, με τη μεταφορά των κανόνων της ΕΕ στο εγχώριο δίκαιο. Στον τομέα της ασφάλισης, για παράδειγμα, οι όροι των πολιτικών περιέχουν διατάξεις, όπως μονομερή δικαιώματα για να αυξήσουν τα ασφάλιστρα τα οποία, σύμφωνα με τις ομάδες καταναλωτών, δεν συμμορφώνονται με τις σχετικές οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το γραφείο προστασίας του καταναλωτή της κυβέρνησης εμφανίζεται αδύναμο και υποχρηματοδοτούνται, όπως και η Επιτροπή Ανταγωνισμού. Το Τμήμα προστασίας του καταναλωτή στο Υπουργείο Ανάπτυξης δεν διαθέτει το κύρος, τους πόρους, και έμπειρο προσωπικό. Σύνολο του προσωπικού της, το οποίο κάποτε αριθμούσε περίπου 35 άτομα, είναι τώρα κάτω από 20 άτομα (Μαρίνος, 2014).

Υπάρχουν διοικητικά πρόστιμα, τα οποία μπορεί να διπλασιαστούν για επανειλημμένη παραβίαση, και οι άδειες θα μπορούσαν να ανακληθεί σε περίπτωση επανάληψης της παράβασης. Όμως, οι κανόνες και οι κυρώσεις δεν εφαρμόζονται συχνά. Υπάρχει ένα Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών και Αγοράς, το οποίο δεν είναι μια ομάδα καταναλωτών αποκλειστικά, διότι περιλαμβάνει και τα συμφέροντα των παραγωγών. Είναι συνδεδεμένο με το Υπουργείο Ανάπτυξης, αλλά δεν έχει ουσιαστικά καμία υποστήριξη σε προσωπικό. Συνεδριάζει μόνο μερικές φορές το χρόνο και είναι μόνο σπάνια ζητείται η γνώμη του σχετικά με τη νομοθεσία που επηρεάζει τους καταναλωτές. Θα μπορούσε να αποτελεί όχημα για τις διαβουλεύσεις σχετικά με τις πολιτικές, αλλά δεν χρησιμοποιείται πάντα.

Πράγματι, κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης σχετικά με τα προβλήματα των καταναλωτών σε συμβάσεις πίστωσης πριν από μερικά χρόνια, το Υπουργείο Ανάπτυξης απέκλεισε τον εκπρόσωπο του Συμβουλίου και περιόρισε τη διαβούλευση

σε 2 συμμετέχοντες: την κυβέρνηση και τις τράπεζες. Δεν υπήρχε συμμετοχή των καταναλωτών σε συζητήσεις σχετικά με τις πρόσφατες προτάσεις για τους κανονισμούς που επηρεάζουν τον ανταγωνισμό στις υπηρεσίες ταξί και τις ώρες πρατηρίων (Μαρίνος, 2014).

Η εξασφάλιση ότι οι καταναλωτές προστατεύονται επαρκώς έναντι των καταχρήσεων στην αναπτυσσόμενη οικονομία της αγοράς αναλαμβάνεται από ιδιωτικές ομάδες. Ελλείπει αποτελεσματικής δημόσιας εφαρμογής, το κύριο μέσο επιβολής των αρχών προστασίας των καταναλωτών είναι η προσφυγή στη δικαιοσύνη από ιδιώτες. Οι οργανώσεις των καταναλωτών μπορούν, κατ' αρχήν, να ξεκινήσουν δικαστικό αγώνα για λογαριασμό των καταναλωτών σε περιπτώσεις καταχρήσεων της αγοράς. Αρκετές περιπτώσεις έχουν διεκπεραιωθεί για θέματα όπως το telemarketing, η καταχρηστική όροι της σύμβασης (κατά των τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιρειών), και οι υπηρεσίες κινητής τηλεφωνίας, καθώς και οι διαφημίσεις που απευθύνονται σε παιδιά (Μαρίνος, 2014).

Οι δράσεις αυτές απαιτούν χρόνο και πόρους. Τα μέρη που προβαίνουν σε αγωγές για λογαριασμό των καταναλωτών, διακινδυνεύουν την μη καταβολή αποζημίωσης, διότι το δικαστήριο μπορεί να διατάξει τους διαδίκους να τακτοποιήσουν οι ίδιοι τα έξοδά τους, αν το θέμα δεν είναι σαφές. Αυτές οι αγωγές μπορεί να ανακτήσουν «ηθικές» βλάβες. Αλλά σε περίπτωση που καταβληθούν αυτά τα χρήματα (και μέχρι στιγμής, καμία από αυτές τις αποζημιώσεις δεν έχουν πράγματι εισπραχθεί), πρόκειται να κατατεθούν σε ένα ταμείο για τη διανομή τους για κοινωνικούς σκοπούς από το υπουργείο και δεν χρησιμοποιείται για την επιστροφή των εξόδων των διαδίκων, ούτε ως αποζημίωση στους καταναλωτές για τους τραυματισμούς τους. Δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για τις αγωγές για πραγματικές ζημιές (Μαρίνος, 2014).

Οι ΜΚΟ καταναλωτών που αναλαμβάνουν αυτές τις προσπάθειες έχουν ελάχιστη υποστήριξη από την ελληνική κυβέρνηση. Οι περισσότερες εξαρτώνται από την υποστήριξη της ΕΕ, τις συνδρομές των μελών, καθώς και από άλλες πηγές. Οι ομάδες των καταναλωτών δεν είναι αρκετά ισχυρές για να αντιμετωπίσουν τις πιέσεις από τις επιχειρήσεις και άλλες ομάδες συμφερόντων, όσον αφορά κανόνες και τους νόμους που περιορίζουν τον ανταγωνισμό. Οι ομάδες των καταναλωτών θεωρούν ότι η κυβέρνηση υποβαθμίζει τη σημασία των κανόνων προστασίας των καταναλωτών, διότι γίνεται αντιληπτή ως ένα εμπόδιο για τις ξένες επενδύσεις, και ότι η κυβέρνηση είναι ικανοποιημένη με την φήμη της Ελλάδας ως μια χώρα χαμηλού κόστους για

επενδύσεις, στο βαθμό στον οποίο η εφαρμογή των κανόνων αυτών παραμένει χαλαρή (Μαρίνος, 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

3.1. Ορισμός Σχετικής Αγοράς

Στο δίκαιο του ανταγωνισμού, η σχετική αγορά είναι η αγορά όπου πωλείται συγκεκριμένο προϊόν ή παρέχεται μια υπηρεσία. Είναι το σημείο τομής της αγοράς του σχετικού προϊόντος και της σχετικής γεωγραφική αγορά. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσδιορίζει την σχετική αγορά, το προϊόν και τα γεωγραφικά της στοιχεία, ως εξής: Η αγορά του σχετικού προϊόντος περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή / και υπηρεσίες που θεωρούνται εναλλάξιμα ή υποκατάστατα από τον καταναλωτή, λόγω των χαρακτηριστικών, των τιμών και της σκοπούμενης χρήσης τους.

Η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή όπου δραστηριοποιούνται οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις στην προμήθεια προϊόντων ή υπηρεσιών και στην οποία οι συνθήκες ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς. Η έννοια της σχετικής αγοράς χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τα προϊόντα και τα έργα που είναι άμεσα ανταγωνιστικά σε μια επιχείρηση. Ως εκ τούτου, η σχετική αγορά είναι η αγορά όπου πραγματοποιείται ο ανταγωνισμός.

Η εφαρμογή των διατάξεων του δικαίου του ανταγωνισμού δεν είναι δυνατή χωρίς κάποια αναφορά στην αγορά, όπου λαμβάνει χώρα ο ανταγωνισμός. Ο βαθμός στον οποίο οι επιχειρήσεις είναι σε θέση να αυξήσουν τις τιμές τους πάνω από τα κανονικά επίπεδα του ανταγωνισμού εξαρτάται από τη δυνατότητα των καταναλωτών να αγοράζουν υποκατάστατα αγαθά και την ικανότητα παροχής των προϊόντων αυτών από άλλες επιχειρήσεις. Όσο λιγότερα τα υποκατάστατα προϊόντα ή / και πιο δύσκολη η παροχή τους από άλλες επιχειρήσεις, τόσο λιγότερο ελαστική και η καμπύλη ζήτησης και πιθανότερη η εμφάνιση υψηλότερων τιμών στην αγορά. Για όλους αυτούς τους λόγους, είναι αναγκαίο να καθοριστούν οι σχετικές αγορές για τις διάφορες περιπτώσεις που εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου.

Η σχετική αγορά περιλαμβάνει όλα εκείνα τα υποκατάστατα προϊόντα και τις περιοχές που παρέχουν σημαντικό ανταγωνιστικό περιορισμό για τα προϊόντα και τις περιοχές ενδιαφέροντος. Μια ενδιαφέρουσα κατευθυντήρια αρχή αναφέρει ότι η σχετική αγορά είναι κάτι που αξίζει να είναι μονοπωλιακή, με την έννοια ότι η

σχετική αγορά περιλαμβάνει όλα τα υποκατάστατα προϊόντα και, επομένως, ο έλεγχος της αγοράς, θα επιτρέψει στον μονοπωλητή να αυξήσει επικερδώς τις τιμές στα προϊόντα σε επίπεδα μονοπωλίου. Αυτό μπορεί να είναι δυνατό μόνο εφόσον τα προϊόντα σε αυτή την "αγορά" δεν υπόκεινται σε σημαντικές ανταγωνιστικές πιέσεις από προϊόντα εκτός της εν λόγω αγοράς.

Η σχετική αγορά περιλαμβάνει ένα προϊόν ή ομάδα προϊόντων και την γεωγραφική περιοχή στην οποία παράγονται ή/και εμπορεύονται αυτά τα προϊόντα. Ως εκ τούτου, η σχετική αγορά έχει δύο συνιστώσες: την αγορά του προϊόντος και τη γεωγραφική αγορά.

3.1.1. Η Αγορά Προϊόντος

Η σχετική αγορά προϊόντος καθορίζεται σύμφωνα με τρία κριτήρια:

- Υποκατάσταση από πλευράς ζήτησης.
- Υποκατάσταση από πλευράς προσφοράς.
- Δυνητικός ανταγωνισμός.

Υποκατάσταση από Πλευράς Ζήτησης

Η υποκατάσταση της ζήτησης πραγματοποιείται όταν οι καταναλωτές μετακινούνται από το ένα προϊόν στο άλλο ως αποτέλεσμα των αλλαγών στις σχετικές τιμές των προϊόντων. Αν οι καταναλωτές είναι σε θέση να στραφούν σε άλλα προϊόντα υποκατάστασης ή να αρχίσουν να καλύπτουν τις ανάγκες τους από προμηθευτές που είναι εγκατεστημένοι σε άλλες περιοχές, τότε είναι πιθανόν οι αυξήσεις των τιμών να μην είναι κερδοφόρες. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να συμπεριληφθούν σταδιακά στη σχετική αγορά τα προϊόντα στα οποία πιθανότατα θα μετακινηθούν οι καταναλωτές ως αποτέλεσμα της σχετικής αύξησης των τιμών, επαναλαμβάνοντας την διαδικασία σε κάθε στάδιο μέχρι να επιτευχθεί μια σειρά προϊόντων που αξίζει να μονοπωληθεί.

Κατά την εξέταση των πιθανών αντιδράσεων των καταναλωτών, είναι σημαντική η απάντηση του οριακού καταναλωτή και όχι τόσο του μέσου καταναλωτή. Ως εκ τούτου, ένας μικρός αλλά σημαντικός αριθμός καταναλωτών (συνήθως 5 έως 10%)

που μετακινείται σε ένα άλλο προϊόν όταν υπάρχει μια αύξηση τιμών, θεωρείται επαρκής συνθήκη και για τα 2 προϊόντα που πρόκειται να οριστούν ως τμήμα της ίδιας σχετικής αγοράς. Ως εκ τούτου, η ύπαρξη μιας ομάδας καταναλωτών που δεν μετακινούνται μετά από μια σχετική αύξηση τιμών δεν είναι από μόνη της αρκετή για να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα ότι η σχετική αγορά πρέπει να καθοριστεί με αυστηρά πλαίσια.

Ο καθορισμός τόσο της πιθανής έκτασης της υποκατάστασης από πλευράς ζήτησης, όσο και του επιπέδου της υποκατάστασης που θα σήμαινε ότι το μονοπώλιο δεν είναι αποτελεσματικό, απαιτεί εκτίμηση της ελαστικότητας της ζήτησης ως προς την τιμή. Αυτό γίνεται γενικά με τη χρήση του τεστ SSNIP.

Υποκατάσταση από Πλευράς Προσφοράς

Μερικές φορές οι καταναλωτές μπορούν να μην είναι σε θέση να αντιδράσουν σε μια αύξηση των τιμών, ωστόσο, οι παραγωγοί μπορούν να το πράξουν, για παράδειγμα, με αύξηση της προσφοράς για να ικανοποιήσουν τη ζήτηση των καταναλωτών αυτών. Αν οι άλλοι παραγωγοί ανταποκριθούν σε μια αύξηση της σχετικής τιμής των προϊόντων, που παρέχονται από το μοναδικό προμηθευτή, με την αλλαγή των εγκαταστάσεων παραγωγής για την παραγωγή της μονοπωλιακής σειράς προϊόντων, το αυξημένο επίπεδο προσφοράς μπορεί να καταστήσει κάθε απόπειρα αύξησης των τιμών ασύμφορη. Στην περίπτωση αυτή, οι παραγωγοί αυτοί με τη δυνατότητα υποκατάστασης από πλευράς ζήτησης θα πρέπει να συμπεριληφθούν στη σχετική αγορά.

3.1.2. Γεωγραφική Αγορά

Η γεωγραφική αγορά είναι μία περιοχή στην οποία οι συνθήκες ανταγωνισμού που ισχύουν για το υπό εξέταση προϊόν είναι ίδιες για όλους τους επιχειρηματίες. Οι ίδιοι παράγοντες που χρησιμοποιούνται στην ερμηνεία των προϊόντων στις σχετικές αγορές θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τον ορισμό της σχετικής γεωγραφικής αγοράς.

Τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό της σχετικής γεωγραφικής αγοράς περιλαμβάνουν τη φύση και τα χαρακτηριστικά των σχετικών

προϊόντων, την ύπαρξη εμποδίων εισόδου στην αγορά, τις προτιμήσεις των καταναλωτών, τις διαφορές μεταξύ των μεριδίων αγοράς των επιχειρήσεων σε γειτονικές γεωγραφικές περιοχές, καθώς και τις σημαντικές διαφορές μεταξύ των τιμών των προμηθευτών και του κόστους μεταφοράς.

Μια ενδιαφέρουσα πτυχή η οποία λαμβάνεται υπόψη από τις αρχές ανταγωνισμού είναι το κόστος μεταφοράς, δεδομένου ότι το υψηλό κόστος μεταφοράς μπορεί να εξηγήσει γιατί το εμπόριο μεταξύ των δύο περιοχών είναι οικονομικά ανέφικτο.

3.2. Εκτίμηση Στατικής Μονοπωλιακής Δύναμης

Στην παρούσα ενότητα ο στόχος είναι να παρουσιαστούν οι τρόποι με βάση τους οποίους εκτιμάται η στατική μονοπωλιακή δύναμη. Ο λόγος για τον οποίο ενδιαφέρει η εκτίμηση της στατικής μονοπωλιακής δύναμης των επιχειρήσεων είναι επειδή έχει επιπτώσεις στην κοινωνική ευημερία, ιδιαίτερα όταν η τιμή που θέτουν οι επιχειρήσεις είναι πολύ υψηλότερη του οριακού κόστους.

Ο ανταγωνισμός, για τη μέτρηση του έχει συνδεθεί με μετρήσεις του βαθμού συγκέντρωσης της αγοράς, καθώς και με μέτρα μεγέθους ανισότητας, μέτρα περιθωρίων κέρδους και άλλα μέτρα, όπως έρευνες στις επιχειρήσεις, ιδίως με στόχο τη διερεύνηση των κυριότερων ανταγωνιστών των εταιρειών (Van Wee, Hagoort & Appema, 2001). Σε αυτή την ενότητα θα περιγραφούν τα βασικά μέτρα κατά κατηγορία.

3.2.1. Μέτρα Συγκέντρωσης της Αγοράς

Σε αυτή την κατηγορία, υπάρχουν τέσσερις βασικοί δείκτες που απεικονίζουν τον ανταγωνισμό. Αυτοί είναι το μερίδιο αγοράς, ο δείκτης συγκέντρωσης, ο δείκτης Herfindahl-Hirschman (HHI) και ο δείκτης Hannah και Kay (Pepall, Richards, & Norman, 2008).

Αρχίζοντας με το μερίδιο της αγοράς, αυτός είναι μια μέτρηση του πόσο μερίδιο κατέχει κάθε εταιρεία ως προς το σύνολο της αγοράς, με βάση τις πωλήσεις. Έτσι, το μέτρο αυτό είναι απλώς η κατανομή των πωλήσεων μιας εταιρείας με τις συνολικές πωλήσεις του τομέα στον οποίο ανήκει (Pepall, Richards, & Norman, 2008).

Όσον αφορά το δείκτη συγκέντρωσης, αυτός βασίζεται στον προηγούμενο υπολογισμό του μεριδίου αγοράς της εταιρείας. Ειδικότερα, ο δείκτης συγκέντρωσης ισούται με το άθροισμα των μεριδίων αγοράς των εταιρειών που ενδιαφέρουν. Όπως είναι προφανές, το άθροισμα όλων των μεριδίων αγοράς είναι ίσο με τη μονάδα για ένα συγκεκριμένο κλάδο. Ο δείκτης συγκέντρωσης στοχεύει στην μέτρηση των μεριδίων αγοράς των εταιρειών του κλάδου με τα μεγαλύτερα μερίδια. Έτσι, εάν μια εταιρεία έχει 50% μερίδιο αγοράς και η δεύτερη με το μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς έχει 25%, φαίνεται ότι ο δείκτης των δύο αυτών εταιρειών ισούται με το 75%, κάτι που σημαίνει ότι οι δύο εταιρείες κυριαρχούν στην αγορά και ο ανταγωνισμός δεν είναι υψηλός. Ο δείκτης αυτός συνοψίζεται στον παρακάτω τύπο, για αριθμό επιχειρήσεων στην αγορά $n \geq m$ (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004):

$$CR_m = \sum_{i=1}^m s_i \text{ (Εξίσωση 1)}$$

Όσο για το δείκτη Herfindahl-Hirschman (HHI), είναι ένα μέτρο που αναπτύχθηκε για να ανακάμψει τις ανεπάρκειες του δείκτη συγκέντρωσης, καθώς μπορεί να οδηγήσει σε ανακριβή αποτελέσματα. Το μέτρο αυτό είναι το άθροισμα των τετραγώνων των μεριδίων αγοράς των εταιρειών. Το τετράγωνο του αθροίσματος των μεριδίων αγοράς όλων των επιχειρήσεων του κλάδου ισούται με τη μονάδα (Pepall, Richards, & Norman, 2008):

$$H = \sum_{i=1}^n s_i^2 \text{ (Εξίσωση 2)}$$

Τελευταίος αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, είναι ο δείκτης Hannan-Kay, ο οποίος είναι ένα σταθμισμένο άθροισμα των μεριδίων αγοράς των εταιρειών, αλλά αυτό σταθμίζεται με το μερίδιο αγοράς της ίδιας της εταιρείας. Πρόκειται για μια γενικευμένη μορφή του δείκτη Herfindahl-Hirschman (HHI) (Pepall, Richards, & Norman, 2008):

$$HK_\alpha(x) = \left\{ (\sum s_i^\alpha)^{1/\alpha-1} \right\}, \text{ για } \alpha > 0, \alpha \neq 1, \exp(\sum s_i \log(s_i)), \text{ για } \alpha = 1 \text{ (Εξίσωση 3)}$$

3.2.2. Μέτρα Ανισότητας

Σε αυτή την κατηγορία υπάρχουν έξι βασικά μέτρα που αναφέρονται ώστε να συλλάβουν τον ανταγωνισμό. Αυτοί είναι ο συντελεστής διακύμανσης, ο συντελεστής Gini, η μέση απόκλιση, τα γενικευμένα μέτρα εντροπίας ο συντελεστής εντροπίας και η διακύμανση του λογαρίθμου του μεγέθους επιχείρησης. Όπως ο δείκτης συγκέντρωσης, που δείχνει το μερίδιο αγοράς με βάση τις πωλήσεις, τα μέτρα αυτά προσπαθούν να δείξουν το πώς τα κέρδη διανέμονται μεταξύ των εταιρειών του κλάδου. Όλοι οι παραπάνω λόγοι συνδέουν το μέγεθος της επιχείρησης, με βάση μέτρα όπως το σύνολο του ενεργητικού τους, το οποίο είναι το πιο κοινό, με τον αριθμό των επιχειρήσεων στην αγορά (Lipczynski, Wilson, & Goddard, 2009).

3.2.3. Μέτρα Περιθωρίου Κέρδους

Αυτή η κατηγορία μέτρων, όπως έχει δείξει η βιβλιογραφία, είναι μακράν τα πιο περίπλοκα, δεδομένου ότι μπορούν να δείξουν τον ανταγωνισμό στο επίπεδο του κλάδου, αλλά και σε επίπεδο εταιρείας. Η σύνδεση με το περιθώριο κέρδους και του ανταγωνισμού είναι αρνητική. Σε αυτή την κατηγορία υπάρχουν τρία κύρια μέτρα. Η πρόσοδος του μονοπωλίου, ο δείκτης Lerner και η υποκαταστασιμότητα των προϊόντων (Belleflamme & Peitz, 2010). Παρακάτω παρουσιάζονται οι τύποι των παραπάνω μέτρων (Belleflamme & Peitz, 2010):

$$\text{Πρόσοδος μονοπωλίου} = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^n [(Κέρδος_i - Κόστος κεφαλαίου_i)] /$$
$$\text{Προστιθέμενη αξία}_i \text{ (Εξίσωση 4)}$$

$$L = \frac{1}{N_j - 1} \sum_{k=1 \dots i-1, i+1 \dots kej}^N \left(1 - \frac{Κέρδος_k}{Πωλήσεις_k} \right) \text{ (Εξίσωση 5)}$$

Όπου N ο αριθμός των επιχειρήσεων στον κλάδο.

Με βάση το μέτρο της μονοπωλιακής προσόδου, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι αυτό δείχνει ότι η σχέση μεταξύ της προσόδου και των αποδόσεων των μετοχών είναι αρνητική. Δεδομένου ότι το μέτρο αυτό περιλαμβάνει την ανάλυση της

χρηματιστηριακής αγοράς, περιορίζεται στο να εξετάζει μόνο τις εισηγμένες εταιρίες (Belleflamme & Peitz, 2010).

Όσο για το δείκτη Lerner, αναπτύχθηκε κυρίως για τη μέτρηση της δύναμης στην αγορά, με βάση τη διαίρεση της διαφοράς της τιμής και οριακού κόστους, με την τιμή. Δεδομένου ότι το μέτρο αυτό είχε δυσκολίες στον υπολογισμό του, ο τύπος που παρουσιάστηκε παραπάνω θεωρήθηκε ότι είναι περισσότερο εφαρμόσιμος και προτάθηκε από τους Bloom & Van Reenen (2007). Η ανάλυση όμως παραμένει η ίδια, όσο ο δείκτης πλησιάζει τη μονάδα. Υπάρχουν μονοπωλιακές συνθήκες στην αγορά και κατά συνέπεια χαμηλό επίπεδο ανταγωνισμού. Όσον αφορά την υποκατάσταση του προϊόντος, όσο μεγαλύτερο το μέτρο, τόσο χαμηλότερη είναι η δυνατότητα υποκατάστασης των προϊόντων που σημαίνει ότι υπάρχει χαμηλό επίπεδο ανταγωνισμού (Belleflamme & Peitz, 2010).

3.2.4. Μέτρηση Στατικών Απωλειών Κοινωνικής Ευημερίας Λόγω Μονοπωλιακής Δύναμης

Έχοντας παρουσιάσει παραπάνω τα μέτρα εκτίμησης της στατικής μονοπωλιακής δύναμης, καθίσταται τώρα εφικτό να προσδιοριστεί η απώλεια κοινωνικής ευημερίας που μπορεί να προκύψει εξαιτίας αυτής. Παρακάτω παρουσιάζεται ο τύπος ο οποίος λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό των απωλειών σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004):

$$AM\Delta^{\sigma} = \frac{1}{2}p^m q^m LH = -\left(\frac{1}{2}p^m q^m\right)\frac{H^2}{\varepsilon} \quad (\text{Εξίσωση 6})$$

Η σε όρους ποσοστού πωλήσεων:

$$\frac{AM\Delta^{\sigma}}{p^m q^m} = -\frac{1}{2}\frac{H^2}{\varepsilon} \quad (\text{Εξίσωση 7})$$

Όπου q^m είναι η παραγωγή στην περίπτωση που υπάρχει μονοπωλιακή δύναμη, p^m η τιμή όταν υπάρχει μονοπωλιακή δύναμη, L ο δείκτης Lerner, όπου $L = \frac{\Delta p}{\Delta p^m}$ ($\Delta p =$ η διαφορά της τιμής που χρεώνεται από την τιμή στον τέλει ανταγωνισμό η οποία είναι ίση με το οριακό κόστος). Όπου H ο δείκτης Herfindahl και όπου ε η

ελαστικότητα της ζήτησης του προϊόντος. Συνοπτικά λοιπόν, η παραπάνω σχέση δείχνει την απώλεια της ευημερίας όσο απομακρυνόμαστε από το πρώτο άριστο, στον τέλει ανταγωνισμό, σε συνθήκες που υπάρχει μονοπωλιακή δύναμη (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004).

3.3. Εκτίμηση Μακροχρόνιας Μονοπωλιακής Δύναμης

Στο σημείο αυτό, έχοντας παρουσιάσει τα βασικά μέτρα εκτίμησης της στατικής μονοπωλιακής δύναμης, είναι σημαντικό να φανεί κατά πόσο αυτή προκύπτει ως αποτέλεσμα της έλλειψης αποτελεσματικού ανταγωνισμού σε περίπτωση που δεν οφείλεται σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα ή σε ανώτερη τεχνολογική γνώση από την πλευρά της επιχείρησης. Αυτό που ενδιαφέρει είναι το κατά πόσο η μονοπωλιακή δύναμη είναι διατηρήσιμη μακροχρόνια, γεγονός το οποίο συνεπάγεται μακροχρόνια μείωση της συνολικής κοινωνικής ευημερίας σε σημαντικό επίπεδο (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004).

Ακόμη κι αν μπορούσε να εκτιμηθεί επακριβώς ο δείκτης Lerner το πρόβλημα του προσδιορισμού της μακροχρόνιας μονοπωλιακής δύναμης παραμένει κρίσιμο, καθώς και οι συνεπαγόμενες επιδράσεις στην κοινωνική ευημερία. Για να γίνει η εκτίμηση αυτή, θα πρέπει να μπορεί επίσης να προσδιοριστεί με ακρίβεια το πού μπορεί να οφείλεται η διαφορά τιμής και οριακού κόστους και η εξέλιξη της τιμής μελλοντικά (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004).

Για να μπορέσει να προσδιοριστεί η μακροχρόνια εξέλιξη της τιμής, θα πρέπει να εκτιμηθεί επιπλέον και το πώς θα μπορούσε να διαμορφωθεί σε διαφορετικές ανταγωνιστικές συνθήκες, ορίζοντας ένα οριακό κόστος ως σημείο αναφοράς. Αφού οριστεί το σημείο αναφοράς, θα πρέπει έπειτα να εξεταστεί το πώς η τιμή επηρεάζεται από το δυνητικό ανταγωνισμό και να ενδογενοποιηθεί το οριακό κόστος. Δηλαδή, θα πρέπει να εξεταστεί το πώς το οριακό κόστος μεταβάλλεται από το σημείο αναφοράς του, όταν επηρεάζεται από επενδύσεις σε έρευνα κι ανάπτυξη (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004).

Αν η μονοπωλιακή δύναμη υποτεθεί ότι επηρεάζει θετικά τις επενδύσεις έρευνας και ανάπτυξης, μειώνοντας κατ' επέκταση το οριακό κόστος, τότε μακροχρόνια το πλεόνασμα του καταναλωτή θα είναι τόσο μεγαλύτερο όσο μικρότερη είναι η τιμή χρέωσης του προϊόντος. Οι συνολικές απώλειες λοιπόν ως προς την κοινωνική

ευημερία βρίσκονται εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ των μακροχρόνιων και στατικών απωλειών κοινωνικής ευημερίας, που δίνεται από τον παρακάτω τύπο:

$$\Sigma AM\Delta = \frac{\rho AM\Delta^{\sigma} + \gamma AM\Delta^{\mu}}{\rho(\rho + \gamma)} \text{ (Εξίσωση 8)}$$

Όπου $\Sigma AM\Delta$ οι συνολικές απώλειες κοινωνικής ευημερίας, ρ το προεξοφλητικό επιτόκιο, γ ο ρυθμός φθοράς της μονοπωλιακής δύναμης και $AM\Delta^{\mu}$ οι απώλειες κοινωνικής ευημερίας λόγω μονοπωλιακής δύναμης στη μακροχρόνια ισορροπία. Όσο υψηλές κι αν είναι λοιπόν οι απώλειες σε κάποια περίοδο σε σχέση με τη μονοπωλιακή δύναμη στην μακροχρόνια ισορροπία, όταν η μονοπωλιακή δύναμη μακροχρόνια είναι πολύ μικρή και ο ρυθμός της φθοράς γ αρκετά υψηλός, τότε οι απώλειες κοινωνικής ευημερίας θα τείνουν στο μηδέν (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ: ΔΟΜΕΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ

Η μεταρρύθμιση των οικονομικών κανονισμών ίσως να είναι λιγότερο επωφελής, ή ακόμη και επιβλαβής, αν η αρχή ανταγωνισμού δεν μπορεί να ενεργήσει δυναμικά για την πρόληψη των καταχρήσεων στις αναπτυσσόμενες αγορές, γεγονός το οποίο απαιτεί θεσμικές μεταρρυθμίσεις. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, η οποία είναι αποκλειστικά υπεύθυνη για την εφαρμογή της γενικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, είναι νομικά αυτόνομη, αλλά αρκετά αδύναμη στην πράξη. Η δομή της εκπροσώπησης των μελών της συνεπάγεται ότι θεωρείται ένας φορέας για την εξισορρόπηση συμφερόντων, παρά για την εφαρμογή της πολιτικής, διαθέτοντας ανεπαρκές προσωπικό και πόρους για να εκτελέσει περισσότερες διαδικασίες από τυπικές επανεξετάσεις αιτήσεων (Καρύδης, 2004).

Κάθε μέλος της Επιτροπής Ανταγωνισμού έχει έναν αναπληρωτή, έτσι ώστε να υπάρχουν 18 άτομα που ενδέχεται να εμπλέκονται στις αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να αναλάβει δράση σε τμήματα των τεσσάρων μελών, εξουσία η οποία έχει χρησιμοποιηθεί ελάχιστα, όμως, καθώς η Επιτροπή Ανταγωνισμού λειτουργεί ως ενιαίος φορέας. Η απαιτούμενη συμμετοχή, και οι φορείς που έχουν την εξουσία να διορίζουν τα μέλη, είναι (Καρύδης, 2004):

- Ένα μέλος (ή πρώην μέλος) του Συμβουλίου της Επικρατείας
- Ένας δικαστής (ή πρώην δικαστής) (που ορίζεται από το Ανώτατο Δικαστήριο)
- Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών
- Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου
- Γενική Συνομοσπονδία Μικρών & Μεσαίων Επιχειρήσεων, Βιοτεχνών & Εμπόρων Ελλάδος
- Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών και Αγοράς
- Καθηγητής του δικαίου ανταγωνισμού (που ορίζεται από τον Υπουργό Ανάπτυξης)
- Καθηγητής, με εμπειρία σε θέματα ανταγωνισμού (που ορίζεται από τον Υπουργό Ανάπτυξης), και

- Ένα πρόσωπο αναγνωρισμένου κύρους με εμπειρία στον τομέα του ανταγωνισμού (που ορίζεται από τον Υπουργό Ανάπτυξης).

Η θητεία των μελών ανέρχεται σε τρία έτη, με δυνατότητα ανανέωσης. Ο Υπουργός Ανάπτυξης διορίζει τον Πρόεδρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού μεταξύ των μελών. Οι τροποποιήσεις του νόμου τον Αύγουστο 2000 προβλέπουν ότι ο υπουργός οφείλει να πάρει τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τον διορισμό αυτό. Η αλλαγή αυτή έχει ως στόχο να δώσει στον Πρόεδρο περισσότερη νομιμότητα και ανεξαρτησία από την κυβέρνηση. Ο Πρόεδρος θεωρείται ένας κρατικός λειτουργός που απασχολείται αποκλειστικά με το έργο του. Ο Πρόεδρος έχει δικαίωμα ψήφου σε περίπτωση δεσμών, και είναι υπεύθυνος για την εκτέλεση των αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατευθύνοντας την Γραμματεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού, και εκπροσωπεί την Επιτροπή Ανταγωνισμού στα διεθνή φόρουμ (μια εξουσία που μπορεί να ανατεθεί στον Διευθυντή). Μόνο ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ανταγωνισμού ασχολείται με τις υποθέσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού με πλήρη απασχόληση. Οι δικαστές και άλλοι δημόσιοι υπάλληλοι που διορίζονται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορούν να απαλλαγούν από τις άλλες δημόσιες υποχρεώσεις τους, ενώ υπηρετούν (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού υποστηρίζεται από Γραμματεία, με επικεφαλής τον διευθυντή, ο οποίος διορίζεται από τον Υπουργό Ανάπτυξης μετά από διαβούλευση με την Επιτροπή Ανταγωνισμού. Ο διευθυντής εκτελεί θητεία πέντε χρόνων, η οποία μπορεί να ανανεωθεί. Από το νόμο επιτρέπονται έως και 80 θέσεις προσωπικού και οι τροποποιήσεις τον Αύγουστο του 2000 αύξησαν τον αριθμό από το προηγούμενο επίπεδο των 40 ατόμων. Ο αριθμός αυτός θα μπορούσε να αυξηθεί με προεδρικό διάταγμα (Άρθρο. 8γ (2)). Αλλά τα πραγματικά επίπεδα στελέχωσης ήταν πολύ μικρότερα. Αρχικά (δηλαδή, το 1995), η Γραμματεία είχε προσωπικό μόνο 8 άτομα, και οι μισοί από αυτούς παραιτήθηκαν το 1996. Το μέσο επίπεδο του προσωπικού υπό το προηγούμενο καθεστώς, πριν από τις τροποποιήσεις του 1995 όπου καθιερώθηκε η Γραμματεία, ήταν 30 άτομα (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, τα μέλη και οι εξουσίες της έχουν αλλάξει δραστικά αρκετές φορές. Αρχικά, το 1977, η Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού είχε εξουσία λήψης αποφάσεων. Επτά μέλη της δεν ήταν εκπρόσωποι των άλλων οργάνων, εκτός από τον πρόεδρο, ο οποίος ήταν μέλος του Συμβουλίου της Επικρατείας, και ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας για την Προστασία του

Ανταγωνισμού, οι οποίοι αποτελούσαν το προσωπικό της Επιτροπής Ανταγωνισμού από το Υπουργείο Εμπορίου. Το 1982, μια κοινή υπουργική απόφαση αντικατέστησε αυτό το σώμα με την Επιτροπή Ανταγωνισμού και μεταφέρθηκε στον Υπουργό Εμπορίου η αρχή λήψης αποφάσεων. Ο ρόλος της νέας Επιτροπής Ανταγωνισμού ήταν πλέον συμβουλευτικός, και η συμμετοχή της είχε αλλάξει έτσι ώστε να αντιπροσωπεύονται ομάδες συμφερόντων: το Υπουργείο Οικονομικών, η Τράπεζα της Ελλάδος, ο Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών, η ένωση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, ο Εμπορικός Σύλλογος Αθηνών και η Γενική Συνομοσπονδία Εργατών. Αυτό το σύστημα κράτησε μέχρι τις τροποποιήσεις του 1991, όταν ιδρύθηκε μια δομή παρόμοια με την τρέχουσα δομή: δύο δικαστές (ένας Πρόεδρος του Διοικητικού Πρωτοδικείου, που ενεργεί ως πρόεδρος, και ένας δικαστής του Αστικού Πρωτοδικείου), ένας καθηγητής εμπορικού δικαίου ή οικονομικών, ένας εμπειρογνώμονας στον τομέα του ανταγωνισμού, καθώς και εκπρόσωποι από την Τράπεζα της Ελλάδος, του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών, και την Ένωσης Ελληνικών Εμπορικών Συλλόγων (Αντωνόπουλος, 2000).

Κατ' αρχάς, οι περιπτώσεις προετοιμάζονταν από την Υπηρεσία για την Προστασία του Ανταγωνισμού στο Υπουργείο Εμπορίου, το γραφείο αυτό μετονομάστηκε δύο φορές, σε Διεύθυνση για την Προστασία του Ανταγωνισμού και αργότερα σε Διεύθυνση Έρευνας Αγοράς και Ανταγωνισμού, αλλά με τις ίδιες λειτουργίες. Η Γραμματεία διαχωρίζεται από το υπουργείο και συνδέθηκε με την ανεξάρτητη Επιτροπή Ανταγωνισμού το 1995 (Αντωνόπουλος, 2000).

Η αύξηση της αντοχής και της αυτονομίας της Επιτροπής Ανταγωνισμού ήταν ένας κύριος σκοπός των τροποποιήσεων του δικαίου του ανταγωνισμού το 1995. Οι στόχοι δεν εκπληρώθηκαν, αλλά οι πρόσφατες τροποποιήσεις και οι διορισμοί αποτελούν ελπιδοφόρα βήματα προς μεγαλύτερη δύναμη και ανεξαρτησία. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι μια «ανεξάρτητη αρχή», αλλά στο ελληνικό πλαίσιο, η κατάσταση φαίνεται να είναι μια αδυναμία και όχι δύναμη. Σύμφωνα με το νόμο, τα μέλη της δεν υπόκεινται σε κατεύθυνση από άλλους, αλλά οφείλουν να αποφασίσουν για θέματα αποκλειστικά και μόνο σύμφωνα με το νόμο του ανταγωνισμού και με τη συνείδησή τους. Κατά τη λήψη των αποφάσεών της, η Επιτροπή Ανταγωνισμού φέρεται να είναι πιο ανεξάρτητη από την πολιτική εποπτεία και τις πράξεις χειραγώγησης από ό, τι άλλες ελληνικές δημόσιες υπηρεσίες, και αρκετοί μακροπρόθεσμοι παρατηρητές πιστεύουν ότι υπάρχει ελάχιστη πίεση για τον έλεγχο

των αποφάσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Υπάρχει κάποια πίεση για την προστασία και την εκ νέου επιβολή αυτής της ανεξαρτησίας στη διοικητική ή νομική δομή, και υπάρχουν και έμμεσος έλεγχος για την αποτελεσματικότητα της (Αντωνόπουλος, 2000).

Αν και διοικητικά διαχωρισμένη, η Επιτροπή Ανταγωνισμού τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Ανάπτυξης, και ο προϋπολογισμός του αποτελεί ένα ειδικό στοιχείο του εν λόγω Υπουργείου προϋπολογισμού (Άρθρα 8 (1), 8 (2)). Στο παρελθόν, το Υπουργείο έχει απορρίψει με συνέπεια τα αιτήματα της Επιτροπής Ανταγωνισμού για πρόσθετους πόρους. Τα μέλη της Επιτροπής Ανταγωνισμού λειτουργούν σχεδόν ως εθελοντές, καθώς η αμοιβή και η επιστροφή των εξόδων τους που δεν είναι υψηλά. Μόνο ο Πρόεδρος λαμβάνει σημαντική αποζημίωση, η οποία, όμως, δεν είναι πολύ υψηλή. Στο παρελθόν έχουν υπάρξει μερικές περιπτώσεις πιο άμεσων προσπαθειών να επηρεάσουν τη σύνθεση της Επιτροπής Ανταγωνισμού και τις προτεραιότητές της, όπως η επιδίωξη των δράσεων κατά των προσωρινών αυξήσεων των τιμών που συνοδεύεται από υποτίμηση, για τη στήριξη άλλων στόχων. Το γεγονός αυτό είναι απόδειξη της αδυναμίας των ανεξάρτητων φορών στην Ελλάδα (Αντωνόπουλος, 2000).

Οι τροποποιήσεις Αύγουστο του 2000 αποτελούν ένα σημαντικό βήμα για την ενίσχυση της ανεξαρτησίας της Επιτροπής Ανταγωνισμού, παρέχοντας μια πηγή κεφαλαίων ανεξάρτητη από το υπουργείο, δηλαδή μια εισφορά ενός μικρού ποσοστού (.001) της αξίας του κεφαλαίου των νεοσύστατων εταιριών ή των αυξήσεων στο εγγεγραμμένο κεφάλαιο (Λιάσκος, 2008).

Η σύνθεση και η δομή της Επιτροπής Ανταγωνισμού δεν επικαλύπτονται ή διασταυρώνονται με άλλους φορείς χάραξης πολιτικής. Η τυπική ανεξαρτησία της από το υπουργείο και την κυβέρνηση έχει ως αποτέλεσμα την απομάκρυνσή της από τη διαδικασία εξέτασης ζητημάτων πολιτικής. Οι σχέσεις της με τους τομεακούς ρυθμιστικούς φορείς και άλλες κυβερνητικές υπηρεσίες έχουν τη μορφή της άτυπης επικοινωνίας. Σύμφωνα με το νόμο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να εκφέρει απόψεις σχετικά με τις επιπτώσεις των άλλων ενεργειών της κυβέρνησης στον ανταγωνισμό. Αλλά επειδή ο νόμος ορίζει ότι θα πρέπει να ζητηθεί συγκεκριμένα η γνώμη της Επιτροπής Ανταγωνισμού, και η γνώμη της δεν έχει ζητηθεί σχεδόν ποτέ, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν διαδραματίζει σχεδόν κανένα ρόλο στην ανάπτυξη της πολιτικής, εκτός από το δικό της πεδίο, ή στη μεταρρύθμιση των άλλων ρυθμιστικών

καθεστώτων που ενδέχεται να επηρεάσουν τον ανταγωνισμό. Η πρόσφατη τροποποίηση προβλέπει μεγαλύτερη συνεργασία με άλλες ρυθμιστικές αρχές, και επιτρέπει στην Επιτροπή Ανταγωνισμού να αναλάβει έναν πιο ανεξάρτητο συμβουλευτικό ρόλο (Λιάσκος, 2008).

4.1. Εργαλεία Νομικής Επιβολής και Έλεγχος

Οι υποψήφιοι, οι καταγγέλλοντες, και οι ερωτηθέντες μπορούν να παραστούν αυτοπροσώπως ή μέσω των νομικών τους εκπροσώπων, σε περιοδικές συνεδριάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Λόγω της «απαγορευτικής» φύσης του νόμου, οι κύριες λειτουργίες επιβολής του νόμου της Επιτροπής Ανταγωνισμού είναι η επιβολή προστίμων και η λήψη αποφάσεων για τις συγχωνεύσεις και για τις αιτήσεις για χορήγηση ατομικής απαλλαγής ή αρνητικής πιστοποίησης (Άρθρο 8α (2) (α) - (Ε)).

Η εξουσία της Επιτροπής Ανταγωνισμού για απαίτηση πληροφοριών φαίνεται αρκετά ευρεία. Μπορεί να απαιτήσει από τις επιχειρήσεις και τα φυσικά και νομικά πρόσωπα να απαντήσει σε ερωτήσεις (Άρθρο. 25). Για την εφαρμογή των απαγορεύσεων του καταστατικού της, η Επιτροπή Ανταγωνισμού και ο Διευθυντής έχουν την εξουσία να εξετάζουν τα έγγραφα και τις εγκαταστάσεις και να λαμβάνουν βεβαιώσεις (Άρθρο. 26). Η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν αναφέρει τυχόν ελαττώματα στο νόμο που να επηρεάζουν την ικανότητά της να λαμβάνει πληροφορίες και να καταλήγει σε αποφάσεις. Όμως, το πρόβλημα είναι η έλλειψη πόρων για να αναλάβει έρευνες που είναι απαραίτητες κατά των επιχειρήσεων που δεν προσφέρουν εθελοντικά τις πληροφορίες τους (Καλαβρός, 2003).

Οι κυρώσεις, οι οποίες μπορούν να επιβληθούν άμεσα από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, κυμαίνονται από μια εντολή για παύση παραβατικής συμπεριφοράς έως και πρόστιμα για τις παραβάσεις και χρηματικές ποινές για τις επανειλημμένες παραβιάσεις. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να απειλήσει με πρόστιμα, καθώς και με την επιβολή τους. Το ύψος του προστίμου είναι ευέλικτο, καθορίζεται από τη διάρκεια και τη σοβαρότητα της παράβασης, το ανώτατο όριο είναι το 15% των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων των επιχειρήσεων με παραβατική συμπεριφορά.. Η ολοκλήρωση της συγχώνευσης πριν από την έκδοση της απόφασης έχουν ως αποτελέσματα ένα πρόστιμο το οποίο, όμως, δεν υπερβαίνει το 15% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων. Η αποτυχία συμμόρφωσης με μια εντολή

σχετικά με μια συγκέντρωση οδηγεί σε πρόστιμο μέχρι 15% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, καθώς και ένα επιπλέον πρόστιμο. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί επίσης να διατάξει τη λήψη «προσωρινών μέτρων», όπου υπάρχει «επείγουσα ανάγκη» να αποτρέψει την άμεση και ανίατη ζημία στον καταγγέλλοντα ή στο δημόσιο συμφέρον (Άρθρο. 9 (4)). Οι καταγγέλλοντες έχουν συχνά αιτηθεί τέτοιες εντολές σε περιπτώσεις σχετικά με κατάχρηση οικονομικής εξάρτησης (Καλαβρός, 2003).

Οι ποινικές κυρώσεις κατά των ατόμων είναι δυνητικά διαθέσιμες, αλλά δεν έχουν ποτέ επιβληθεί. Περιλαμβάνουν κάποια πρόστιμα, καθώς και διπλά πρόστιμα για επανειλημμένες παραβιάσεις. Για παρεμπόδιση έρευνας, άρνησης παροχής πληροφοριών ή παροχή ψευδών πληροφοριών, ο νόμος θέτει αυστηρές ποινές: ποινή φυλάκισης για ένα ελάχιστο (αλλά όχι ανώτατο όριο) των τριών μηνών και με κάποιο πρόστιμο. Οι ποινικές κυρώσεις ισχύουν για τους επιχειρηματίες, ομόρρυθμους εταίρους, διαχειριστές εταιρειών περιορισμένης ευθύνης ή συνεταιριστικών επιχειρήσεων, και για διευθυντές ανωνύμων εταιρειών που ψήφισαν υπέρ της συμπεριφοράς που έχει αποδειχθεί παράβαση του νόμου (Καλαβρός, 2003).

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού οφείλει να απαντήσει στις καταγγελίες εντός έξι μηνών (Άρθρο 24). Δεν υπάρχει προθεσμία για την αντιμετώπιση των κοινοποιήσεων, δηλαδή, των αιτήσεων εξαίρεσης ή αρνητικής πιστοποίησης. Όμως, ο αιτών δεν φέρει τον κίνδυνο της αποτυχίας έγκαιρης απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού. Εάν τα συμβαλλόμενα μέρη κάνουν μια έγκαιρη ειδοποίηση, οποιαδήποτε απόφαση θα έχει μόνο μελλοντική ισχύ, η διάταξή τους έχει προσωρινή ισχύ μέχρι την απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού (Κατσουλάκος, 2011).

Οι αποφάσεις δημοσιεύονται σε επίσημη εφημερίδα. Επιπλέον, η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να διατάξει τον διάδικο με παραβατική συμπεριφορά να αναλάβει τα έξοδα της δημοσίευσης της απόφασης στον εθνικό ή τοπικό τύπο. (Εάν η απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού αντιστρέφεται κατ' έφεση, τότε η Επιτροπή Ανταγωνισμού οφείλει να αναλάβει τα έξοδα της δημοσίευσης της απόφασης) (Άρθρο 13α) (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Ορισμένοι εμπειρογνώμονες παρατηρητές έχουν επισημάνει ότι οι διαδικασίες της Επιτροπής Ανταγωνισμού δεν είναι πολύ διαφανείς, καθώς δεν έχει εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές ή άλλες προσπάθειες για να εξηγήσει το περιεχόμενο του δικαίου του ανταγωνισμού και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτό στο

επιχειρηματικό κοινό. Αντίθετα, η πολιτική ανταγωνισμού φαίνεται να διεξάγεται σε μια κλειστή κοινότητα μεταξύ της Επιτροπής Ανταγωνισμού και των δικηγόρων που ειδικεύονται στο θέμα (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Τα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των ερωτηθέντων, των καταγγελλόντων, του Υπουργού Ανάπτυξης, και «οποιοδήποτε τρίτου με έννομο συμφέρον» μπορούν να προσφύγουν σε αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού (και υπουργικές αποφάσεις για τις συγχωνεύσεις). Στο παρελθόν, οι προσφυγές αυτές που αναλαμβάνονται στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών (Άρθρο 14). Η διαδικασία φαίνεται γρήγορη, τουλάχιστον στη θεωρία: ο νόμος ορίζει ότι η ακρόαση πρέπει να πραγματοποιηθεί μέσα σε τρεις μήνες. Το δίκαιο του ανταγωνισμού προβλέπει τη δυνατότητα θέσπισης ενός ειδικού τμήματος του δικαστηρίου για υποθέσεις που απορρέουν από το δίκαιο του ανταγωνισμού. (Εάν προκύπτουν θέματα σύμφωνα με το δίκαιο του ανταγωνισμού σε άλλη νομική διαδικασία, το δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει σχετικά με την εγκυρότητα των συμφωνιών ή την ύπαρξη και την κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης ή της οικονομικής εξάρτησης, αλλά δεν μπορεί να αγνοήσει την αποφασιστικότητα της ατομικής απαλλαγής από την Επιτροπή Ανταγωνισμού (Άρθρο 18)). Η πρόσφατη έκδοση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας είχε ως αποτέλεσμα η αναθεώρηση των θεμάτων ανταγωνισμού να είναι πιο περίπλοκη, αβέβαιη και χρονοβόρα διαδικασία (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Ο κώδικας έχει εξαλείψει τις περισσότερες ειδικές επιτροπές για την άμεση επανεξέταση των επίσημων αποφάσεων. Έτσι, τα μέρη που αμφισβητούν τις αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού πρέπει να απευθυνθούν σε περαιτέρω δικαστήρια, όπου αντιμετωπίζουν την προοπτική των δύο επιπλέον επιπέδων έφεσης. Οι τροποποιήσεις Αύγουστο του 2000 διορθώνουν αυτή την δυσλειτουργία, ώστε οι προκλήσεις να αναλαμβάνονται από ένα δικαστήριο δεύτερου επιπέδου, με μόνο μία ακόμη έφεση (Τριανταφυλλάκης, 2012).

4.2. Άλλα Μέσα Εφαρμογής Γενικών Αρχών Ανταγωνισμού

Η απαγόρευση στο δίκαιο του ανταγωνισμού, με τη δήλωση παράνομων συμφωνιών ως άκυρες, υποστηρίζει το δικαίωμα της ανεξάρτητης ιδιωτικής πρωτοβουλίας για αποζημίωση ή άλλα μέτρα στο πλαίσιο του αστικού κώδικα. Επιπλέον, ένα μέρος που πιστεύει ότι ζημιώθηκε από την αντι-ανταγωνιστική δράση μπορεί να λάβει

ανεξάρτητη δικαστική εξέταση των ισχυρισμών της. Εάν η Επιτροπή Ανταγωνισμού απορρίψει την καταγγελία, θα πρέπει να αιτιολογήσει την απόφασή της, και ο καταγγέλλων μπορεί να ασκήσει έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον των δικαστηρίων (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει οριστεί από το νόμο ως αρμόδια εθνική αρχή για την λήψη άμεσων μέτρων σύμφωνα με το δίκαιο ανταγωνισμού της ΕΕ (Άρθρο. 13β (3)). Η ΕΕ εξετάζει μια θεμελιώδη αλλαγή στη μέθοδο επιβολής της απαγόρευσης των συμπράξεων. Μια βασική πρόταση θα έχει ως αποτέλεσμα την κατάργηση της απαίτησης μιας δυνητικά περιοριστικής συμφωνία για κοινοποίηση εκ των προτέρων. Αν αυτή η πτυχή των πρακτικών της ΕΕ αλλάξει, η Ελλάδα ενδεχομένως να χρειαστεί να αναθεωρήσει την νομοθεσία της για να παραμείνει συνεπής (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απευθύνει έκκληση για τη μετατόπιση πολλών αρμοδιοτήτων επιβολής της νομοθεσίας σε εθνικούς οργανισμούς, έτσι ώστε η Γενική Διεύθυνση της ΕΕ να μπορεί να επικεντρωθεί σε μεγαλύτερες συναλλαγές και σε πιο ευρείες περιοριστικές συμφωνίες. Αλλαγή των κανόνων, έτσι ώστε οι συμφωνίες να μην χρειάζεται να υποβάλλονται εκ των προτέρων, θα μειώσει το βάρος της τυπικής επεξεργασίας. Αλλά μια επιπλέον επίδραση των αλλαγών θα μπορούσε να είναι η αύξηση του φόρτου εργασίας των εθνικών οργανισμών, λόγω της αύξησης των ευθυνών των εν λόγω οργανισμών (στο πλαίσιο τόσο της ΕΕ όσο και στο εθνικό δίκαιο) για τις πιο δύσκολες και δαπανηρές, από άποψη πόρων, περιπτώσεις, δηλαδή, εκείνες που αφορούν τις συμφωνίες που διατηρούνται μυστικές. Εάν η κοινοποίηση εξακολουθεί να απαιτείται στην Ελλάδα, οι ουσιαστικές προϋποθέσεις πιθανότατα θα βασίζονται σε νέες κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ σχετικά με τους κάθετους περιορισμούς. Επιπλέον, είναι σημαντική η εκπαίδευση των ελληνικών δικαστηρίων σχετικά με τις αλλαγές της ΕΕ, διότι τα δικαστήρια αυτά ενδέχεται να κληθούν να εφαρμόσουν άμεσα το δίκαιο της ΕΕ (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

4.3. Ζητήματα Διεθνούς Εμπορίου στην Πολιτική Ανταγωνισμού

Η Ελλάδα κάνει επεκτατική χρήση της ετεροδικίας δικαιοδοσίας, σε όλους τους περιορισμούς του ανταγωνισμού που έχουν επιπτώσεις ή μπορεί να έχουν επιπτώσεις στο εσωτερικό της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των συνδυασμών ή των

συμφωνιών μεταξύ των επιχειρήσεων που δεν έχουν εγκαταστάσεις στην Ελλάδα και περιλαμβάνουν καταχρήσεις της δεσπόζουσας θέσης ή της οικονομικής εξάρτησης που είναι «εκδηλωμένη» στην Ελλάδα (Άρθρο. 32). Οι τροποποιήσεις του 1995 επέκτειναν αυτήν την δικαιοδοτική αξίωση για τις συγχωνεύσεις με επιπτώσεις στην Ελλάδα. Όμως, η αξίωση αυτή έχει πράγματι ασκηθεί μόνο μια φορά σε μια περίπτωση μη-συγχώνευσης. Οι διακρατικές επιπτώσεις και ανησυχίες εμφανίζονται κυρίως σε θέματα συγχώνευσης.

Πολλές κοινοποιηθείσες πράξεις πραγματοποιούνται μεταξύ των ξένων εταιρειών, των οποίων ο κύκλος εργασιών στην Ελλάδα είναι αρκετά υψηλός ώστε να καταχωρηθούν εκεί. Για να βελτιωθεί ο διαδικαιοδοτικός συντονισμός της εποπτείας συγχώνευσης, οι κανονισμοί απαιτούν από τις επιχειρήσεις που κοινοποιούν τις συγχωνεύσεις να δηλώσουν αν είναι καταχωρημένες στην Ελλάδα, παρά στην ΕΕ, αποκλειστικά και μόνο λόγω του κανόνα των «δύο τρίτων» (σύμφωνα με τον οποίο οι εθνικές αρχές μπορούν να λάβουν την ευθύνη για τις συγχωνεύσεις που πληρούν τις λοιπές απαιτήσεις της ΕΕ, στις οποίες, όμως, εμπλέκονται μέρη που εκτελούν τα δύο τρίτα ή περισσότερα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους σε ένα και μόνο κράτος μέλος), και για τον εντοπισμό τυχόν άλλων δικαιοδοσιών, όπου τα μέρη καταθέτουν κοινοποιήσεις (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού είναι εξουσιοδοτημένη για να συνεργαστεί με διεθνείς και ευρωπαϊκές υπηρεσίες ανταγωνισμού (Άρθρο. 13b (1)). Συγκεκριμένα, το καταστατικό επιτρέπει τη χρήση των ελληνικών διαδικασιών και θεσμών για την ενίσχυση των προσπαθειών επιβολής του δικαίου του ανταγωνισμού της ΕΕ (Άρθρο 13β (2)). Η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν έχει διαδραματίσει κανένα ρόλο στις προσπάθειες για την άρση των ρυθμιστικών εμποδίων στον ανταγωνισμό από ξένους παραγωγούς (εκτός από γνωμοδότηση, που περιγράφεται παρακάτω, υποστηρίζοντας μια ρύθμιση που περιορίζει την πρόσβαση στην αγορά, με την αιτιολογία ότι εξυπηρετούσε θεμιτό σκοπό της προστασίας των καταναλωτών). Σε γενικές γραμμές, όμως, δεν υπάρχει καμία ένδειξη διακρίσεων κατά των ξένων εταιρειών, οι οποίες βρίσκονται στην ίδια θέση ως προς τα δικαιώματα και την προστασία τους όπως και οι ελληνικές επιχειρήσεις. Ο νόμος μπορεί να μην διαθέτει τα μέτρα για την εφαρμογή, αν μια επιχείρηση χρησιμοποιεί την ισχύ της αγοράς στην Ελλάδα για να εμποδίσει τον ανταγωνισμό και αλλού, αφήνοντας έτσι την αποκατάσταση των άλλων

μερών σε άλλη δικαιοδοσία. Ωστόσο, τέτοιο ζήτημα δεν φαίνεται να έχει προκύψει ακόμη (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

4.4. Πόροι, Ενέργειες και Συνεπαγόμενες Προτεραιότητες Δρώντων

Η δέσμευση πόρων μετρά σοβαρότητα και την πιθανή αποτελεσματικότητα. Με αυτό το πρότυπο, η Ελλάδα θέτει σε χαμηλή προτεραιότητα την αποτελεσματική πολιτική ανταγωνισμού. Ο αριθμός του προσωπικού της Επιτροπής Ανταγωνισμού είναι ο μικρότερος μεταξύ των χωρών μελών του ΟΟΣΑ, εκτός ίσως από εκείνη της Ιρλανδίας, μιας χώρας αρκετά μικρότερης σε μέγεθος από την Ελλάδα. Άλλες χώρες του ΟΟΣΑ, με πληθυσμό περίπου ίδιο περίπου με την Ελλάδα διαθέτουν γραφεία πολιτικής ανταγωνισμού, που είναι μεγαλύτερα κατά 50% (Αυστρία, Βέλγιο) από τέσσερις έως έξι φορές μεγαλύτερα (Τσεχική Δημοκρατία, Ουγγαρία, Σουηδία). Ο συνολικός αριθμός των τακτικών και αναπληρωματικών μελών της Επιτροπής Ανταγωνισμού (18) είναι σχεδόν ισάριθμος με τον αριθμό του προσωπικού υποστήριξης τους (πλέον 25, από 22 πριν από ορισμένα χρόνια) (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Οι παρατηρητές που εργάζονται με την Επιτροπή Ανταγωνισμού θεωρούν τη διαχείριση της Γραμματείας πολύ καλή και πολύ συνεργάσιμη. Αλλά κάτω από αυτό το επίπεδο, το προσωπικό δεν διαθέτει τεχνογνωσία και εμπειρία, και δεν υπάρχουν πάρα πολλοί (Καρύδης, 2004).

Μετά την ψήφιση του νόμου του 1995, το προσωπικό των 40 ατόμων είχε σχεδόν εξαφανιστεί, καθώς λιγότερα από 10 άτομα από το προηγούμενο προσωπικό του Υπουργείου επιθυμούσε να ενταχθεί στην Γραμματεία. Το υπόλοιπο προσωπικό - και οι μισοί από αυτούς που είχαν εισέλθει στη νέα υπηρεσία, την εγκατέλειψαν λίγο αργότερα - εργάζονταν 7 ημέρες την εβδομάδα, 16 ώρες την ημέρα. Το προσωπικό έχει αυξηθεί από τότε, αλλά εξακολουθεί να υπολείπεται κατά πολύ της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως των 80 θέσεων προσωπικού (40, πριν από τον Αύγουστο 2000). Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει συνεχώς ζητήσει πρόσθετο προσωπικό και οικονομική αυτονομία, αλλά οι απαντήσεις από το Υπουργείο ήταν ελάχιστες.

Η αναθεώρηση του νόμου το 1999 (ο νόμος 2741/99) προέβλεπε την πλήρωση θέσεων στην Επιτροπή Ανταγωνισμού από τις άλλες υπηρεσίες και φορείς του Υπουργείου Ανάπτυξης. Όμως, τα περισσότερα άλλα μέρη του Υπουργείου

απασχολούνται με τον κανονισμό, όχι με τον ανταγωνισμό. Η εμπλοκή του προσωπικού του Υπουργείου με μερική απασχόληση, που δεν υπόκειται πλήρως στην εποπτεία και τη διαχείριση του μόνιμου προσωπικού της Επιτροπής Ανταγωνισμού, θα μπορούσε πραγματικά να βλάψει, αντί να βοηθήσει, την υγιή πολιτική ανταγωνισμού (Μαρίνος, 2014).

Το πρόβλημα του προσωπικού δεν είναι μόνο ο μικρός αριθμός του, αλλά και η έλλειψη προσέγγισης και τεχνογνωσίας. Η αύξηση του προσωπικού είναι αναγκαία, αλλά είναι επίσης σημαντικό για το προσωπικό να έχει τις απαραίτητες δεξιότητες. Ειδικότερα, υπάρχει ανάγκη για περισσότερη οικονομική εμπειρία, διότι οι αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού, και ως εκ τούτου, οι συστάσεις της Γραμματείας, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την ανάλυση των γεγονότων και των συνθηκών της αγοράς. Στην ίδια την Επιτροπή Ανταγωνισμού, υπάρχει μόνο ένας οικονομολόγος και περίπου το ήμισυ του προσωπικού της Γραμματείας είναι οικονομολόγοι, αλλά μόνο ένας με διδακτορικό τίτλο σπουδών (Λιάσκος, 2008).

Στην Επιτροπή Ανταγωνισμού υπάρχει έλλειψη ευελιξίας στις προσλήψεις και την εξουσία αποζημίωσης, ώστε να προσλάβει το προσωπικό που χρειάζεται. Απαιτείται αρκετός χρόνος για προσλήψεις, και η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν μπορεί να καταβάλλει την ανάλογη αμοιβή. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού εκτιμά ότι οι μισθοί τους θα πρέπει να αυξηθούν κατά 50% για την προσέλκυση κατάλληλου προσωπικού (Λιάσκος, 2008).

Από το 1995, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει ζητήσει κάποια παρέκκλιση από τους γενικούς κανόνες πρόσληψης, ώστε να μπορεί να προσλάβει άμεσα και καταβάλλει υψηλότερους μισθούς από τα βασικά επίπεδα, αλλά η εξουσία αυτή δεν έχει χορηγηθεί. Το 1997, η Επιτροπή Ανταγωνισμού ζήτησε εξουσία, μέσω του γραφείου προσλήψεων του δημόσιου τομέα σύμφωνα με τις διατάξεις του Νόμου 21/90, για να προσλάβουν εξειδικευμένο προσωπικό 7 ατόμων. Οι θέσεις αυτές δεν πληρώθηκαν μέχρι το 1998, και οι θέσεις καλύφθηκαν μετά τις εκλογές του 2000 (Λιάσκος, 2008).

Μόνο 18 αιτήσεις υποβλήθηκαν, οι περισσότεροι από αυτούς ήταν άτομα χωρίς τα κατάλληλα προσόντα. Και παρά την ανάγκη της Επιτροπής Ανταγωνισμού για οικονομολόγους, όλοι οι υποψήφιοι ήταν δικηγόροι. Ωστόσο, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν μπορεί να είναι κάνει διακρίσεις, διότι στην περίπτωση που οι αιτούντες απορριφθούν, θα πρέπει να αναμένουν άλλα τρία χρόνια για την ίδια

διαδικασία. Οι πρόσφατες τροποποιήσεις αυξάνουν την ικανότητα της Επιτροπής Ανταγωνισμού για άμεση πρόσληψη προσωπικού, χωρίς να απαιτείται η διαδικασία που είχε ζητηθεί παλαιότερα (Λιάσκος, 2008).

Οι απαιτήσεις για τις προθεσμίες και τις νομικές υποχρεώσεις ανάγκασαν το περιορισμένο προσωπικό της Επιτροπής Ανταγωνισμού να εστιάσει στις συγχωνεύσεις. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού πρέπει να λάβει αιτιολογημένη απόφαση για κάθε μία από τις κοινοποιηθείσες συγχωνεύσεις. Για τις συγχωνεύσεις της παραγράφου 4β, η απόφαση έχει ανατεθεί στον Πρόεδρο της Επιτροπής Ανταγωνισμού, και δεδομένου ότι δεν υπήρχε πραγματική προθεσμία για τη δράση των συγχωνεύσεων, αυτές θα μπορούσαν να αντιμετωπίζονται πιο συστηματικά, κυρίως σε θέματα απλής κοινοποίησης. Αλλά η συντριπτική πλειοψηφία των δράσεων της Επιτροπής Ανταγωνισμού ήταν αποφάσεις συγχώνευσης, και σχεδόν όλες αυτές οι αποφάσεις ενέκριναν τις συγχωνεύσεις που κοινοποιήθηκαν (Λιάσκος, 2008).

Οι άλλες παράγραφοι του νόμου έχουν παραμεληθεί. Τα στοιχεία υποδηλώνουν ότι από το 1995 η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν έχει επιβάλλει κυρώσεις ή εντολές ενάντια σε περιοριστικές συμφωνίες. Υπάρχουν 300 κοινοποιήσεις και καταγγελίες σε εκκρεμότητα σχετικά με περιοριστικές συμφωνίες και κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, για την ανάλυση των οποίων το προσωπικό δεν διαθέτει πόρους. Κάποιες ex officio περιπτώσεις είναι υπό εξέταση, και αφορούν προϊόντα και υπηρεσίες, όπως οι βηματοδότες, η αιμοκάθαρση, το γάλα, το πετρέλαιο και η ναυτιλία. Το προσωπικό της Γραμματείας θα έπρεπε να εξετάσει πιο προσεκτικά τα πρότυπα των συντονισμένων αυξήσεων των τιμών στην βιομηχανία. Όμως, ο φόρτος εργασίας των συγκεντρώσεων ήταν μεγάλος.

Ακόμη, όσον αφορά τις συγχωνεύσεις, η πίεση της τήρησης των προθεσμιών απόφασης αυτή εμπόδισε το προσωπικό από την εκτενή μελέτη της παραγράφου 4α για την κοινοποίηση των συγχωνεύσεων, τόσο για την διόρθωση κάποιων ενδεχομένως αντι-ανταγωνιστικών συμπεριφορών, όσο και για τη δημιουργία μιας «βάσης δεδομένων» πληροφοριών και εμπειρίας στην ανάλυση της αγοράς που θα μπορούσε να βοηθήσει στην ταχύτερη λήψη αποφάσεων σε όλες τις περιπτώσεις συγχώνευσης (Λιάσκος, 2008).

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού και η Γραμματεία δεν έχουν σχεδόν καμία συμμετοχή σε δράσεις που αφορούν τους τομείς που αποτελούν αντικείμενα μεταρρυθμιστικών προσπαθειών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται παρουσίαση των οικονομικών ρυθμιστικής πολιτικής. Συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά σε δύο μεγάλες κατηγορίες που έχουν να αντιμετωπίσουν οι ρυθμιστικές αρχές, στη ρυθμιστική πολιτική υπό πλήρη πληροφόρηση και στη συνήθη περίπτωση, της ρυθμιστικής πολιτικής υπό ασύμμετρης πληροφόρησης. Στο πλαίσιο των ρυθμιστικών πολιτικών αυτών, έχουν αναπτυχθεί συγκεκριμένα μοντέλα, τα οποία παρουσιάζονται για την κάθε περίπτωση ξεχωριστά, ξεκινώντας από τη ρυθμιστική πολιτική υπό πλήρη πληροφόρηση και καταλήγοντας στη ρυθμιστική πολιτική υπό ασύμμετρη πληροφόρηση.

5.1. Ρυθμιστική Πολιτική υπό Πλήρη Πληροφόρηση

Σχετικά με τη ρυθμιστική πολιτική υπό πλήρη πληροφόρηση, πρέπει να γίνει αναφορά στις μορφές που τη θεμελιώνουν.

5.1.1. Μονοπώλιο με ένα Παραγόμενο Προϊόν

- **Τιμολόγηση Οριακού Κόστους**

Στην περίπτωση που επιβάλλεται ρυθμιστική πολιτική κι ιδιαίτερα σε καθεστώς πλήρους πληροφόρησης, η τιμολόγηση οριακού κόστους είναι μία από τις τεχνικές που εφαρμόζονται και ιδιαίτερα (Γάτσιος, n.d; Βέττας & Κατσουλάκος, 2004):

$$P = MC(Q) \text{ (Εξίσωση 9)}$$

Όπου P η τιμή, MC το οριακό κόστος παραγωγής και Q η παραγόμενη ποσότητα.

Το βασικό πλεονέκτημα της εφαρμογής της τιμολόγησης του οριακού κόστους προκύπτει από το γεγονός πως υπάρχει αποτελεσματικότητα στην αγορά. Η οικονομία λειτουργεί στο πρώτο άριστο. Στο σημείο αυτό, η κοινωνική αντίληψη της αξίας του αγαθού, δηλαδή το πόσο θεωρούν οι καταναλωτές ότι αξίζει, ισούται με την τιμή που υπάρχει στην αγορά (Γάτσιος, n.d).

Στην περίπτωση όμως που η επιχείρηση λειτουργεί με αύξουσες οικονομίες κλίμακας, κι άρα το μέσο κόστος δεν ταυτίζεται με το οριακό, η επιχείρηση λειτουργεί με ζημίες. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως πρέπει να υπάρξουν επιδοτήσεις, οι οποίες και δημιουργούν στρεβλώσεις στην οικονομία, αλλά και ότι υπάρχει μεγάλη πιθανότητα ρυθμιστικής σύλληψης. Τα μειονεκτήματα αυτά οδήγησαν στην πρόταση της τιμολόγησης μέσου κόστους, η οποία παρουσιάζεται αναλυτικά παρακάτω (Γάτσιος, n.d).

- **Τιμολόγηση Μέσου Κόστους**

Σύμφωνα με την εφαρμογή της ρυθμιστικής πολιτικής αυτής, η τιμή που επιβάλλεται εξισώνεται με το μέσο κόστος (Γάτσιος, n.d; Βέττας & Κατσουλάκος, 2004):

$$P = AC(Q) \text{ (Εξίσωση 10)}$$

Όπου P η τιμή, AC το μέσο κόστος παραγωγής και Q η παραγόμενη ποσότητα.

Με βάση την τιμολόγηση μέσου κόστους, το μειονέκτημα της δημιουργίας ζημιών από επιχειρήσεις που λειτουργούν με οικονομίες κλίμακας εξαλείφεται κι έτσι επιτυγχάνεται μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας. Παρόλα αυτά, η οικονομία λειτουργεί στο δεύτερο άριστο, γεγονός που προκαλεί καταναλωτική αναποτελεσματικότητα (Γάτσιος, n.d).

- **Τιμολόγηση δύο Μερών**

Η χρήση της τιμολόγησης δύο μερών συναντάται εκτεταμένα κυρίως σε επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, δηλαδή σε τηλεπικοινωνίες, ύδρευση, ενέργεια. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, το τελικό ποσό που πληρώνει ο καταναλωτής είναι (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004):

$$T(q) = A + Pq \text{ (Εξίσωση 11)}$$

Όπου T η συνολική δαπάνη του καταναλωτή και q η ατομική ποσότητα κατανάλωσης. P είναι η τιμή και A κάποιο πάγιο για την αγορά του προϊόντος.

Στην περίπτωση που το κόστος της επιχείρησης προκύπτει από:

$$C(Q) = F + cQ \text{ (Εξίσωση 12)}$$

Τότε θα ισχύει ότι η τιμή θα ισούται με το οριακό κόστος και το πάγιο όλων των καταναλωτών στην αγορά ($m \cdot A$) με το σταθερό κόστος F της επιχείρησης. Το πρόβλημα το οποίο μπορεί να υπάρξει με την εφαρμογή της μεθόδου αυτής είναι οι μικροί καταναλωτές. Για να μπορέσει να αντιμετωπιστεί όμως το πρόβλημα αυτό, θα πρέπει να μειωθεί το πάγιο A και να αυξηθεί η τιμή σε επίπεδα άνω του οριακού κόστους. Επιπλέον, υπάρχει και η λύση του να γίνει προσφορά μενού τιμολογήσεων, βάσει του οποίου οι καταναλωτές θα επιλέγουν το συνδυασμό υπηρεσιών που τους συμφέρει (Γάτσιος, n.d).

- **Μοντέλο Averch-Johnson χωρίς Αβεβαιότητα**

Το μοντέλο Averch & Johnson (1962) κι ήταν από τα πρώτα μοντέλα που ερεύνησαν τις επιδράσεις της ρύθμισης στη συμπεριφορά της ρυθμιζόμενης επιχείρησης. Μάλιστα, διέτειναν πως επειδή η ρύθμιση του ποσοστού απόδοσης εφαρμόζεται κυρίως σε δημόσιους οργανισμούς, του οδηγεί σε αναποτελεσματικότητες. Οι αναποτελεσματικότητες αυτές είναι φυσικό επακόλουθο της ρύθμισης κατά τους ερευνητές (Train, 1991).

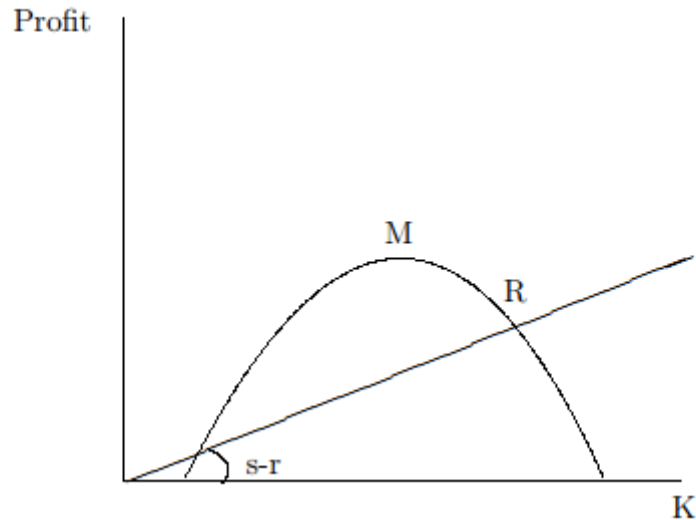
Το μοντέλο ακολουθεί την ακόλουθη μορφή. Υπάρχουν δύο εισροές K , κεφάλαιο και L , εργασία. Ο μισθός είναι w και το κόστος του κεφαλαίου r . Υπάρχει μια καθοδική κλίση της καμπύλης ζήτησης για το τελικό προϊόν $p(q)$. Το κέρδος της επιχείρησης δίνεται από (Train, 1991):

$$\pi = p(q) - wL - rK \text{ (Εξίσωση 13)}$$

Ο περιορισμός της ρυθμιστικής πολιτικής, είναι ότι το ποσοστό απόδοσης (μικτό κέρδος- έσοδα μείον τα μεταβλητά κόστη εργασίας ως ποσοστό του κεφαλαίου) δεν θα πρέπει να ξεπερνούν το ποσοστό s . Το οποίο γράφεται ως:

$$\frac{p(q)-wL}{K} \leq s > r \text{ (Εξίσωση 14)}$$

Τα παραπάνω παρουσιάζονται και στο παρακάτω διάγραμμα, της συνάρτησης κερδών και του περιορισμού (Train, 1991).

Πηγή: Train (1991)

Διάγραμμα 5.1

Συνάρτηση κερδών και περιορισμός

Μπορούμε επίσης να συνδυάσουμε ένα δυνατό περιορισμό με την λειτουργία των κερδών ώστε να υποδεικνύει τους πιθανούς συνδυασμούς κερδών υπό τον περιορισμό. Μπορούμε να δείξουμε ότι σε σχέση με τον αποτελεσματικό γεωμετρικό τόπο η ρυθμιζόμενη επιχείρηση θα παράγει με περισσότερα κεφάλαια και λιγότερη εργασία από όσο είναι αποτελεσματική κι ως εκ τούτου θα πρέπει να έχουν υψηλότερο δείκτη κεφαλαιακής εργασίας. Ως εκ τούτου, δεν θα είναι αποτελεσματική. Έτσι, θα ισχύει ότι (Train, 1991):

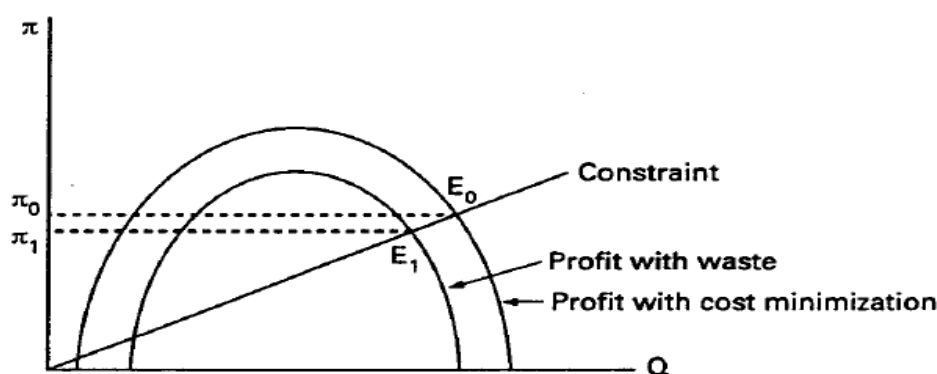
1. Αν δεν υπάρχει κανονιστικός περιορισμός, δηλαδή το s έχει οριστεί τόσο υψηλό όσο και τα ποσοστά απόδοσης των μη ρυθμιζόμενων μονοπωλίων, τότε το μη ρυθμιζόμενο μονοπάλιο θα ελαχιστοποιεί το κόστος και θα είναι αποτελεσματικό.

2. Αν ο κανονιστικός περιορισμός είναι πλήρης, έτσι ώστε $s = r$, τότε δεν υπάρχει κίνητρο για να επιλέξουν οποιοδήποτε συγκεκριμένο συνδυασμό εισροών ή την ελαχιστοποίηση του κόστους.

Έτσι λοιπόν, ο ίδιος ο περιορισμός είναι που προκαλεί στρεβλώσεις, παρά το γεγονός ότι το s είναι υψηλότερο από το r . Ο περιορισμός οδηγεί σε στρέβλωση του μίγματος εισροών που χρησιμοποιεί η επιχείρηση στην παραγωγή (Train, 1991).

- **Ρύθμιση Ποσοστού Απόδοσης Εκροής**

Το γεγονός της αναποτελεσματικότητας που προκύπτει από τη ρύθμιση του ποσοστού απόδοσης οδήγησε σε άλλες μεθόδους ρύθμισης, όπως η ρύθμιση του ποσοστού απόδοσης του τελικού προϊόντος/εκροής. Σύμφωνα με το ρυθμιστικό αυτό καθεστώς, η επιχείρηση μπορεί να κερδίσει συγκεκριμένο ποσό κερδών από κάθε μονάδα προϊόντος που πωλεί. Στην περίπτωση που ο ρυθμιστής θέσει ένα αρκετά χαμηλό ποσοστό κέρδους ανά μονάδα προϊόντος, αυτό θα οδηγήσει σε αποτελεσματικότητα, καθώς η επιχείρηση θα επιλέγει με τον τρόπο έναν αποτελεσματικό συνδυασμό εισροών και θα παράγει περισσότερο προϊόν σε σχέση με τη ρύθμιση του ποσοστού απόδοσης. Αν και πάλι δεν μπορεί να επιτευχθεί το «δεύτερο άριστο» ακριβώς, ωστόσο είναι κοντά σε αυτό. Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει τη συνάρτηση κερδών, τον περιορισμό, καθώς και το επιλεγέν σημείο της επιχείρησης (Train, 1991).

Πηγή: Train (1991)

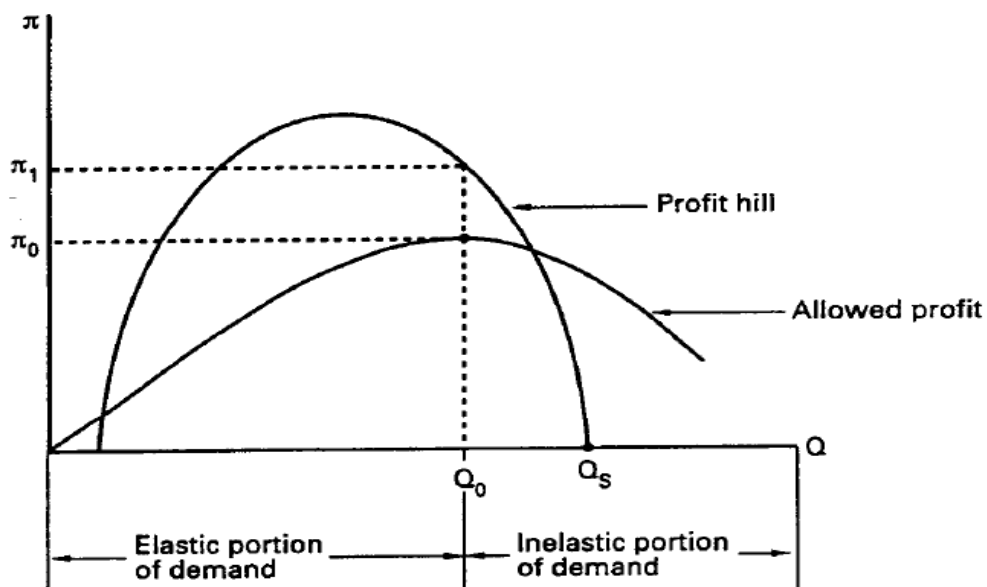
Διάγραμμα 5.2

Συνάρτηση κερδών και περιορισμός με βάση τη ρύθμιση του ποσοστού απόδοσης

- **Ρύθμιση Ποσοστού Απόδοσης Πωλήσεων**

Σύμφωνα με το ρυθμιστικό καθεστώς αυτό, η επιχείρηση επιτρέπεται να κερδίζει συγκεκριμένο ποσό κερδών ανά χρηματική μονάδα εσόδων. Αν το οριακό έσοδο είναι θετικό μέχρι και το δεύτερο άριστο, τότε η ρυθμιζόμενη επιχείρηση θα συμπεριφέρεται όπως κι η επιχείρηση που ρυθμίζεται με βάση το ποσοστό απόδοσης της εκροής. Σε αντίθεση όμως με την τελευταία, η ρυθμιζόμενη επιχείρηση δε θα αυξήσει την παραγωγή της και στο ανελαστικό κομμάτι της ζήτησης, καθώς στα σημεία αυτά το οριακό έσοδο είναι αρνητικό.

Η διαφορά λοιπόν μεταξύ των δύο μεθόδων ρύθμισης είναι πως σύμφωνα με τη ρύθμιση ποσοστού απόδοσης τη εκροής η αύξηση του προϊόντος οδηγεί και σε αύξηση των κερδών, ενώ με τη ρύθμιση ποσοστού απόδοσης των πωλήσεων η αύξηση του προϊόντος όλο και περισσότερο κι ιδιαίτερα στο ανελαστικό κομμάτι της ζήτησης τείνει να μειώνει τα κέρδη. Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει ουσιαστικά το επιτρεπτό κέρδος της ρυθμιζόμενης επιχείρησης, στα σημεία που το οριακό έσοδο είναι θετικό (ελαστική ζήτηση) και αρνητικό (ανελαστική ζήτηση), (Train, 1991).

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.3

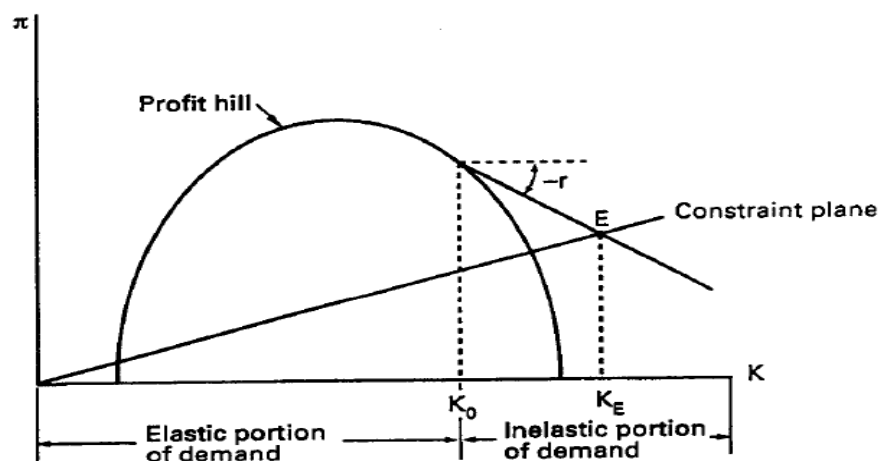
Κέρδη επιχείρησης με βάση τη ρύθμιση ποσοστού απόδοσης πωλήσεων

- **Ρύθμιση Ποσοστού Απόδοσης Κόστους**

Όμοια με τις παραπάνω μεθόδους, σύμφωνα με αυτή η ρυθμιζόμενη επιχείρηση περιορίζεται ως προς τα κέρδη ανά μονάδα, με βάση την κάθε χρηματική μονάδα που δαπανά. Η ρυθμιζόμενη επιχείρηση θα συμπεριφέρεται όπως και στην περίπτωση της ρύθμισης του ποσοστού απόδοσης των πωλήσεων, καθώς δε θα επεκτείνει την παραγωγή της στο ανελαστικό κομμάτι της ζήτησης. Οι λόγοι βέβαια που συμπεριφέρεται έτσι είναι διαφορετικοί σε σχέση με τη ρύθμιση του ποσοστού απόδοσης των πωλήσεων.

Η επιχείρηση αυξάνει τα κέρδη της όσο αυξάνουν τα κόστη. Έτσι, στο ελαστικό κομμάτι της καμπύλης ζήτησης που το οριακό έσοδο είναι θετικό, περαιτέρω αύξηση της παραγωγής σημαίνει αύξηση και των εσόδων, σε σημεία που μπορούν να καλύψουν επαρκώς τα κόστη. Αυτό συμβαίνει μέχρι και το σημείο που το οριακό έσοδο είναι ίσο με το οριακό κόστος. Από εκεί κι έπειτα, το οριακό κόστος ξεπερνά το οριακό έσοδο και τα κέρδη τείνουν να μειώνονται. Έτσι, η επιχείρηση κερδίζει μην αυξάνοντας την παραγωγή της. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι στο σημείο αυτό η επιχείρηση αρχίζει να σπαταλά πόρους. Τα παραπάνω παρουσιάζονται στο διάγραμμα 5.4, όπου ουσιαστικά φαίνεται η συμπεριφορά της επιχείρησης τόσο στο ελαστικό, όσο και στο ανελαστικό κομμάτι της ζήτησης (Train, 1991).

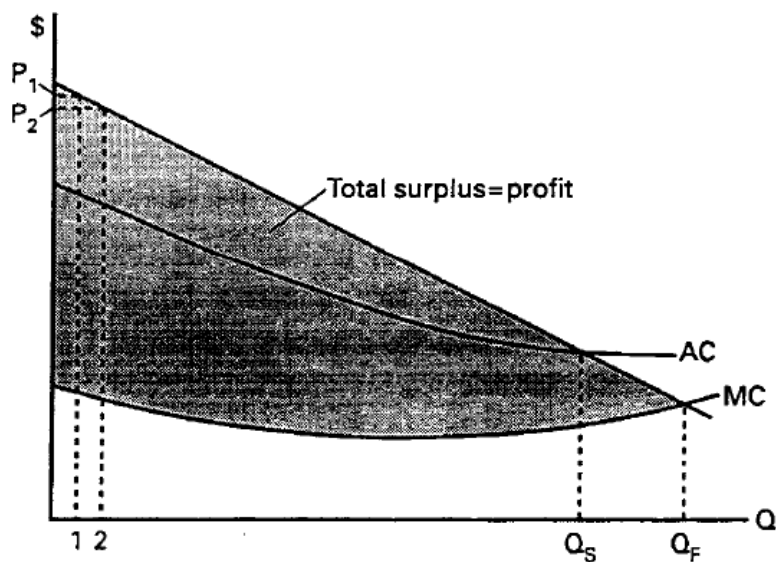
Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.4

Κέρδη επιχείρησης με βάση τη ρύθμιση ποσοστού απόδοσης κόστους

- Διακριτική Τιμολόγηση

Η διακριτική τιμολόγηση πρώτου βαθμού υπάρχει όταν η επιχείρηση χρεώνει διαφορετική τιμή σε κάθε ένα πελάτη της. Η επιχείρηση η οποία μπορεί να εφαρμόσει πρώτου βαθμού διακριτική τιμολόγηση μπορεί να επιτύχει το πρώτο άριστο. Αυτό είναι λογικό, καθώς στη βάση του πλαισίου του πρώτου βαθμού διακριτικής τιμολόγησης, η επιχείρηση χρεώνει κάθε πελάτη ανάλογα με το πόσα είναι διατεθειμένος να πληρώσει, γεγονός το οποίο κι αποδίδει τα μέγιστα κέρδη (Train, 1991). Τα κέρδη της επιχείρησης στην περίπτωση αυτή παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα:

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.5

Κέρδη επιχείρησης που εφαρμόζει πρώτου βαθμού διακριτική τιμολόγηση

- Τιμές Χρόνου Χρήσης και Μηχανισμός Riordan

Τις περισσότερες φορές, η ζήτηση μεταβάλλεται στο χρόνο κι έτσι δεν μπορεί να προσαρμοστεί η παραγωγική ικανότητα. Στις περιπτώσεις αυτές οι ερωτήσεις που προκύπτουν σχετίζονται ποια είναι η πρώτη άριστη τιμή δεδομένης της παραγωγικής ικανότητας σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο, για το αν υπάρχει ένας βέλτιστος

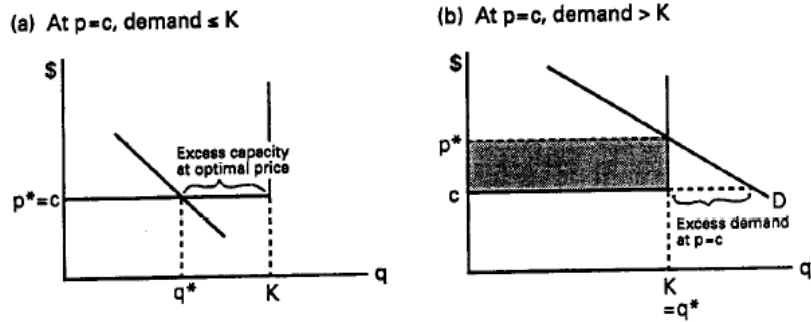
μηχανισμός ρύθμισης στις περιπτώσεις αυτές, το ποια είναι η βέλτιστη παραγωγική ικανότητα και το αν ο ρυθμιστής μπορεί να οδηγήσει την επιχείρηση στο να έχει μια βέλτιστη παραγωγική ικανότητα μέσω των τιμών που θέτει (Train, 1991).

Γενικά, όταν η ζήτηση μεταβάλλεται μεταξύ των ωρών αιχμής και μη αιχμής και η παραγωγική ικανότητα είναι δεδομένη, τότε η ρύθμιση επιβάλλει χρέωση στο οριακό κόστος σε κάθε χρονική περίοδο, μέχρι το σημείο όπου μπορεί να εξυπηρετηθεί η ζήτηση χωρίς επιπλέον παραγωγική ικανότητα. Αν η παραγωγική ικανότητα υπερτερεί της ζήτησης για μία περίοδο, τότε στην περίοδο αυτή τίθεται η τιμή στο σημείο όπου η ζήτηση είναι ίση με την παραγωγική ικανότητα. Τα κέρδη των επιχειρήσεων μπορεί να είναι είτε θετικά είτε αρνητικά (Train, 1991).

Σύμφωνα με το μηχανισμό του Riordan, η επιχείρηση επιδοτείται με βάση την τιμή που χρεώνει σε κάθε περίοδο. Η επιχορήγηση αυτή είναι ίση με τα σταθερά κόστη παραγωγής για μία χρονική περίοδο μείον το ποσό της διαφοράς της τιμής από το οριακό κόστος επί την παραγωγική ικανότητα. Με βάση αυτή τη ρύθμιση, η επιχείρηση έχει μηδενικά κέρδη στις τιμές αυτές και αρνητικά κέρδη σε οποιαδήποτε άλλη τιμή (Train, 1991).

Η βέλτιστη παραγωγική ικανότητα είναι το επίπεδο στο οποίο το μέσο ποσό που οι καταναλωτές είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν για επιπλέον παραγωγική ικανότητα είναι ίσο με το κόστος της επιπλέον παραγωγικής ικανότητας. Με βάση τη βέλτιστη παραγωγική ικανότητα, οι τιμές στο πρώτο άριστο λαμβάνονται από τον ίδιο κανόνα όταν η παραγωγική ικανότητα είναι σταθερή. Σύμφωνα με το μηχανισμό του Riordan, η επιχείρηση είναι αδιάφορη μεταξύ της επιλογής της βέλτιστης παραγωγικής ικανότητας και οποιασδήποτε άλλης παραγωγικής ικανότητας. Η επιχείρηση έχει μηδενικά κέρδη σε κάθε επίπεδο παραγωγικής ικανότητας. Παρόλα αυτά, ο μηχανισμός δεν χρειάζεται απαραίτητα να ωθήσει την επιχείρηση να επιλέξει τη βέλτιστη παραγωγική ικανότητα (Train, 1991).

Αν ο ρυθμιστής γνωρίζει τη βέλτιστη παραγωγική ικανότητα, η επιχορήγηση σύμφωνα με το μηχανισμό του Riordan μπορεί να υπολογιστεί στη βάση της βέλτιστης παραγωγικής ικανότητας παρά στην επιλεγείσα παραγωγική ικανότητα από την πλευρά της επιχείρησης. Με αυτή την επιχορήγηση, η επιχείρηση αναγκαστικά θα επιλέξει τη βέλτιστη παραγωγική ικανότητα. Παρόλα αυτά, είναι δύσκολο ο ρυθμιστής να γνωρίζει ακριβώς τη βέλτιστη παραγωγική ικανότητα για να εφαρμόσει την επιχορήγηση αυτή (Train, 1991).

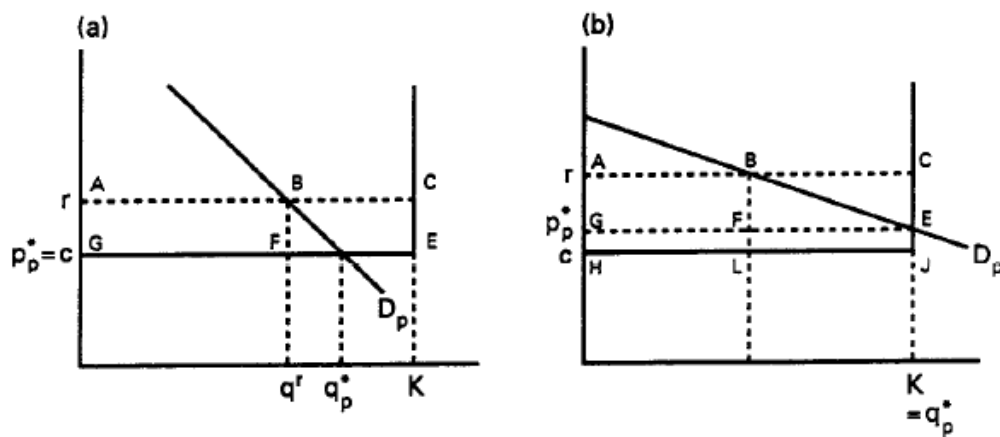

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.6

Βέλτιστες τιμές και παραγωγική ικανότητα σε μη μεταβαλλόμενη ζήτηση

Όπως φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα, για μη μεταβαλλόμενη ζήτηση, αν η τιμή είναι ίση με το οριακό κόστος και η ζήτηση υπερβαίνει ή υπολείπεται της παραγωγικής ικανότητας, τότε θα υπάρξει αντίστοιχα ή πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα οδηγώντας σε αναποτελεσματικότητα και σπατάλη πόρων, ή σε ανικανότητα κάλυψης της ζήτησης με την παραγωγική ικανότητα (Train, 1991).

Πηγή: Train (1991)

Διάγραμμα 5.7

Επιλογές επιχειρήσεων με βάση τον μηχανισμό του Riordan

Όπως φαίνεται και παραπάνω, οι βέλτιστες επιλογές των επιχειρήσεων έχουν να κάνουν με το κομμάτι στο οποίο η καμπύλη ζήτησης τέμνει την καμπύλη προσφοράς. Αν η ζήτηση είναι εντός των πλαισίων της παραγωγικής ικανότητας και μάλιστα

υπολείπεται αυτής, τότε η τιμή θα είναι ίση με το οριακό κόστος. Αν η ζήτηση είναι ίση με την παραγωγική ικανότητα, τότε μπορούν να χρεωθούν τιμές στις οποίες η ζήτηση είναι ίση με την παραγωγική ικανότητα (Train, 1991).

5.1.2. Μονοπώλια με Περισσότερα του ενός Παραγόμενα Προϊόντα

- **Τιμολόγηση Οριακού Κόστους**

Η τιμολόγηση οριακού κόστους ως τεχνική μπορεί να εφαρμοστεί και σε μονοπώλια τα οποία παράγουν περισσότερα από ένα προϊόν (Γάτσιος, n.d):

$$P_i = MC_i \text{ (Εξίσωση 15)}$$

Όπου $i=1,2,\dots, n$, ο αριθμός των παραγόμενων προϊόντων. Αν η επιχείρηση έχει συνάρτηση κόστους της μορφής:

$$C = F + \sum_i^n c_i Q_i \text{ (Εξίσωση 16)}$$

Τότε μια τιμή ίση με το οριακό κόστος θα σημαίνει αυτόματα ζημίες για την επιχείρηση ίσες με το σταθερό κόστος F , στην περίπτωση που λειτουργεί με αύξουσες οικονομίες κλίμακας (Γάτσιος, n.d).

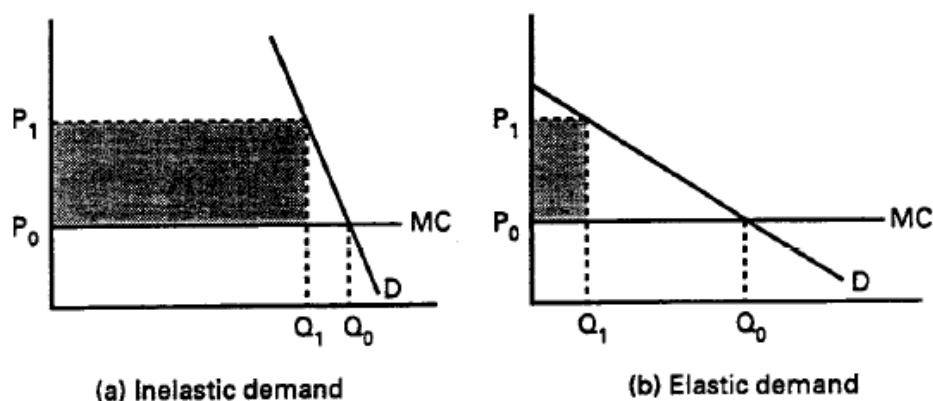
- **Τιμολόγηση Τύπου Ramsey**

Με βάση την τιμολόγηση τύπου Ramsey, αν υπάρχουν διαγώνια αποτελέσματα τιμής, τότε το περιθώριο κέρδους το οποίο μπορεί να επιτευχθεί από μονοπώλιο με πολλά παραγόμενα προϊόντα, δίνεται από την παρακάτω σχέση (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004):

$$\frac{P_i - MC_i}{P_i} = \frac{\lambda}{\varepsilon_i} \text{ (Εξίσωση 17)}$$

Όπου ε_i η ελαστικότητα ζήτησης ως προς την τιμή του αγαθού i και λ μια σταθερά στην οποία τα κέρδη είναι μηδενικά. Έτσι, το περιθώριο κέρδους είναι αντιστρόφως ανάλογο της ελαστικότητας ζήτησης. Πρακτικά, το τελευταίο υποδηλώνει πως όσο πιο ανελαστική είναι η ζήτηση του προϊόντος, τόσο περισσότερο η τιμή θα αποκλίνει από το οριακό κόστος, ενώ όσο πιο ελαστική είναι η ζήτηση, τόσο περισσότερο η τιμή θα συγκλίνει στο οριακό κόστος. Στην ειδική περίπτωση που η ζήτηση είναι απείρως ανελαστική, η τιμολόγηση Ramsey υποδηλώνει τιμολόγηση οριακού κόστους για τα υπόλοιπα προϊόντα και τιμή τέτοια ώστε να μην υπάρχουν ζημιές για το παραγόμενο αγαθό i (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004).

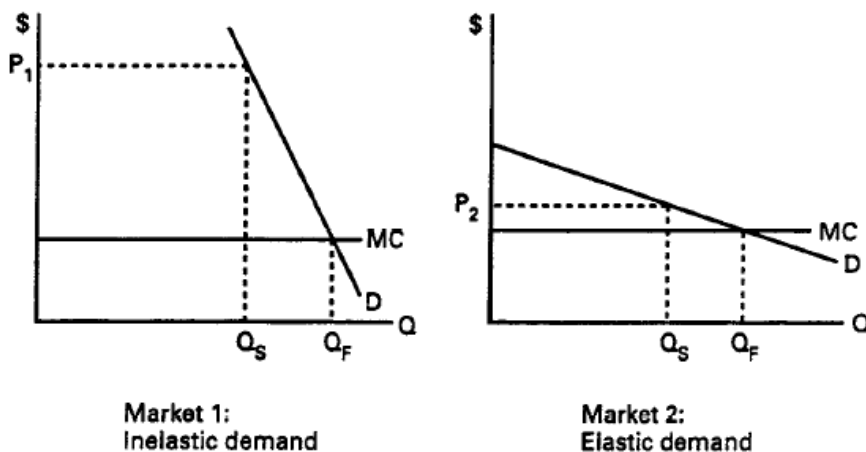
Στα παρακάτω διαγράμματα, παρουσιάζονται οι περιπτώσεις της ελαστικής και της ανελαστικής ζήτησης και τι ακριβώς συμβαίνει με διαφορετικές ελαστικότητες ζήτησης, τόσο σε ένα μονοπώλιο χωρίς ρύθμιση και σε ένα μονοπώλιο με τιμές Ramsey (Train, 1991):

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.8

Αύξηση τιμής σε αγορές με ανελαστική κι ελαστική ζήτηση

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.9 Τιμές Ramsey

Πράγματι, συγκρίνοντας τα δύο διαγράμματα, όσο πιο ανελαστική είναι η ζήτηση, οι τιμές Ramsey αποκλίνουν όλο και περισσότερο από το οριακό κόστος (Train, 1991).

Ως ειδικές περιπτώσεις της τιμολόγησης Ramsey είναι η τιμολόγηση δύο μερών, η τιμολόγηση σε ώρα αιχμής και η τιμολόγηση με βάση μενού (Γάτσιος, n.d).

Με βάση την τιμολόγηση δύο μερών, η συνολική δαπάνη του καταναλωτή για τα προϊόντα δίνεται από τον τύπο (Γάτσιος, n.d):

$$T = A + \sum_i^n p_i q_i \text{ (Εξίσωση 18)}$$

Η πρόσβαση στο δίκτυο, η οποία αντικατοπτρίζεται από το πάγιο A , θεωρήθηκε από τον Ramsey ως ένα από τα παραγόμενα προϊόντα και μάλιστα ως απείρως ανελαστική, ιδιαίτερα όσον αφορά αγαθά όπως ο ηλεκτρισμός και η ύδρευση. Το πάγιο βοηθά στο να καλύπτονται τυχόν ζημιές (Γάτσιος, n.d).

Η τιμολόγηση ώρας αιχμής υποδηλώνει πως η τιμολόγηση στις ώρες αυτές θα είναι υψηλότερη. Το σκεπτικό της τιμολόγησης αυτής είναι το να επιλεγεί η παραγωγική δυναμικότητα που καλύπτει τη μέση ζήτηση με μικρή χρέωση, είτε που καλύπτει κάθε ζήτηση με υψηλότερη τιμή. Για την πρώτη περίπτωση εφαρμόζονται επιβολές περιορισμών χρήσης (rationing) που μπορεί να είναι είτε τυχαίοι, ή

αποτελεσματικοί. Σύμφωνα με τους αποτελεσματικούς περιορισμούς χρήσης, όσοι καταναλωτές είναι διατεθειμένοι να πληρώσουν περισσότερο, εξυπηρετούνται και πρώτοι.

Τέλος, ο κατάλογος ή μενού τιμολογήσεων περιλαμβάνει διαφορετικούς συνδυασμούς προϊόντων και υπηρεσιών τα οποία μπορεί να επιλέξει ο καταναλωτής και καλύπτουν τις ανάγκες του (Γάτσιος, n.d).

5.2. Ρυθμιστική Πολιτική υπό Ελλιπή (Ασύμμετρη) Πληροφόρηση

Το πρόβλημα της ασύμμετρης ή ελλιπούς πληροφόρησης αποτελεί το κυριότερο πρόβλημα των οικονομικών της ρυθμιστικής πολιτικής. Αυτό συμβαίνει διότι η επιχείρηση έχει συνήθως καλύτερη πληροφόρηση σε σχέση το κόστος της, αλλά και τις προσπάθειες που καταβάλλει για να μειώσει το κόστος αυτό (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004).

Σε ένα περιβάλλον ελλιπούς πληροφόρησης, η ρυθμιστική πολιτική πρέπει να επιτύχει τρεις στόχους, οι οποίοι όμως κινούνται προς αντίθετες κατευθύνσεις. Οι στόχοι αυτοί είναι της α) κατανομητικής αποτελεσματικότητας, β) της παραγωγικής αποτελεσματικότητας και γ) της ελαχιστοποίησης των ανεπιθύμητων ενεργειών διανομής που προκύπτουν λόγω καλύτερης πληροφόρησης. Δύο περιπτώσεις υπάρχουν στην προσπάθεια συνταιριάσματος των τριών αυτών στόχων: με μεταβιβαστικές πληρωμές και χωρίς μεταβιβαστικές πληρωμές (Βέττας & Κατσουλάκος, 2004).

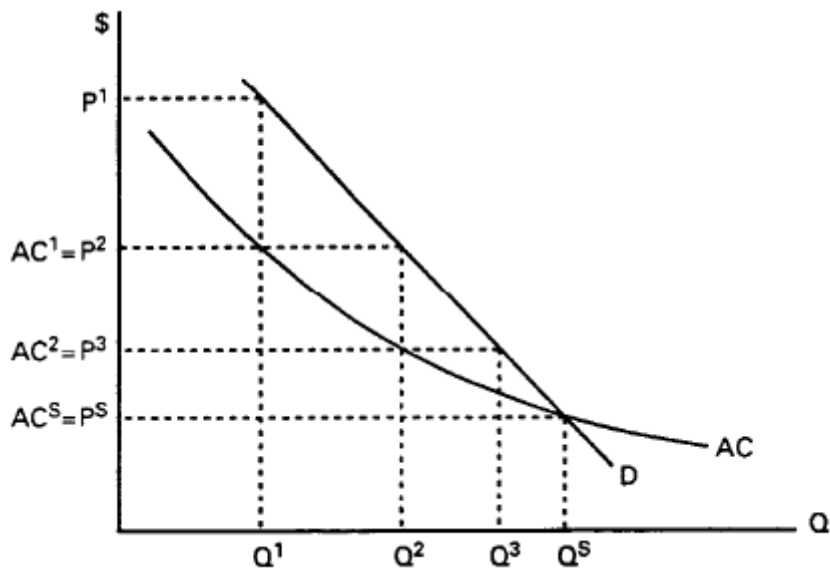

5.2.1. Μηχανισμός Vogelsang-Finsinger

Ο μηχανισμός Vogelsang-Finsinger έχει προτείνει ένα ρυθμιστικό μηχανισμό ο οποίος ωθεί τη ρυθμιζόμενη επιχείρηση να κινηθεί μέσα στο χρόνο, στις τιμές και στο προϊόν κατά Ramsey. Αυτός ο μηχανισμός είναι εύκολος τόσο θεωρητικά όσο και πρακτικά. Δεδομένης μάλιστα της πολυπλοκότητας του κανόνα του Ramsey που παρατηρείται πρακτικά, ο μηχανισμός αυτός είναι περισσότερο δημοφιλής για την ευκολία στη χρήση του. Επίσης, ο μηχανισμός λαμβάνει υπόψη του την ασυμμετρία πληροφόρησης, ότι η επιχείρηση έχει καλύτερη πληροφόρηση σε σχέση με το ρυθμιστή. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ο ρυθμιστής δεν είναι ανάγκη να γνωρίζει τη ζήτηση της επιχείρησης και το κόστος της, ούτε απαραίτητα τις τιμές και το προϊόν Ramsey (Train, 1991).

Η διαδικασία αυτή μπορεί να ξεκινήσει οποιαδήποτε χρονική στιγμή είναι εφικτό. Στην πρώτη περίοδο της ρύθμισης, η ρυθμιζόμενη επιχείρηση χρεώνει τιμές για κάθε αγαθό κι έχει συγκεκριμένο κόστος παραγωγής για το κάθε αγαθό. Ο ρυθμιστής παρατηρεί τόσο τιμές, όσο και τα κόστη και την παραγωγή της επιχείρησης. Ο ρυθμιστής χρησιμοποιεί την πληροφόρηση αυτή για να περιορίσει την επιχείρηση στην απόφασή της για την επιλογή τιμών την επόμενη περίοδο. Συγκεκριμένα, ο ρυθμιστής λέει στην επιχείρηση να θέσει όποιες τιμές θέλει την επόμενη περίοδο, έτσι ώστε οι τιμές της επόμενης περιόδου πολλαπλασιασμένες με τις ποσότητες της πρώτης περιόδου να μην υπερβαίνουν τα κόστη της πρώτης περιόδου. Αφού η επιχείρηση έχει επιλέξει τις νέες τιμές με τον περιορισμό αυτό, θα πωλεί διαφορετική ποσότητα από κάθε αγαθό. Το ίδιο συμβαίνει και κατά τη δεύτερη περίοδο. Ο ρυθμιστής παρατηρεί τιμές, προϊόν και κόστος κι επιβάλλει τον ίδιο περιορισμό στην επιχείρηση. Η συνεχιζόμενη αυτή διαδικασία από περίοδο σε περίοδο οδηγεί στη χρέωση της δεύτερης άριστης τιμής (Train, 1991).

Στην περίπτωση που η επιχείρηση είναι φυσικό μονοπώλιο και παράγει ένα μόνο αγαθό, τότε η καμπύλη μέσου κόστους θα είναι καθοδική. Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται η συμπεριφορά της επιχείρησης στην περίπτωση της ρύθμισης V-F (Train, 1991).

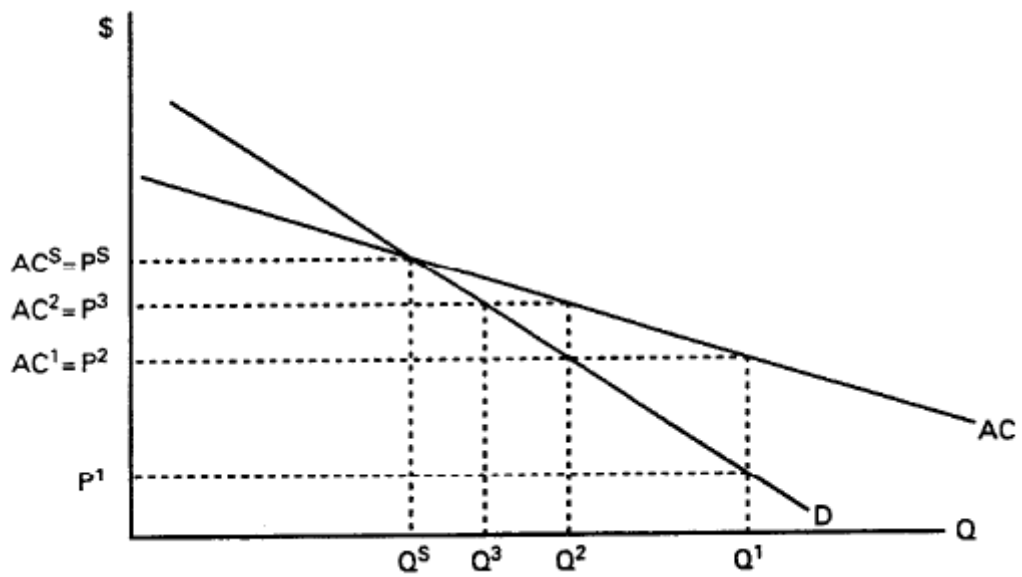

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.10

V-F ρύθμιση σε φυσικό μονοπώλιο με ένα αγαθό

Όπως φαίνεται παραπάνω στο διαγραμμα 5.8, η επιχείρηση την πρώτη περίοδο επιλέγει τιμή P^1 και ποσότητα Q^1 . Ο ρυθμιστής παρατηρώντας τις τιμές, τις ποσότητες και το μέσο κόστος AC^1 , επιτρέπει την επόμενη περίοδο τιμή ίση με το AC^1 . Έτσι, το AC^1 γίνεται η τιμή της περιόδου 2. Τα αντίστοιχα ισχύουν για μέχρι s περιόδους, που η επιχείρηση παράγει Q^s σε τιμή P^s . Αυτό όμως, είναι το δεύτερο άριστο, καθώς αν και η επιχείρηση δεν παράγει στο οριακό της κόστος, παράγει στο μέσο κόστος. Αυτό γίνεται διότι αν τα φυσικά μονοπώλια παράξουν στο οριακό κόστος, τότε θα έχουν ζημιές. Υπάρχει όμως και η περίπτωση που η τιμή της πρώτης περιόδου που επιλέγεται από την επιχείρηση και παρατηρείται από το ρυθμιστή είναι κάτω του μέσου κόστους (Train, 1991). Η περίπτωση αυτή παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα:

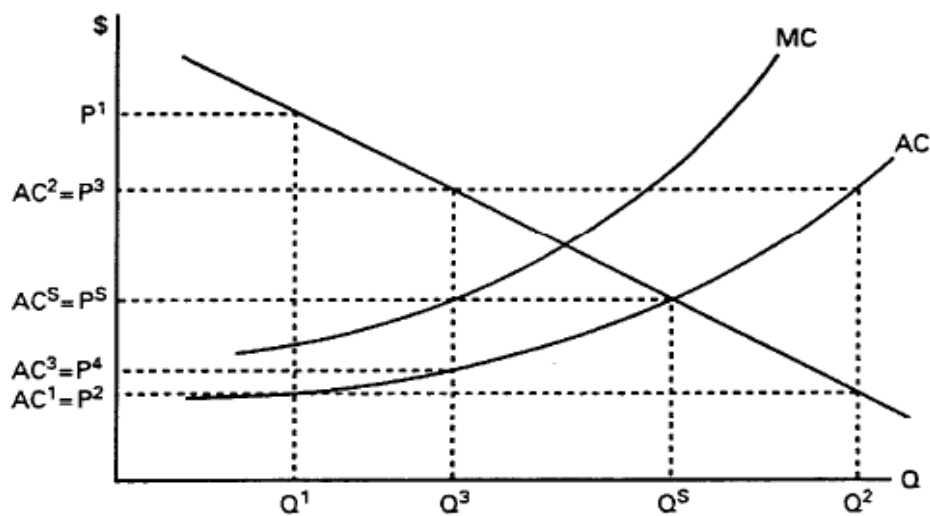

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.11

V-F ρύθμιση σε επιχείρηση με ένα αγαθό και αρχική τιμή κάτω του μέσου κόστους

Όπως φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα, και πάλι μετά από s περιόδους, η επιχείρηση φτάνει στο δεύτερο άριστο, όπου η τιμή είναι ίση με το μέσο κόστος της, μέσω διαδοχικών αυξήσεων των τιμών από περίοδο σε περίοδο. Τέλος, υπάρχει και μία τρίτη περίπτωση που αξίζει να αναφερθεί, που η επιχείρηση αντιμετωπίζει καμπύλη μέσου κόστους με ανοδική κλίση (Train, 1991). Η περίπτωση αυτή παρουσιάζεται παρακάτω:

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.12

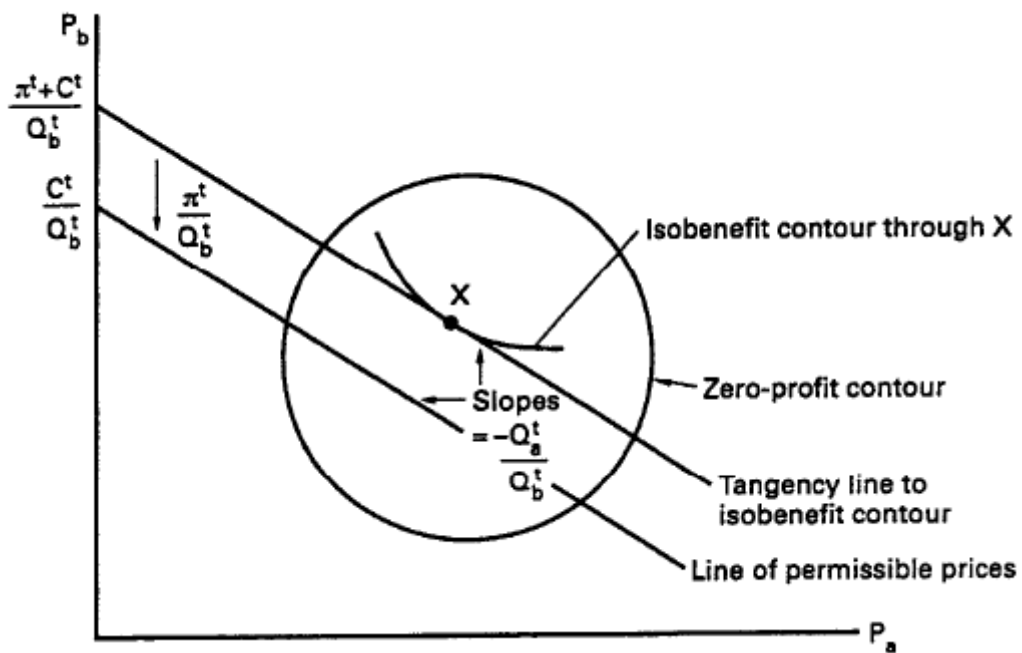
V-F ρύθμιση με ένα αγαθό κι ανοδική κλίση καμπύλης μέσου κόστους

Όπως φαίνεται παραπάνω, την πρώτη περίοδο που επιχείρηση επιλέγει P_1 , την επόμενη περίοδο ο ρυθμιστής επιτρέπει τιμή μέχρι και το μέσο κόστος της πρώτης περιόδου, AC_1 . Επειδή όμως η τιμή αυτή είναι κάτω από το μέσο κόστος AC_2 , η τιμή ανέρχεται κατά την επόμενη περίοδο στην τιμή P_3 , ίση με το μέσο κόστος AC_2 . Βαθμιαία, η επιχείρηση και πάλι θα καταλήξει στην περίοδο s στο να παράγει στο δεύτερο άριστο. Κατά συνέπεια, σε μονοπώλιο με ένα αγαθό, η επιχείρηση όποιες συνθήκες κόστους και να αντιμετωπίζει κι από όπου κι αν ξεκινήσει την πρώτη περίοδο, βαθμιαία θα καταλήξει στο δεύτερο άριστο σημείο (Train, 1991).

Υπάρχει όμως και η περίπτωση που το φυσικό μονοπώλιο παράγει δύο αγαθά. Στην περίπτωση αυτή, δεν αρκεί ο ρυθμιστής για να πετύχει το δεύτερο άριστο να θέσει τα κέρδη μηδενικά, επειδή αρκετοί συνδυασμοί τιμών μπορούν να οδηγήσουν στο δεύτερο άριστο (Train, 1991). Ο περιορισμός ενός μονοπωλίου που παράγει δύο αγαθά A και B , παίρνει τώρα τη μορφή:

$$P_a^{t+1}Q_a^t + P_b^{t+1}Q_b^t \leq C^t \text{ (Εξίσωση 19)}$$

Με βάση τον παραπάνω περιορισμό, οι αποδεκτές τιμές της επόμενης περιόδου λοιπόν παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα:

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.13

Λίστα αποδεκτών τιμών για την περίοδο $t+1$

Παρόλα αυτά, και πάλι το μονοπώλιο θα παράγει στο δεύτερο άριστο.

5.2.2. Μεταβιβαστικές Πληρωμές

- **Μη Παρατηρήσιμο Κόστος και Προσπάθεια Μείωσής του**

Στην περίπτωση όπου το κόστος και η προσπάθεια μείωσής του δεν είναι παρατηρήσιμα από τις ρυθμιστικές αρχές, αλλά παρατηρείται η ζήτηση, τότε για να μεγιστοποιηθεί το συνολικό πλεόνασμα της οικονομίας (πλεόνασμα παραγωγού και καταναλωτή) προτείνεται η επιχείρηση να θέσει την τιμή που επιθυμεί και οι ρυθμιστικές αρχές να μεταβιβάσουν στην επιχείρηση το πλεόνασμα του καταναλωτή.

Μέσω του σχήματος αυτού, επιτυγχάνονται οι στόχοι τόσο της παραγωγικής, όσο και της καταναλωτικής αποτελεσματικότητας. Ωστόσο, ο τρίτος στόχος περί ελαχιστοποίησης των ανεπιθύμητων ενεργειών διανομής δεν επιτυγχάνεται, αλλά αντίθετα δημιουργούνται τεράστια κέρδη πληροφόρησης (Γάτσιος, n.d). Για την ελαχιστοποίηση των ανεπιθύμητων ενεργειών διανομής στην οικονομία οι

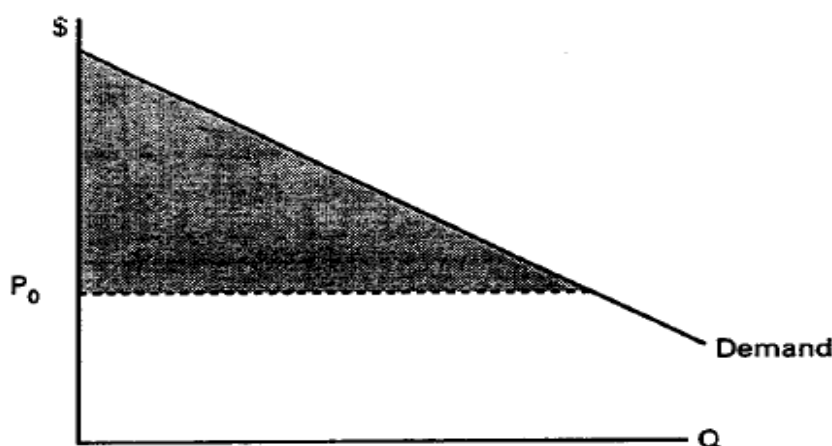
ρυθμιστικές αρχές μπορούν να μεγιστοποιήσουν το συνολικό πλεόνασμα στην οικονομία (Γάτσιος, n.d):

$$\Sigma\Pi = \alpha\Pi\Pi + \Pi K, \alpha < 1 \text{ (Εξίσωση 20)}$$

Όπου $\Sigma\Pi$ το συνολικό πλεόνασμα, $\Pi\Pi$ το πλεόνασμα παραγωγού και ΠK το πλεόνασμα καταναλωτή. Όμως, με τη μεγιστοποίηση του πλεονάσματος η άριστη τιμή που θα προκύψει είναι ανώτερη του οριακού κόστους. Έτσι, η επίτευξη της ελαχιστοποίησης των διανεμητικών ανισοτήτων συνεπάγεται απώλεια της καταναλωτικής αποτελεσματικότητας (Γάτσιος, n.d).

- **Μηχανισμός Loeb και Magat**

Στην περίπτωση αυτή, εντάσσεται και ο μηχανισμός των Loeb και Magat, σύμφωνα με τον οποίο δε χρειάζεται να είναι το κόστος παρατηρήσιμο, αλλά η καμπύλη ζήτησης. Συγκεκριμένα, ο μηχανισμός που προτείνουν αναφέρεται στη χρέωση της βέλτιστης τιμής, του πρώτου άριστου, κι ο ρυθμιστής επιδοτεί την επιχείρηση με το πλεόνασμα του καταναλωτή που δημιουργείται στην τιμή αυτή. Η επιχείρηση μπορεί λοιπόν να επιλέξει χωρίς περιορισμούς τιμή (Train, 1991).

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.14

Loeb και Magat ρύθμιση μονοπωλίου με επιδότηση πλεονάσματος καταναλωτή

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα, αν είναι γνωστή η καμπύλη ζήτησης, τότε ο ρυθμιστής μπορεί να επιδοτήσει την επιχείρηση με το πλεόνασμα του καταναλωτή, ώστε να πετύχει το πρώτο άριστο στην τιμή P_0 .

- **Μηχανισμός Sappington και Sibley**

Αντίθετα, οι Sappington και Sibley, δε θεωρούν πως πρέπει απαραίτητα η επιχείρηση να λαμβάνει ως επιδότηση σε κάθε περίοδο όλο το πλεόνασμα του καταναλωτή για να φτάσει το πρώτο άριστο, αλλά μονάχα ένα μέρος του. Από περίοδο σε περίοδο, η επιχείρηση θα επιλέγει τη βέλτιστη βελτίωση στο πλεόνασμα, κι έτσι βαθμιαία θα φτάσει στο να λαμβάνει επιδότηση στο μέγιστο δυνατό πλεόνασμα. Ο ρυθμιστής, επιτρέπει στην επιχείρηση να επιλέγει τις τιμές και τις δαπάνες κάθε περιόδου. Επίσης, επιδοτεί την επιχείρηση στη βάση του επιπλέον πλεονάσματος καταναλωτή που δημιουργεί σε κάθε περίοδο (Train, 1991). Έτσι, η επιδότηση ανέρχεται σε:

$$S^t = (CS^t - CS^{t-1}) - O^{t-1} \text{ (Εξίσωση 21)}$$

Όπου ο πρώτος όρος είναι η διαφορά στο πλεόνασμα καταναλωτή, δηλαδή η βελτίωση στο πλεόνασμα, ενώ ο δεύτερος όρος το λειτουργικό κέρδος της προηγούμενης περιόδου. Ο λόγος για τον οποίο αυτή η επιδότηση είναι αποτελεσματική είναι επειδή προστίθεται στο λειτουργικό κέρδος των επιχειρήσεων σε κάθε περίοδο:

$$\pi_t = O^t + S^t \text{ (Εξίσωση 22)}$$

Αντικαθιστώντας την επιδότηση από την εξίσωση 13, έχουμε:

$$\pi_t = O^t + (CS^t - CS^{t-1}) - O^{t-1} \text{ (Εξίσωση 23)}$$

Έτσι, τα κέρδη των επιχειρήσεων είναι η διαφορά του λειτουργικού κόστους από περίοδο σε περίοδο, συν τη μεταβολή στο πλεόνασμα του καταναλωτή (Train, 1991).

- **Μηχανισμός Finsinger και Vogelsang**

Οι Finsinger και Vogelsang, ανέπτυξαν ένα μηχανισμό ρύθμισης με βάση τα παραπάνω, χωρίς όμως να κρίνεται απαραίτητο να γνωρίζει ο ρυθμιστής επακριβώς τη συνάρτηση ζήτησης. Αντί λοιπόν να γίνεται η ρύθμιση με βάση την ακριβή βελτίωση στο πλεόνασμα του καταναλωτή, γίνεται με βάση την προσέγγιση του πλεονάσματος του καταναλωτή (Train, 1991). Η επιδότηση που λαμβάνει η επιχείρηση σύμφωνα με αυτό το σχήμα, δίνεται από τον ακόλουθο τύπο:

$$S_t = Q^{t-1}(P^{t-1} - P^t) - O^{t-1} \text{ (Εξίσωση 24)}$$

Ο πρώτος όρος είναι η προσέγγιση της βελτίωσης στο πλεόνασμα του καταναλωτή από περίοδο σε περίοδο, ενώ ο δεύτερος όρος τα λειτουργικά κέρδη της προηγούμενης περιόδου. Με βάση την επιδότηση αυτή λοιπόν, τα κέρδη των επιχειρήσεων στην περίπτωση αυτή αντικαθιστώντας στην εξίσωση 14 την εξίσωση 16 γίνονται:

$$\pi^t = O^t + S^t = O^t + Q^{t-1}(P^{t-1} - P^t) - O^{t-1} = (O^t - O^{t-1}) + Q^{t-1}(P^{t-1} - P^t) \text{ (Εξίσωση 25)}$$

Το συνολικό κέρδος λοιπόν είναι η μεταβολή στο λειτουργικό κέρδος συν την προσεγγιστική βελτίωση στο πλεόνασμα του καταναλωτή (Train, 1991).

- **Παρατηρήσιμο Κόστος αλλά όχι η Προσπάθεια Μείωσής του**

Στην περίπτωση που το κόστος παρατηρείται, τότε μία πρόταση είναι η επιχείρηση να τιμολογήσει βάσει του κόστους αυτού, με επιδότηση η οποία και να καλύπτει την προσπάθεια μείωσής του. Το μειονέκτημα της μεθόδου είναι πως απαιτείται πολύ μεγάλος όγκος πληροφόρησης από το ρυθμιστή κι ότι τα σχήματα αυτά είναι περίπλοκα στο σχεδιασμό, εκτός από την περίπτωση που ο ρυθμιστής δεν ενδιαφέρεται σχετικά με τη διανομή (Γάτσιος, n.d).

5.2.3. Χωρίς Μεταβιβαστικές Πληρωμές

Στην περίπτωση όπου οι μεταβιβαστικές πληρωμές δεν υπάρχουν επειδή δεν επιτρέπονται, τότε οι ρυθμιστικές αρχές μπορούν να προβούν σε ρύθμιση μόνο βάσει τιμών. Δύο βασικές μέθοδοι υπάρχουν: α) ρύθμιση ποσοστού απόδοσης, η οποία αποτελεί έμμεση ρύθμιση τιμής και β) η ρύθμιση οροφής τιμής ως άμεση ρύθμιση τιμής (Γάτσιος, n.d).

- **Ρύθμιση Ποσοστού Απόδοσης**

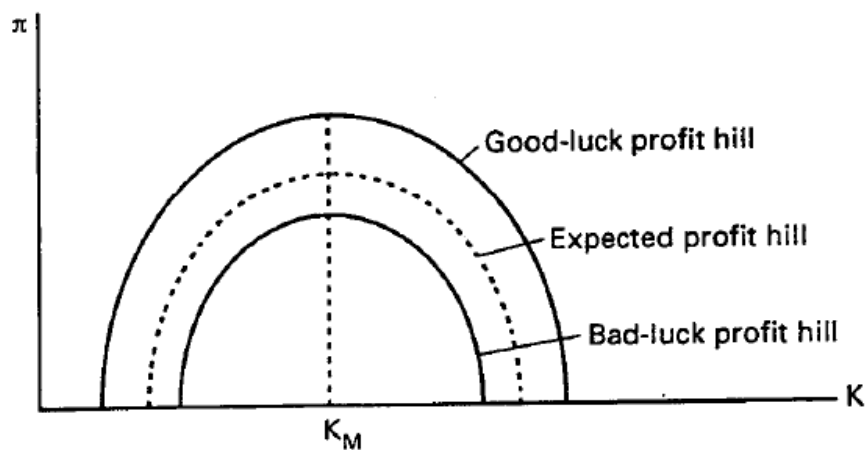
Σύμφωνα με την πολιτική αυτή, η επιχείρηση μπορεί να τιμολογεί το προϊόν ή τα προϊόντα της με μια τιμή η οποία δεν πρέπει να υπερβαίνει το δίκαιο ποσοστό απόδοσης του κεφαλαίου της. Το βασικό πρόβλημα που προκύπτει είναι το ποιο είναι αυτό το δίκαιο ποσοστό απόδοσης των κεφαλαίων της επιχείρησης, αλλά και με βάση ποια κεφαλαιουχική βάση αυτό υπολογίζεται. Γενικά, η πολιτική αυτή φαίνεται πως ενέχει μία σειρά μειονεκτημάτων (Γάτσιος, n.d).

Ιδιαίτερα, αν η κεφαλαιουχική βάση επεκταθεί υπερβολικά, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε επηρεασμό της μελλοντικής επιτρεπόμενης τιμής, αυξάνοντάς τη. Υπάρχει λοιπόν πλεονάζουσα παραγωγική δυναμικότητα και λόγω τεχνικών υπερβολικής έντασης κεφαλαίου και αναποτελεσματική παραγωγή. Επιπλέον, εξαιτίας του ότι οι τεχνολογικές καινοτομίες αυξάνουν το κόστος, δεν υπάρχει κινητοποίηση προς τη μείωση αυτού. Ύστερα, δεν υπάρχει εστίαση σε κάποιο συγκεκριμένο προϊόν της επιχείρησης, αλλά αντίθετα στο σύνολο αυτής. Τέλος και για το ρυθμιστή η τεχνική αυτή συνεπάγεται πολυπλοκότητα και υψηλό κόστος (Γάτσιος, n.d).

Η ρύθμιση του ποσοστού απόδοσης, συναντάται και στο μοντέλο των Averch-Johnson, κάτω από αβεβαιότητα, όπου τα κέρδη δεν είναι παρατηρήσιμα. Κατά συνέπεια, η συμπεριφορά της ρυθμιζόμενης επιχείρησης μεταβάλλεται σε σχέση με την περίπτωση που τα κέρδη είναι πλήρως παρατηρήσιμα, όπως παρουσιάστηκε σε προηγούμενη ενότητα.

Στην περίπτωση της αβεβαιότητας, η επιχείρηση μπορεί να έχει δύο σενάρια, είτε της «καλής τύχης» είτε της «κακής τύχης» (Train, 1991). Με βάση αυτές τις

καμπύλες κερδών, σχεδιάζεται η καμπύλη των αναμενόμενων κερδών, που είναι ουσιαστικά ο μέσος όρος των κερδών αυτών:

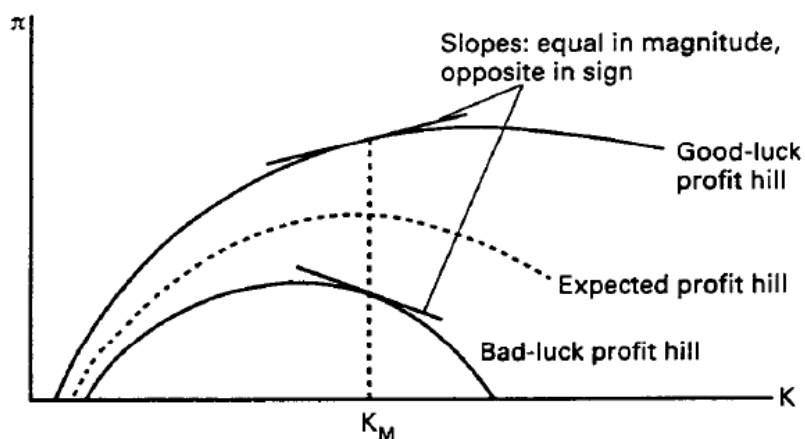

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.15

Μη ρυθμιζόμενη επιχείρηση που αντιμετωπίζει ανεξάρτητο κίνδυνο

Το παραπάνω διάγραμμα, παρουσιάζει τα αναμενόμενα κέρδη στη βάση του ανεξάρτητου κινδύνου, δηλαδή όπου η διαφορά των κερδών καλής και κακής τύχης είναι ίδια για όλα τα επίπεδα κεφαλαίου. Αντίθετα, ο εξαρτημένος κίνδυνος εξαρτάται από το ποσό κεφαλαίου που απασχολείται (Train, 1991). Έτσι, τα κέρδη θα έχουν την ακόλουθη μορφή:

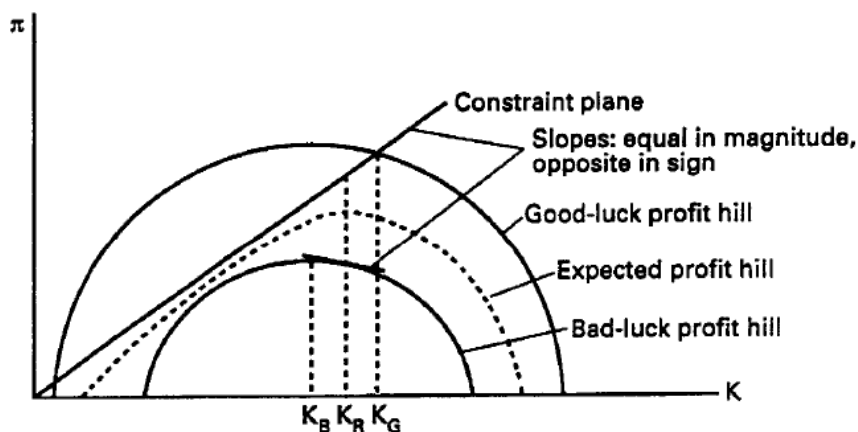

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.16

Μη ρυθμιζόμενη επιχείρηση που αντιμετωπίζει εξαρτημένο κίνδυνο

Όπως και προηγουμένως, η επιχείρηση είναι περιορισμένη στο να μην κερδίζει πάνω από ένα δίκαιο ποσοστό κεφαλαίου. Αυτός ο περιορισμός αλληλεπιδρά με τα αναμενόμενα κέρδη, αφαιρώντας τα κομμάτια που ξεπερνούν το επιτρεπτό όριο (Train, 1991). Έτσι, η συμπεριφορά της ρυθμιζόμενης επιχείρησης παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα:

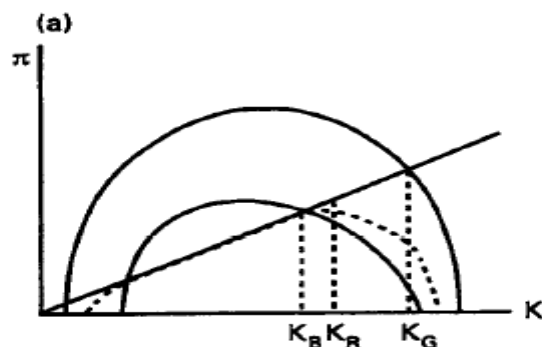

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.17

Ρυθμιζόμενη επιχείρηση κάτω από αβεβαιότητα

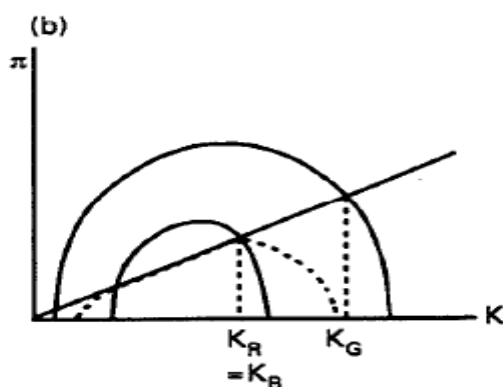
Ο περιορισμός σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα, «κόβει» κομμάτια των κερδών «καλής τύχης», αλλά όχι και «κακής τύχης». Βέβαια, το ποια κομμάτια θα αφαιρεθούν βάζοντας και τον περιορισμό εξαρτάται κι από τη μορφή των καμπυλών των κερδών. Στην πρώτη περίπτωση που φαίνεται παρακάτω στο διάγραμμα 5.9, το επίπεδο κεφαλαίου είναι όμοιο με την παραπάνω περίπτωση. Έτσι, στο σημείο αυτό το κεφάλαιο περιορίζεται αναγκαστικά μεταξύ K_B και K_G (Train, 1991).

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.18

Ρυθμιζόμενη επιχείρηση κάτω από αβεβαιότητα (ο περιορισμός αφαιρεί κέρδη καλής και κακής τύχης)

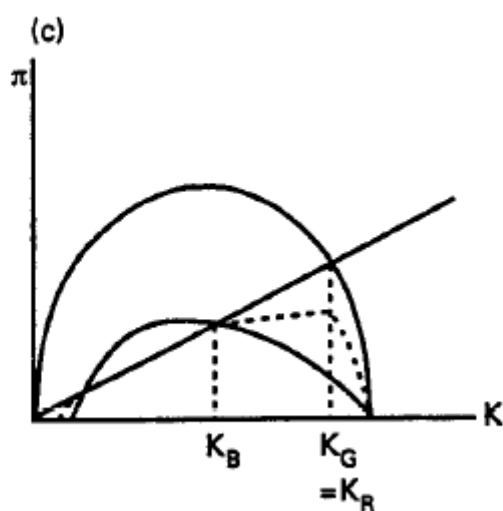

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.19

Ρυθμιζόμενη επιχείρηση κάτω από αβεβαιότητα (η καμπύλη κερδών «κακής τύχης» είναι περισσότερο απότομη από των κερδών «καλής τύχης»)

Στην παραπάνω περίπτωση, για κεφάλαιο κάτω από K_b , τα κέρδη θα περιορίζονται κάτω από το επίπεδο K_b . Το συμπέρασμα αυτό είναι σημαντικό, καθώς η ρυθμιζόμενη επιχείρηση κάτω από αβεβαιότητα συμπεριφέρεται σαν να γνωρίζει με βεβαιότητα πως τα κέρδη «κακής τύχης» είναι εκείνα τα οποία και θα έχει η επιχείρηση την επόμενη περίοδο (Train, 1991).

Πηγή: Train, (1991)

Διάγραμμα 5.20

Ρυθμιζόμενη επιχείρηση κάτω από αβεβαιότητα (η καμπύλη κερδών «κακής τύχης» είναι λιγότερο απότομη από των κερδών «καλής τύχης»)

Το διάγραμμα 5.20 παραπάνω, δείχνει ακριβώς την αντίθετη περίπτωση, όπου η καμπύλη κερδών «κακής τύχης» είναι λιγότερο απότομη από των κερδών «καλής τύχης». Έτσι, η επιχείρηση συμπεριφέρεται σαν να γνωρίζει με βεβαιότητα ότι θα έχει τα κέρδη «καλής τύχης» την επόμενη περίοδο (Train, 1991).

- **Ρύθμιση Τιμής Οροφής**

Η ρύθμιση τιμής οροφής επιτρέπει την επιλογή τιμής από την επιχείρηση με σχετική ελευθερία, με τον περιορισμό ότι κάποιος δείκτης τιμών αυτών δε θα υπερβαίνει ένα ανώτατο όριο που τίθεται από τη ρυθμιστική αρχή. Έτσι, τα ερωτήματα που

προκύπτουν σχετικά με την τεχνική αυτή είναι αρχικά το πώς καθορίζεται αυτή η τιμή οροφής, το πώς επιλέγεται ο δείκτης τιμών, πόση ελευθερία μπορεί να έχει η επιχείρηση στον καθορισμό τιμών, αλλά και πόση περίοδος μπορεί να παρέλθει για ρυθμιστική αναθεώρηση. Η πλέον δημοφιλής μέθοδος ρύθμισης τιμής οροφής ονομάζεται RPI-X (Γάτσιος, n.d).

Αντίθετα με τη ρύθμιση ποσοστού απόδοσης, με βάση τη μέθοδο αυτή η ρύθμιση μπορεί να εστιαστεί σε προϊόντα της επιχείρησης για τα οποία υπάρχει ασθενής ή και καθόλου ανταγωνισμός. Ως οροφή τιμής ορίζεται συνήθως ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, ή ένας κλαδικός δείκτης κόστους, μείον ένα ποσό X. Κατ' επέκταση, η μέγιστη επιτρεπόμενη ετήσια αύξηση των τιμών της επιχείρησης δεν θα πρέπει να υπερβαίνει ένα ποσοστό X%, το οποίο και ορίζεται εξωγενώς από την επιχείρηση. Για τον καθορισμό του ποσοστού αυτού από την επιχείρηση, λαμβάνονται υπόψη συγκεκριμένες παράμετροι. Αυτές είναι το κόστος του χρήματος, η αξία της κεφαλαιουχικής βάσης, το μελλοντικό πρόγραμμα επενδύσεων, οι αναμενόμενες μεταβολές παραγωγικότητας, οι αναμενόμενες μεταβολές στη ζήτηση, αλλά και οι συνέπειες του X σε υπαρκτούς και πιθανούς ανταγωνιστές (Γάτσιος, n.d).

Αυτοί οι δείκτες τιμών των επιχειρήσεων συνήθως συναντώνται σε δύο μορφές: α) σε δείκτες μέσων εσόδων και β) σε δείκτες καλαθιού τιμών (Γάτσιος, n.d).

Οι δείκτες μέσων εσόδων εφαρμόζεται σε επιχειρήσεις οι οποίες μπορούν να μετρήσουν φυσικές μονάδες παραγωγής, όπως η ηλεκτρική ενέργεια. Η επιχείρηση προτείνει μια αλλαγή στην τιμή και προσαρμόζει ανάλογα τα έσοδα και το παραγόμενο προϊόν υπό τις νέες τιμές. Εισάγει επίσης και ένα συντελεστή λάθους, ώστε να αποτρέψει δημιουργία ζημιών από σφάλματα πρόγνωσης (Γάτσιος, n.d).

Οι δείκτες καλαθιού τιμών χρησιμοποιούνται σε όλων των ειδών τις επιχειρήσεις και ειδικότερα σε όσες δεν παράγουν προϊόντα στα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν φυσικές μονάδες μέτρησης, όπως στην ύδρευση και στις τηλεπικοινωνίες. Για να κατασκευαστεί ο συγκεκριμένος δείκτης χρησιμοποιείται ο σταθμικός μέσος από τις ποσοστιαίες αυξήσεις των τιμών στα παραγόμενα προϊόντα. Το ποσοστό στάθμισης καθορίζεται στη βάση του ποσοστού των εσόδων που συνεισέφερε το παραγόμενο προϊόν στα συνολικά έσοδα την περίοδο από την προηγούμενη της ρύθμισης (Γάτσιος, n.d).

Στην επιχείρηση η οποία εφαρμόζει ένα τέτοιο σύστημα, υπάρχει σχετική ελευθερία στο να θέσει σχετικές τιμές για τα προϊόντα της. Ο ρυθμιστής μπορεί να

αποφασίζει πόση ελευθερία θα έχει η επιχείρηση για τον καθορισμό των σχετικών τιμών των προϊόντων της. Επιπλέον, κάποια στοιχεία κόστους της επιχείρησης, προβλέπεται και μπορούν να μετακυληθούν στους καταναλωτές. Τα στοιχεία κόστους αυτά πρέπει να είναι παρατηρήσιμα κι εκτός της επιχείρησης (Γάτσιος, n.d).

Εν γένει, όσο πιο μακρές είναι οι περίοδοι ρύθμισης, τόσο περισσότερο αυξάνει η οικονομική αποτελεσματικότητα. Όμως, με μακρές περιόδους ρύθμισης υπάρχει το κόστος της κατανεμητικής αποτελεσματικότητας. Σε ένα καθεστώς RPI-X ωστόσο, η περίοδος ρύθμισης μπορεί να είναι μεγαλύτερη από την περίοδο ρύθμισης σε ένα καθεστώς ποσοστού απόδοσης (Γάτσιος, n.d).

Η ρύθμιση τιμής θα πρέπει να συνοδεύεται κι από ρύθμιση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων. Εν προκειμένω, παράλληλα με τη ρύθμιση τιμής θα πρέπει να ορίζονται και ελάχιστα όρια ποιότητας, αλλά και να προβλέπονται αποζημιώσεις σε καταναλωτές για παραβιάσεις κι επιβολή ποινών ή ακόμα κι αναστολή λειτουργίας (Γάτσιος, n.d).

Η τεχνική RPI-X σε σύγκριση ιδιαίτερα με τη ρύθμιση ποσοστού απόδοσης, ενέχει αρκετά πλεονεκτήματα. Αρχικά, είναι πολύ πιο εύκολη στην παρακολούθηση. Ύστερα, το γεγονός πως εστιάζει σε προϊόντα, ωθεί τη ρυθμιστική παρέμβαση να γίνεται σε τομείς που προσφέρονται για αυτή. Επιπλέον, δημιουργεί κινητοποίηση σχετικά με την επίτευξη παραγωγικής αποτελεσματικότητας, αλλά και κι έρευνας και καινοτομίας. Η υπέρμετρη αύξηση της κεφαλαιουχικής βάσης επίσης μετριάζεται και ωθεί προς αποτελεσματική επενδυτική συμπεριφορά. Η μέθοδος αυτή επίσης οδηγεί σε πραγματική μείωση των τιμών και τέλος μειώνεται ο κίνδυνος ρυθμιστικής σύλληψης, λόγω μικρότερης δυνατότητας διακριτικής μεταχείρισης από τη ρυθμιστική αρχή (Γάτσιος, n.d).

5.3. Ρύθμιση στη Βάση Συγκρίσιμων Μεγεθών

Η μέθοδος αυτή εφαρμόζεται κυρίως για τη ρύθμιση τοπικών μονοπωλίων του ιδίου κλάδου. Στόχος του μηχανισμού αυτού είναι να εισαχθεί μία μορφή ανταγωνισμού, η οποία και να μετριάξει τα αποτελέσματα πληροφόρησης, βελτιώνοντας έτσι και την παραγωγική, διανεμητική και την κατανεμητική αποτελεσματικότητα. Οι τρόποι με τους οποίους εφαρμόζεται είναι μέσω της σύνδεσης των επιδοτήσεων των επιχειρήσεων, είτε των επιτρεπόμενων τιμολογήσεών τους. Τα παραπάνω ισχύουν

λοιπόν για επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται σε παρόμοια περιβάλλοντα. Η ρυθμιστική αρχή σε τέτοιες περιπτώσεις οφείλει να προσέχει το ενδεχόμενο σύμπραξης μεταξύ των επιχειρήσεων αυτών (Γάτσιος, n.d).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ: ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΑ ΡΥΘΜΙΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

6.1. Εξαιρέσεις σε Επίπεδο Οικονομίας

Η ικανότητα της πολιτικής ανταγωνισμού για την παροχή ευρείας μεταρρύθμισης του ρυθμιστικού πλαισίου καθορίζεται εν μέρει από την έκταση και την αιτιολόγηση για τις γενικές απαλλαγές ή την ειδική μεταχείριση για ορισμένους τύπους επιχειρήσεων ή πράξεων. Στην Ελλάδα, υπάρχουν μερικές τυπικές εξαιρέσεις, είτε με ευρεία βάση ή σε συγκεκριμένο τομέα (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Για παράδειγμα, δεν υπάρχει γενική διάταξη του δικαίου ανταγωνισμού που να την υποτάσσει σε άλλες νομοθετικές ή κανονιστικές πράξεις. Στην πράξη, κάποιες ρυθμίσεις που εμποδίζουν τον ανταγωνισμό υπερισχύουν όταν έρχονται σε σύγκρουση με τις γενικότερες διατάξεις του δικαίου του ανταγωνισμού (Μαρίνος, 2014).

Ο νόμος εφαρμόζεται κατά κανόνα σε δημόσιες επιχειρήσεις. Αλλά επιτρέπει επίσης την απαλλαγή, με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, για τις δημόσιες επιχειρήσεις κοινής ωφελείας, που είναι "γενικής σημασίας για την εθνική οικονομία." Άρθρο. 5 (1). Η Επιτροπή Ανταγωνισμού οφείλει να γνωμοδοτεί πριν από την υπουργική απόφαση. Εξαιρέσεις μπορούν να χορηγούνται τόσο σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις όσο και σε "κατηγορίες" επιχειρήσεων. Και στις δυο περιπτώσεις, η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξέτασε κατά πόσον ο νόμος θα ισχύει για τους ισχυρισμούς αντιανταγωνιστικών ενεργειών από τις δημόσιες επιχειρήσεις. Αυτές περιλαμβάνουν την βιομηχανία εκρηκτικών και πυρομαχικών (1984) και την αεροδιαστημική βιομηχανία και βιομηχανία όπλων (1980), όπου οι κοινοποιηθείσες συμφωνίες έλαβαν απαλλαγή 6 ετών. Δεν έχουν εκδοθεί άλλες αιτήσεις για απαλλαγή από τότε (Τριανταφυλλάκης, 2012).

Ωστόσο, δεν υπάρχει ρητή εξαίρεση ή ειδική μεταχείριση για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, όπως ένας επίσημος *de minimis* έλεγχος του μεριδίου αγοράς για την ευθύνη, είτε στο νόμο ή στις κατευθυντήριες γραμμές εφαρμογής. Στην

πράξη, όμως, η Επιτροπή Ανταγωνισμού εφαρμόζει μια παρόμοια αρχή σε μια κατά περίπτωση βάση (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Συμφωνίες με αποκλειστικό στόχο είναι να διασφαλίσουν, να προωθήσουν ή να ενισχύσουν τις εξαγωγές εξαιρούνται από το δίκαιο του ανταγωνισμού, εκτός αν οι Υπουργοί Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης αποφασίσουν διαφορετικά, μετά από διαβούλευση με την Επιτροπή Ανταγωνισμού (Άρθρο. 6). Αυτές οι αποφάσεις, αν υπάρχουν, θα ισχύουν για τις κατηγορίες των συμφωνιών (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

6.2. Εξαιρέσεις σε Επίπεδο Κλάδου

Παρόλο που λίγοι τομείς έχουν σαφείς εξαιρέσεις ή απαλλαγές από την κάλυψη του νόμου, οι κανονισμοί και οι αποφάσεις της κυβέρνησης σχετικά με πολλούς τομείς έχουν αποδυναμώσει τον ελεύθερο ανταγωνισμό (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

6.2.1. Γεωργία, Δασοκομία, και Αλιεία

Ο νόμος περί ανταγωνισμού εφαρμόζεται καταρχήν σε επιχειρήσεις και ενώσεις παραγωγής, επεξεργασίας ή εμπορίας γεωργικών, κτηνοτροφικών, δασικών και αλιευτικών προϊόντων. Αλλά μια διάταξη, όπως εκείνη που εφαρμόζεται στις δημόσιες επιχειρήσεις, επιτρέπει εξαιρέσεις για ορισμένες επιχειρήσεις ή για τις κατηγορίες επιχειρήσεων, που εκδίδεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Οικονομίας, Ανάπτυξης και Γεωργίας. Πρέπει να ζητείται η γνώμη της Επιτροπής Ανταγωνισμού σχετικά με τις εξαιρέσεις αυτές, αλλά αυτή δεν έχει δικαιοδοσία λήψης αποφάσεων. Προφανώς, η απόφαση των υπουργών πρέπει να είναι ομόφωνη. Ο νόμος δεν θέτει ουσιαστικά κριτήρια για την εν λόγω κατηγορία απαλλαγής (εκτός αν υπονοείται από το πρώτο μέρος της εν λόγω παραγράφου για την «γενικότερη σημασία για την εθνική οικονομία») (Άρθρο. 5 (2)) (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

6.2.2. Μεταφορές

Ο νόμος περί ανταγωνισμού εφαρμόζεται κατά κανόνα στις μεταφορικές επιχειρήσεις και ενώσεις. Σύμφωνα με μια διάταξη του νόμου, όπως εκείνη που εφαρμόζεται στη

γεωργία και στις δημόσιες επιχειρήσεις, οι κοινές αποφάσεις των Υπουργών μπορούν να απαλλάσσουν επιχειρήσεις ή κατηγορίες επιχειρήσεων. Οι εξαιρέσεις αυτές απαιτούν τη σύμφωνη γνώμη των υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Ανάπτυξης σε όλες τις περιπτώσεις, μαζί με εκείνη του Υπουργού Μεταφορών και Επικοινωνιών για τις χερσαίες και αεροπορικές μεταφορές και από τον Υπουργό Εμπορικής Ναυτιλίας για τις θαλάσσιες μεταφορές (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Το ουσιαστικό κριτήριο για τις εξαιρέσεις είναι απλά ότι πρέπει να επιβάλλεται από την πολιτική των μεταφορών (Άρθρο. 5 (3)). Μερικοί από τους πιο σημαντικούς τομείς μεταφορών όπου η ρύθμιση της πολιτικής εμποδίζει τον ανταγωνισμό είναι οι τομείς μεταφορών και πορθμείων, και εξετάζονται σε άλλο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών, η ανάπτυξη του ανταγωνισμού εξυπηρέτησε τα συμφέροντα της ελεγχόμενου από το δημόσιο εθνικού αερομεταφορέα Ολυμπιακή Αεροπορία. Ο ανταγωνισμός στη διεθνή αγορά έχει μειώσει το μερίδιο αγοράς της Ολυμπιακής κατά τα τελευταία 20 χρόνια. Το μερίδιο των ξένων αεροπορικών εταιρειών μειώθηκε επίσης, επειδή οι υπηρεσίες charter είναι σχετικά σημαντικές, αντιπροσωπεύοντας πάνω από το 60% του συνόλου των επιβατών (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Όταν άνοιξε μέρος της εγχώριας αγοράς στον ανταγωνισμό (με τη βοήθεια άλλων ελληνικών φορέων) το 1992, πολλές μικρές εταιρείες απέκτησαν ένα συνολικό μερίδιο αγοράς της τάξης του 25-30%, πιέζοντας προς τα κάτω τις τιμές για μεγάλες διαδρομές όπως Αθήνα-Θεσσαλονίκη. Το υπόλοιπο μονοπώλιο της Ολυμπιακής, στις τακτικές διαδρομές στα νησιά έληξε το 1998, αλλά η ΕΕ έχει χορηγήσει στην Ελλάδα παράταση μέχρι το 2003 για την είσοδο μη-ελληνικών επιχειρήσεων στον τομέα των αερομεταφορών.

Μερικές από τους νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις στην Ελλάδα βρίσκονται σε οικονομική δυσκολία, εν μέρει λόγω του έντονου ανταγωνισμού. Η Ολυμπιακή έχει επιπλέον λόγους για την κακή απόδοσή της: οι εργασιακές πολιτικές οι οποίες οδηγούν σε υψηλό κόστος, το κόστος της υποχρέωσης εκπλήρωσης άλλων μη αποδοτικών λειτουργιών (όπως η σύνδεση των νησιών, καθημερινή υπηρεσία Τύπου, καθώς και δωρεάν εισιτήρια για τις ευνοημένες ομάδες - συμπεριλαμβανομένων των ανεξόφλητων ληξιπρόθεσμων οφειλών από τα πολιτικά κόμματα), και η κακή διαχείριση και στρατηγική. Η κερδοφορία της Ολυμπιακής εξαρτάται από τα έσοδα

από το μονοπώλιο της επίγειας εξυπηρέτησης του αερολιμένα. Μετά τις αντιρρήσεις της ΕΕ σε αυτή τη θέση μονοπωλίου, η δεύτερη εταιρεία διακίνησης επιβατών εισήχθη στην Αθήνα το 1999, και η κυβέρνηση έχει λάβει μέτρα για την αντικατάσταση και τη βελτίωση της διαχείρισης, αλλά η αλλαγή έχει αποδειχθεί δύσκολο να επιτευχθεί. Περαιτέρω παρέμβαση ήταν απαραίτητη για να διατηρήσει τον στρατηγικό εταίρο που κλήθηκε για τη βελτίωση της διαχείρισης, ένα τέτοιο βήμα ήταν η άρση της έγκρισης του επιχειρηματικού σχεδίου της Ολυμπιακής από το Κοινοβούλιο (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Η τρέχουσα διαμάχη περιλαμβάνει τις υπηρεσίες ταξί. Η κακή υπηρεσία των ταξί είναι ένα από τα κύρια παράπονα των καταναλωτών στην Ελλάδα. Μια πρόταση για τη βελτίωση των υπηρεσιών ήταν η επιστροφή υπηρεσίας "μίνι-λεωφορείου", μεταξύ των ταξί και της τακτική διαδρομής των τοπικών λεωφορείων. Ο κλάδος των ταξί έχει γενικά αντιρρήσεις. Η κατάσταση του ανταγωνισμού στις τοπικές αγορές ταξί είναι ασαφής. Ο αριθμός των επίσημων αδειών είναι προφανώς περιορισμένος, αλλά υπάρχουν επίσης πολλά μη εξουσιοδοτημένα, χωρίς άδεια ταξί σε λειτουργία. Τα ταξί χωρίς άδεια παρέχουν ανταγωνισμό, αλλά μάλλον ξεφεύγουν από την εποπτεία της προστασίας των καταναλωτών (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

6.2.3. Τηλεπικοινωνίες

Η Εθνική Επιτροπή Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων έχει την ευθύνη για τη διασφάλιση του ανταγωνισμού στις βιομηχανίες που υπάγονται στη δικαιοδοσία του, και την εφαρμογή ειδικών κανόνων στη νομοθεσία για τις τηλεπικοινωνίες. Η τομεακή ρυθμιστική μετατοπίζει έτσι την Επιτροπής Ανταγωνισμού από θέματα σχετικά με τον ανταγωνισμό στον τομέα αυτό, εκτός από τις συγχωνεύσεις, οι οποίες παραμένουν υπό τον έλεγχο της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

Η κατανομή των ευθυνών δεν είναι απολύτως σαφής, αν και φαίνεται ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού μπορεί να επιβάλει πρόστιμα για παραβιάσεις των παραγράφων 1 ή 2 του νόμου περί ανταγωνισμού, μπορεί να μην έχει την εξουσία να διατάξει οποιοδήποτε άλλο μέτρο. Το τομεακό σώμα έχει λάβει κάποια μέτρα, με την επιβολή προστίμων στην εθνική εταιρεία τηλεπικοινωνιών, ΟΤΕ τον Οκτώβριο του 1998 για μη-ανταγωνιστικές πρακτικές. Η Επιτροπή δεν έχει αρκετούς υπαλλήλους για την διεκπεραίωση αυτών των υποθέσεων. Δεν υπάρχει καμία επίσημη σύνδεση

μεταξύ της Επιτροπής της Ε.Ε. και της Επιτροπής Ανταγωνισμού, αν και υπάρχει μια καθιερωμένη άτυπη σχέση. Παρά την έλλειψη ακρίβειας και την δυνατότητα επικάλυψης, δεν έχουν προκύψει ακόμα πρακτικά προβλήματα στην έλλειψη ασφάλειας δικαιοδοσίας. Η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει λάβει κάποια παράπονα σχετικά με τον ΟΤΕ, και η Επιτροπή της Ε.Ε. έχει προτείνει να συνεργαστεί μαζί με την Επιτροπή Ανταγωνισμού για το πώς να χειριστεί τέτοια θέματα. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτιμά να το κάνει μέσω των κανόνων και αποφάσεων σύμφωνα με το νόμο για τις τηλεπικοινωνίες (Σταυρίδου, 2010).

Εν τω μεταξύ, ο ανταγωνισμός στον τομέα των τηλεπικοινωνιών εξελίσσεται πιο αργά στην Ελλάδα από ό, τι στις περισσότερες από τις υπόλοιπες της ΕΕ. Κατά παρέκκλιση από την οδηγία της ΕΕ, η Ελλάδα δεν έπρεπε να ανοίξει την αγορά υπηρεσιών φωνητικής τηλεφωνίας μέχρι το τέλος του 2000. Ο ΟΤΕ προστάτευσε το μονοπώλιό του, υποβάλλοντας παράπονα σχετικά με τις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν "call-back". Η ρυθμιστική αρχή τηλεπικοινωνιών δεν έχει αποφασίσει οριστικά για αυτές τις περιπτώσεις, ακόμη και μετά από ένα χρόνο μετά την αρχειοθέτησή τους, και δεν μπορούσε να αποφασίσει επί της ουσίας μετά την απελευθέρωση το 2001 (Σταυρίδου, 2010).

6.2.4. ΜΜΕ και άλλα Μέσα

Η επιτροπή National Broadcasting Commission είναι υπεύθυνη για ορισμένα θέματα που σχετίζονται με τον ανταγωνισμό στον τομέα αυτό. Οι συγχωνεύσεις στον Τύπο και τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης υπόκεινται στον έλεγχο εποπτεία αυτής της Επιτροπής, η οποία ασκείται μέσω της εξουσίας της Επιτροπής για τον καθορισμό εκείνων που μπορούν να κατέχουν ονομαστικές μετοχές. Η νομοθεσία το 1995, είχε ως στόχο να μειωθεί η συγκέντρωση της ιδιοκτησίας και να ενσωματώσει τους κανόνες της ΕΕ σχετικά με τη διαφήμιση. Αλλά δεν έχουν εκδοθεί άδειες σύμφωνα με τους νέους κανόνες, και οι σταθμοί λειτουργούν έτσι με προσωρινές άδειες που εκδόθηκαν πριν από σχεδόν μια δεκαετία (Σταυρίδου, 2010).

6.2.5. Πετρέλαιο

Οι τιμές των πετρελαιοειδών απελευθερώθηκαν στις αρχές της δεκαετίας του 1990, στη θεωρία, και η λιανική αγορά φαίνεται εύλογα πιο ανταγωνιστική σήμερα. Ωστόσο, οι τιμές εξακολουθούν να υπόκεινται σε κάποιον de facto διοικητικό έλεγχο. Η κυβέρνηση μπορεί να επιβάλει ανώτατα όρια στις τιμές λιανικής πώλησης, σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο, για να ανακόψει τις κερδοσκοπικές εξάρσεις των τιμών, συνήθως σε περιόδους κρίσης, που δεν δικαιολογούνται από τις αυξήσεις του κόστους. Ένα από τα μέσα παρέμβασης είναι η θέσπιση ενός ανωτάτου ορίου των πραγματικών τιμών των προϊόντων που πωλούνται από τα κρατικά διυλιστήρια.

Τα δικαιώματα έρευνας και εξόρυξης ανήκουν στο κράτος, το οποίο τα παρέχει στα κρατικά Ελληνικά Πετρέλαια για περαιτέρω διάθεση μέσω της υποβολής προσφορών. Ορισμένες άδειες έρευνας και γεώτρησης έχουν ήδη χορηγηθεί. Η βιομηχανία πετρελαίου είναι λειτουργικά μη-ολοκληρωμένη. Τα διυλιστήρια δεν μπορούν να διανείμουν τα προϊόντα απ'ευθείας στην εγχώρια αγορά (αν και ένα διυλιστήριο μπορεί να κατέχει ένα χονδρέμπορο), και οι χονδρέμποροι δεν μπορούν να λειτουργούν πρατήρια (αν και ένας χονδρέμπορος μπορεί να κατέχει ένα σταθμό λιανικής).

Η διύλιση είναι ουσιαστικά ένα ολιγοπώλιο των Ελληνικών Πετρελαίων, με μερίδιο περίπου 60%, και της Ελληνικής Motor Oil-Aramco, με περίπου 20%, μια τρίτη εταιρεία, η Petrola, έχει περιορισμένες δυνατότητες, αλλά έχει ανακοινώσει σχέδια για επέκταση. Τα Ελληνικά Πετρέλαια, ως κρατική επιχείρηση (η οποία έχει εν μέρει ιδιωτικοποιηθεί), έχει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα να είναι σε θέση να στηρίζεται σε δημόσιους πόρους, μειώνοντας το βάρος του χρέους της, σε σχέση με αυτό των ανταγωνιστών, και έχει ένα άλλο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα ως μοναδικός προμηθευτής σε αρκετούς εγχώριους καταναλωτές (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Οι εισαγωγές προσφέρουν ελάχιστο ανταγωνισμό. Η εφαρμογή των κανόνων αποθεμάτων ασφαλείας της ΕΕ στην Ελλάδα δεν επιτρέπει στους εμπόρους να διατηρούν αποθέματα σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αντί να αναλάβει το ανυπέρβλητο έργο της δημιουργίας εγκαταστάσεων αποθήκευσης στην Ελλάδα – δεν μπορούν να χορηγηθούν άδειες- οι εισαγωγείς πρέπει να συναλλάσσονται μέσω των

πρώην μονοπωλιακών επιχειρήσεων για να επωφεληθούν από τις δυνατότητες αποθήκευσης τους.

Η ΕΕ έχει αντιληφθεί αυτό το νόμο ως ένα εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Επειδή η ελληνική νομοθεσία απαιτεί, επίσης, την παράδοση στους εμπόρους λιανικής πώλησης με φορτηγά που ανήκουν στους εμπόρους ή στις δημόσιες επιχειρήσεις μεταφορών, οι λιανοπωλητές δεν μπορούν να χειριστούν τις δικές τους παραδόσεις, αυξάνοντας έτσι το κόστος τους και καθιστώντας τις παραδόσεις λιγότερο βέβαιες, ενώ στην πραγματικότητα δεν μπορούν να εισάγουν ανεξάρτητα (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Παρά τη μη ανταγωνιστική δομή της διύλισης και της διανομής, φαίνεται να υπάρχει σημαντικός ανταγωνισμός σε επίπεδο λιανικού εμπορίου. Οι περισσότεροι έμποροι λιανικής πώλησης είναι ανεξάρτητες αντιπροσωπείες που δεν έχουν δεσμούς με τις μεγάλες εταιρείες πετρελαίου. Αλλά στις αρχές του 2000, οι πρατηριούχοι κατέληξαν σε συμφωνία για τον περιορισμό των ωρών λειτουργίας τους (Σταυρίδου, 2010).

Παρά τον κίνδυνο να περιοριστεί ο ανταγωνισμός και να προκληθεί αναστάτωση στους καταναλωτές, θεωρήθηκε ως προφανώς πολιτικά αποδεκτή λύση, λόγω του μεγάλου αριθμού των μικρών ιδιωτικών φορέων (Σταυρίδου, 2010).

6.2.6. Ηλεκτρική Ενέργεια

Η παρέκκλιση από τις προθεσμίες απελευθέρωσης της ΕΕ σημαίνει ότι η Ελλάδα δεν ξεκίνησε το άνοιγμα της αγοράς παραγωγής της μέχρι το Φεβρουάριο του 2001. Το εθνικό μονοπώλιο, η ΔΕΗ, έχει χρησιμοποιηθεί και ως μέσο για την προώθηση άλλων πολιτικών, όπως η απασχόληση και η περιφερειακή ισότητα (οι τιμές είναι ενιαίες σε όλη τη χώρα, παρά το υψηλότερο κόστος της παροχής στα νησιά που δεν είναι στο δίκτυο, για παράδειγμα).

Οι τιμές στην Ελλάδα (προσαρμοσμένες στην ισοτιμία αγοραστικής δύναμης) είναι σχετικά υψηλές. Οι τιμές έχουν υποστεί αλλαγές για την καταπολέμηση του πληθωρισμού και για να βοηθηθούν οι βιομηχανικοί τομείς: η ΔΕΗ είναι υποχρεωμένη να πουλήσει ηλεκτρική ενέργεια στη μισή τιμή σε επιχειρήσεις επεξεργασίας αλουμινίου και σε ελεγχόμενες από το δημόσιο επιχειρήσεις

επεξεργασίας νικελίου (το εργοστάσιο αλουμινίου και μόνο καταναλώνει το ένα τέταρτο του βιομηχανικού ρεύματος στην Ελλάδα) (Σταυρίδου, 2010).

6.2.7. Φυσικό Αέριο

Η βιομηχανία φυσικού αερίου έχει αναπτυχθεί πρόσφατα, μετά την ολοκλήρωση του αγωγού υψηλής πίεσης από τη Ρωσία το 1997. Το σύστημα έχει ρυθμιστεί να είναι μονοπώλιο. Η Ελλάδα δεν ήταν υποχρεωμένη από την ΕΕ να παράσχει για την ανοικτή πρόσβαση στην αγορά μέχρι το 2006, λόγω της εξαίρεσης στην οδηγία της ΕΕ για τις χώρες που μόλις πρόσφατα δημιούργησαν σύστημα φυσικού αερίου. Το σύστημα διανομής χαμηλής πίεσης θα δημιουργηθεί κατά τα επόμενα 20 χρόνια. Οι συμμετέχοντες του ιδιωτικού τομέα θα έχουν μόνο μειοψηφικές συμμετοχές (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Η πλειοψηφία θα πραγματοποιηθεί από τις θυγατρικές του εθνικού μονοπωλίου του αγωγού, το οποίο είναι ως επί το πλείστον κρατικό (85%). Τα Ελληνικά Πετρέλαια έχουν το δικαίωμα να αγοράσουν εκ νέου αυτές τις κυβερνητικές μετοχές με την πάροδο του χρόνου, για αυτό και θα μπορούσε να πετύχει το μονοπώλιο του φυσικού αερίου (Χλωμούδης κ.συν, 2007).

Το σύστημα τιμολόγησης μπορεί να επιβαρύνει τον ανταγωνισμό στις δευτερογενείς αγορές. Η τιμή αναφοράς για τους περισσότερους πελάτες, η οποία είναι η βάση για τις διαπραγματεύσεις με τους βιομηχανικούς χρήστες, προκύπτει με βάση το κόστος των ανταγωνιστικών καυσίμων (συν ένα περιθώριο) και αποδίδει μια τιμή που είναι σύμφωνη με αυτήν που εμφανίζεται σε άλλες χώρες. Αλλά οι κυριότεροι πελάτες, συμπεριλαμβανομένου του μονοπωλίου του ηλεκτρικού ρεύματος, της ΔΕΗ, πληρώνουν ένα τίμημα διαφορετικό, με cost-plus βάση κάτω από μακροπρόθεσμες συμβάσεις take-or-pay.

Η τιμή φαίνεται υψηλή, αλλά για την ηλεκτρική εταιρεία είναι αρκετά μειωμένη, επειδή η ΔΕΗ έχει συμμετοχή στα κέρδη των εταιρειών αερίου. Το καθαρό αποτέλεσμα είναι ασαφές, αλλά ο ανταγωνισμός στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας θα μπορούσε να επιβαρυνθεί αν άλλες επιχειρήσεις που προσπαθούν να εισέλθουν, δεν λειτουργήσουν με την ίδια βάση κόστους. Επιπλέον, οι κύριες επιχειρήσεις σε τρεις τομείς συμπλέκονται με τρόπους που μπορούν να ενθαρρύνουν το κάθε μέρος να βοηθήσει τα άλλα για να αντισταθούν στον ανταγωνισμό: η ΔΕΠΑ

και η ΕΛΠΕ αποτελούν τους κύριους προμηθευτές καυσίμων της ΔΕΗ, ενώ η ΔΕΗ και η ΔΕΠΑ έχουν συνάψει συμφωνία συμμετοχής στα κέρδη (έτσι η ΔΕΠΑ έχει έννομο συμφέρον στη διατήρηση της μονοπωλιακής θέσης της ΔΕΗ), οι τιμές της ΔΕΠΑ καθορίζονται με αναφορά στις τιμές των Ελληνικών Πετρελαίων, και τα Ελληνικά Πετρέλαια έχουν δείξει ένα μακροπρόθεσμο ενδιαφέρον για την εξαγορά της ΔΕΠΑ (Σταυρίδου, 2010).

6.2.8. Λογιστικές και άλλες Επαγγελματικές Υπηρεσίες

Από τον Ιούλιο του 1997, το λογιστικό επάγγελμα έπρεπε να είχε απελευθερωθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα προσπάθησε να διατηρήσει κάποιες προστασίες για την προηγούμενη κατάσταση μονοπωλίου κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου 1994-1997. Τον Νοέμβριο 1997, ένα προεδρικό διάταγμα σχετικά με τους ελέγχους έθεσε τον κατώτατο μισθό, περιόρισε τη χρήση των διαφορετικών τύπων του προσωπικού και απαγόρευσε στις ελεγκτικές εταιρείες από το να παρέχουν άλλες υπηρεσίες για τον πελάτη.

Οι κανονισμοί κρίθηκαν ως αναγκαίοι για την προώθηση της αντικειμενικότητας και της ποιότητας. Ένα αποτέλεσμα, όμως, μπορεί να βλάψει την ανταγωνιστικότητα των πολυεθνικών ελεγκτικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Σε γενικές γραμμές, τα επαγγέλματα στην Ελλάδα παρουσιάζουν πολλές αντι-ανταγωνιστικές πτυχές της αυτορρύθμισης οι οποίες συνήθως βρίσκονται αλλού, σε περιορισμούς κατά την είσοδο, στις ρυθμισμένες ή συνιστώμενες αμοιβές, σε απαγορεύσεις και ενάντια σε δυνητικά αποτελεσματικές μεθόδους για την παροχή υπηρεσιών και κατά μη παραπλανητική διαφήμιση (Σταυρίδου, 2010).

6.2.9. Τράπεζες

Ένας ειδικός κανόνας ανταγωνισμού ισχύει στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Για τις συγχωνεύσεις μεταξύ τραπεζών, ένα διαφορετικό όριο μεριδίου αγοράς χρησιμοποιείται στον κανονισμό που ορίζει ποιες συναλλαγές πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή Ανταγωνισμού (Σταυρίδου, 2010).

6.2.10. Διανομή

Στη δεκαετία του 1990, μεγάλες αλυσίδες χονδρικής και λιανικής πώλησης άρχισαν να κινούνται προς την Ελλάδα σε ανταγωνισμό με τις εκατοντάδες χιλιάδες παραδοσιακές μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις. Τα περισσότερα ξένα επώνυμα προϊόντα, κυρίως ηλεκτρικές συσκευές και αυτοκίνητα, εισάγονται στο πλαίσιο αποκλειστικής διάθεσης προϊόντων. Τα καταναλωτικά αγαθά με δικαιοχρηση, ιδιαίτερα στα τρόφιμα και τα είδη ένδυσης, αυξάνονται ραγδαία. Όπως και σε πολλές χώρες, οι τοπικές κυβερνήσεις στην Ελλάδα φαίνεται να κάνουν χρήση των εξουσιών σχετικά με τις άδειες, τους φόρους, και τις ώρες λειτουργίας για την προστασία των κατεστημένων μικρότερων επιχειρήσεων λιανικής πώλησης από την απειλή του ανταγωνισμού από μεγαλύτερα καταστήματα, τα προϊόντα σε έκπτωση και τα νέα καταστήματα.

Παρά την αντίθεση αυτή, όμως, πολλές μεγάλες ευρωπαϊκές εταιρείες λιανικής έχουν εισέλθει με επιτυχία, ενώ ο αριθμός των μικρών καταστημάτων λιανικής πώλησης έχει μειωθεί κατά 50% από τα τέλη της δεκαετίας του 1970. Η εθνική κυβέρνηση δεν έχει προφανή σχέδια για τη μείωση των εξουσιών των τοπικών κυβερνήσεων. Η ένωση των σούπερ μάρκετ καταγγέλλει ότι δεν λαμβάνονται αρκετά μέτρα για την προστασία των ελληνικών επιχειρήσεων, καθώς οι πολυεθνικές εταιρείες βρίσκουν τρόπους για να εισέλθουν στην αγορά, ενώ οι τοπικές κυβερνήσεις φαίνεται να εμποδίζουν την είσοδο μεγαλύτερων ελληνικών επιχειρήσεων (Σταυρίδου, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΩΝ ΚΑΤΑΧΡΗΣΗΣ

ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ

7.1. Μελέτη Περίπτωσης ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε

Η παρούσα μελέτη περίπτωσης, έχει ως σκοπό να εξετάσει τις παραβάσεις που γίνονται μέσα από τη δικαιόχρηση¹ (franchising), ως μέθοδο ανάπτυξης των ελληνικών επιχειρήσεων στον τομέα του λιανικού εμπορίου. Πιο συγκεκριμένα, στόχος της μελέτης είναι να εξετάσει και να αναλύσει την απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού τον Απρίλιο του 2010, σχετικά με καταγγελίες που έγιναν για ενδεχόμενες παραβάσεις της ελληνικής και κοινοτικής αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας από πρακτικές της εταιρείας ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. στο δίκτυο δικαιόχρησης (franchising) για την λειτουργία καταστημάτων 5^ο Μαρινόπουλος².

7.1.1. Καταγγελίες Εταιρειών

Οι δικαιοδόχες εταιρείες της ΚΑΡΦΟΥΡ –ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε., οι οποίες έκαναν και την καταγγελία είναι η εταιρεία ΣΙΣΚΟΣ η οποία έχει έδρα στον Δήμο Μακεδόνων του νομού Καστοριάς, η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Α.Ε. όπου βρίσκεται στην Θεσσαλονίκη και η ΑΚΡΙΤΑΣ Υπεραγορά – Αντιπροσωπείες Εμπόριο Α.Ε., η οποία μετονομάστηκε σε ΑΚΡΙΤΑΣ Development Ανάπτυξη και Διαχείριση Ακινήτων Α.Ε. και έχει έδρα στα Νέα Μουδανιά της Χαλκιδικής.

Η πρώτη εταιρεία, ΣΙΣΚΟΣ ΓΚΡΟΥΠ Α.Ε., είχε υπογράψει με την ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. τρεις συμβάσεις δικαιόχρησης το 2003, οι οποίες αφορούσαν την εκμετάλλευση τριών καταστημάτων λιανικής πώλησης προϊόντων, με την επωνυμία «5^ο Μαρινόπουλος» στο νομό Καστοριάς. Το 2003 παρόμοια σύμβαση

---

¹ Πρόκειται για εμπορική μέθοδο (συμφωνία) κατά την οποία μια επιχείρηση(δικαιοπάροχος) παραχωρεί σε μια άλλη (δικαιοδόχος), έναντι οικονομικού ανταλλάγματος, το δικαίωμα εκμετάλλευσης των πνευματικών δικαιωμάτων με σκοπό την εμπορία συγκεκριμένων προϊόντων και υπηρεσιών. Σε τέτοιες περιπτώσεις ο δικαιοπάροχος παρέχει και τον μηχανισμό λειτουργίας (*Know how – Τεχνογνωσία*) και προώθησης του προϊόντος ή της υπηρεσίας έναντι εφάπαξ καταβολής ή και μηνιαίας επί του ποσοστού των κερδών του δικαιοδόχου

² www.epant.gr/img/x2/apofaseis/apofaseis606_1_1282727068.pdf

υπέγραψε και η εταιρεία ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Α.Ε., η οποία λειτούργησε ένα κατάστημα σούπερ μάρκετ στην Θεσσαλονίκη, με την επωνυμία «5' Μαρινόπουλος», αλλά και η εταιρεία ΑΚΡΙΤΑΣ Υπεραγορά – Αντιπροσωπείες Εμπόριο Α.Ε., η οποία μετονομάστηκε σε ΑΚΡΙΤΑΣ Development Ανάπτυξη και Διαχείριση Ακινήτων Α.Ε., δημιουργώντας ένα κατάστημα με την επωνυμία «5' Μαρινόπουλος», στον συνοικισμό Νικητής του νομού Χαλκιδικής.

Στην παρούσα μελέτη περίπτωσης, εξετάζονται οι παραβάσεις της ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. Γενικού Εμπορίου, Εκμεταλλεύσεως Εμπορικών Εγκαταστάσεων και Επιχειρήσεων και Άσκησης Τουριστικών Δραστηριοτήτων όπως καταγγέλθηκαν από τις εταιρείες: ΣΙΣΚΟΣ ΓΚΡΟΥΠ Α.Ε. Γενικού Εμπορίου – Υπεραγορά – Αντιπροσωπείες, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Σούπερ Μάρκετ Ακρίτας – Αντιπροσωπείες – Εμπόριο Α.Ε. και ΑΚΡΙΤΑΣ Υπεραγορά – Αντιπροσωπείες Εμπόριο Α.Ε., η οποία μετονομάστηκε σε ΑΚΡΙΤΑΣ Development Ανάπτυξη και Διαχείριση Ακινήτων Α.Ε. και σε ΑΚΡΙΤΑΣ Ευρωπαϊκά Ακίνητα Τουριστικές Επιχειρήσεις Α.Ε.

Οι προαναφερθέντες εταιρείες είχαν συμπράξει συμβάσεις δικαιόχρησης (franchising) με την καταγγελλόμενη εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. για την λειτουργία των καταστημάτων 5' Μαρινόπουλος. Η εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. για να δημιουργήσει συμβάσεις δικαιόχρησης με καταστήματα που θα παίρνουν την επωνυμία 5' Μαρινόπουλος, όρισε ότι πρέπει να υπάρχει ο απαιτούμενος χώρος των 250 με 600 τετραγωνικών μέτρων, να υπογράφεται σύμβαση επτά ετών και όσον αφορά τα οικονομικά ανταλλάγματα, να δίνονται Royalties στον δικαιούχο δηλαδή, κατά καιρό να δίνονται κάποια χρήματα επί του τζίρου των πωλήσεων και να υπάρχουν Advertising Fees, δηλαδή όταν γίνεται η διαφήμιση των δικαιούχων καταστημάτων, να διαφημίζεται και η δικαιούχος εταιρεία, ενώ δεν χρειάζεται η δικαιούχος εταιρεία να πληρώσει δικαίωμα εισόδου (Entry Fee) για την δικαιόχρηση των καταστημάτων με την επωνυμία 5' Μαρινόπουλος³.

Ωστόσο, εντοπίστηκαν αρκετές παραβάσεις των κανόνων ελεύθερου ανταγωνισμού από την ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. Συγκεκριμένα, η εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. κατηγορήθηκε γιατί, στα πλαίσια των συμβάσεων δικαιόχρησης που είχε υπογράψει για την λειτουργία των

³ www.carrefour.gr/inside.aspx?a_id=76

καταστημάτων 5' Μαρινόπουλος, επέβαλλε τον καθορισμό τιμών μεταπώλησης, ακόμη και κάτω του κόστους, είτε άμεσα βάση των συμβάσεων δικαιόχρησης, είτε έμμεσα μέσω του λογισμικού συστήματος εμπορικής διαχείρισης, που διέθεταν οι δικαιοδόχοι για την ηλεκτρονική ανταλλαγή των δεδομένων με την ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. Επιπλέον, υποχρέωνε τα άλλα μέλη που είχαν υπογράψει την σύμβαση δικαιόχρησης, να προμηθεύονται αποκλειστικά από την εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε., τα προϊόντα που διακινούνταν στα καταστήματα δικαιόχρησης.

Όσον αφορά τις συμβάσεις δικαιόχρησης της εταιρείας ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. που υπογράφηκαν με τις καταγγέλλουσες εταιρείες, αποτελούνται από ένα προοίμιο, από δεκαπέντε άρθρα, όρους και από επτά παραρτήματα. Οι συμβάσεις των καταγγελλουσών με την ΚΑΡΦΟΥΡ είναι κατά βάση ίδιες, με μικρές διαφοροποιήσεις ως προς την τελευταία (τρίτη) σύμβαση της ΣΙΣΚΟΣ και τη σύμβαση της ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Α.Ε., οι οποίες υπεγράφησαν το 2004.

Συνεπώς, στην εξέταση της απόφασης αυτής χρησιμοποιήθηκε μια σύμβαση – πιλότο που έδωσε στην υπηρεσία η ίδια η ΚΑΡΦΟΥΡ. Έτσι, στο προοίμιο της σύμβασης – πιλότου αναφέρεται η φύση των δραστηριοτήτων της ΚΑΡΦΟΥΡ, τα στοιχεία του καταστήματος του δικαιοδόχου και η διάθεση του δικαιοδόχου να ενταχθεί στο δίκτυο καταστημάτων με το σήμα 5' Μαρινόπουλος και να λειτουργήσει στο κατάστημα επιχείρηση λιανικής πώλησης προϊόντων σύμφωνα με τον τύπο καταστήματος και τις εμπορικές μεθόδους που έχει αναπτύξει ο Δικαιοπάροχος (ΚΑΡΦΟΥΡ).

Η σύμβαση δικαιόχρησης αναφέρεται, μεταξύ άλλων, και στον σκοπό της σύμβασης στο άρθρο 1, στις υποχρεώσεις της δικαιοπαρόχου ΚΑΡΦΟΥΡ στο δεύτερο άρθρο, στις υποχρεώσεις της δικαιοδόχου εταιρίας, στην αμοιβή των υπηρεσιών της δικαιοπαρόχου, και στην υποχρέωση μη ανταγωνισμού στα άρθρα 2 και 3, στην αποκλειστική προμήθεια προϊόντων, στους όρους παραγγελιών και παράδοσης, στην κυριότητα των εμπορευμάτων, στην τιμολόγηση και πληρωμή των προϊόντων στο άρθρο 6, στις σχέσεις μεταξύ των συμβαλλομένων, σε θέματα σχετικά με την αλλαγή ιδιοκτησίας ή επικαρπίας και το δικαίωμα προτίμησης της δικαιοπαρόχου, στη διάρκεια της σύμβασης, στον έλεγχο τήρησης της σύμβασης, στις ποινές και στις περιπτώσεις λύσης της σύμβασης στα άρθρα 4, 8, 9 και 10, στα

πρότυπα εμπορικής πολιτικής και οργάνωσης των καταστημάτων δικαιοχρήσης στο παράρτημα Α, καθώς και στους εμπορικούς κανόνες συνεργασίας που διέπουν το δίκτυο δικαιοχρήσης στο παράρτημα Β.

7.1.2. Θέσεις της Εταιρείας ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.

Η καταγγελλόμενη εταιρεία ζήτησε ένσταση επί του παραδεκτού της συμμετοχής και των τριών εταιρειών. Αρχικά, ισχυρίστηκε ότι η καταγγέλλουσα εταιρεία ΣΙΣΚΟΣ στο υπόμνημά της, που κατέθεσε νομίμως 30 ημέρες πριν την εξέταση της υπόθεσης, σύμφωνα με το άρθρο 11 παραγράφου 2 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (Φ.Ε.Κ. Β' 1890/29.12.2006), δεν ανέφερε κανέναν ουσιαστικό ισχυρισμό, ενώ αντίθετα οι ισχυρισμοί της ήταν στο υπόμνημα που κατατέθηκε 15 ημέρες πριν, με αποτέλεσμα να μην μπορεί η ΚΑΡΦΟΥΡ να αντικρούσει τους ισχυρισμούς αυτούς. Η εταιρεία ΣΙΣΚΟΣ το αντίκρουσε αναφέροντας ότι στο υπόμνημά της παρέπεμπε στις ήδη υπάρχουσες υπ' αριθμών 7425/18.11.2005 και 1592/17.3.2006 καταγγελίες της, για τις παραβάσεις της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας της ΚΑΡΦΟΥΡ. Έτσι, η ένσταση αυτή της καταγγελλόμενης εταιρείας κρίθηκε αβάσιμη καθώς, η εταιρεία ΣΙΣΚΟΣ είχε εμπρόθεσμα και νόμιμα υποβάλει το γραπτό της υπόμνημα.

Στη συνέχεια, η εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. ισχυρίστηκε ότι η εταιρεία ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Σούπερ Μάρκετ Ακρίτας – Αντιπροσωπείες – Εμπόριο Α.Ε., η οποία τελεί υπό εκκαθάριση, δεν μπορεί να εκπροσωπείται από ένα άτομο που δεν είναι ο εκκαθαριστής της, καθώς και ότι δεν είχε καταθέσει εμπρόθεσμα (30 ημέρες πριν την συζήτηση της υπόθεσης) υπόμνημα. Ωστόσο, και αυτές οι ενστάσεις απορρίφθηκαν, καθώς είχαν καταθέσει ως τρίτοι το υπόμνημά τους στη γραμματεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού και το άτομο που παρίστατο για την καταγγέλλουσα εταιρεία ήταν νομικά έγκυρο.

Η καταγγελλόμενη εταιρεία έθεσε άλλη μια ένσταση, για το ανεπίτρεπτο της παράστασης στη διαδικασία του νομικού εκπροσώπου της εταιρείας "ΑΚΡΙΤΑΣ Υπεραγορά - Αντιπροσωπείες Εμπόριο Α.Ε.". Σύμφωνα με την καταγγελλόμενη, ο νομικός εκπρόσωπος της καταγγέλλουσας δεν είχε καταθέσει έγκαιρα, 30 ημέρες πριν την συζήτηση της υπόθεσης, γραπτό υπόμνημα, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 11, παρ. 2 του Κανονισμού Λειτουργίας επί ποινή απαραδέκτου, για να ασκήσει το

δικαίωμα ακρόασης. Η καταγγελλόμενη, ισχυρίστηκε επίσης, ότι ο συγκεκριμένος άνθρωπος δεν θα μπορούσε να είναι νομικός εκπρόσωπος της «ΑΚΡΙΤΑΣ Development Ανάπτυξη και Διαχείριση Ακινήτων Α.Ε.» και της «ΑΚΡΙΤΑΣ Ευρωπαϊκά Ακίνητα Τουριστικές Επιχειρήσεις Α.Ε.», καθώς αυτές βρίσκονταν υπό εκκαθάριση. Ο νομικός εκπρόσωπος αποχώρησε από την αίθουσα καθώς τα ενδιαφερόμενα μέρη δήλωσαν ότι δεν επιθυμούν να τον εξετάσουν ως μάρτυρα. Η ένσταση απορρίφθηκε.

Τέλος, η τέταρτη ένσταση της καταγγελλόμενης αφορούσε την συμμετοχή μιας εταιρείας της οποίας τα στοιχεία της ταυτότητάς της δεν δίνονται, με πλήρη παράσταση καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Σύμφωνα με την καταγγελλόμενη, η συγκεκριμένη εταιρεία θα έπρεπε να αποχωρήσει από τη διαδικασία, αφότου η επιτροπή της επέβαλλε τις ερωτήσεις που έκρινε σκόπιμες. Η ένσταση απορρίφθηκε, καθότι η ίδια η ΚΑΡΦΟΥΡ δεν αμφισβητεί ότι το δικαίωμα της συγκεκριμένης εταιρείας ασκήθηκε νομότυπα κατά τα προβλεπόμενα και ότι η επιτροπή μπορεί να κρίνει πόσο είναι σκόπιμο να εξεταστεί η συγκεκριμένη εταιρεία. Στα πλαίσια αυτά η επιτροπή έκρινε ότι η συμμετοχή της συγκεκριμένης εταιρείας θα συμβάλει στην εξέταση της υπόθεσης και ότι η παρουσία της σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας κρίνεται δικονομικά επιβεβλημένη.

Ακόμη, η εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. απορρίπτει τις καταγγελλόμενες πρακτικές που της προσκόμισαν οι τρεις εταιρείες. Ισχυρίζεται ότι δεν εφαρμόζει πολιτικές καθορισμού τιμών μεταπώλησης κατά παράβαση, ενώ η συμπεριφορά της είναι καθ' όλα σύνομη με τις διατάξεις περί προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού (ν. 703/77, ως ισχύει).

Στα υπομνήματά της και κατά τη διάρκεια της συζήτησης, η ΚΑΡΦΟΥΡ δεν αμφισβητεί την ύπαρξη ορισμένων συμβατικών όρων, αλλά υποστηρίζει ότι αυτοί δεν είναι διατυπωμένοι κατά τρόπο κατηγορηματικό ή μη επιδεχόμενο εναλλακτικής ερμηνείας και συνεπώς, δεν παραβιάζουν τις διατάξεις περί ελεύθερου ανταγωνισμού. Ειδικότερα, ότι ο όρος του Παραρτήματος Α «...κατά κανόνα ακολουθούνται οι τιμές που προτείνονται από την ΚΑΡΦΟΥΡ -Μαρινόπουλος» θα πρέπει να θεωρηθεί αόριστος, ενέχοντας απλώς το στοιχείο της προτροπής προς τους δικαιοδόχους, να συμπλέουν με την κατεύθυνση της τιμολογιακής πολιτικής που εφαρμόζεται στο δίκτυο δικαιόχρησης. Συνεπώς, ο όρος περί ακολουθούμενης τιμολογιακής πολιτικής και σεβασμού της «εικόνας» των καταστημάτων 5' Μαρινόπουλος ενέχει, κατά την

καταγγελλόμενη, δικαίωμα άσκησης διακριτικής ευχέρειας του δικαιοδόχου να ακολουθήσει και αυτόνομη πολιτική τιμών, σεβόμενος την εικόνα της ΚΑΡΦΟΥΡ.

Αναφορικά δε με την πρόβλεψη ελέγχου της σωστής εφαρμογής των δεσμεύσεων και των υποχρεώσεων της σύμβασης, καθώς και τον έλεγχο της καταλληλότητας των τιμών λιανικής του δικαιοδόχου, η ΚΑΡΦΟΥΡ διατείνεται ότι είναι σύμφυτη με την ίδια τη φύση του συστήματος δικαιόχρησης, ενώ δεν καθιερώνει αστυνομικού χαρακτήρα επιτήρηση ή εγκαθίδρυση τιμωρητέων μηχανισμών για τη περίπτωση μη συμμόρφωσης των δικαιοδόχων με τις προτεινόμενες τιμές της, ούτε και έχει εφαρμοστεί κατ' αυτό τον τρόπο στην πράξη.

Συμπερασματικά, οι επίμαχοι όροι εμπεριέχουν, κατά την ΚΑΡΦΟΥΡ, το στοιχείο της προτροπής προκειμένου να εξυπηρετηθεί η φιλοσοφία ΚΑΡΦΟΥΡ περί χαμηλών και ανταγωνιστικών τιμών, ενώ δεν στοιχειοθετείται ανάληψη συμβατικής δέσμευσης των δικαιοδόχων για καθορισμό τιμών μεταπώλησης. Οι ως άνω ισχυρισμοί της καταγγελλόμενης είναι αβάσιμοι και, ως εκ τούτου, κρίθηκαν απορριπτέοι.

Είναι γεγονός ότι, στο πλαίσιο μιας σύμβασης δικαιόχρησης, η συμμόρφωση των δικαιοδόχων με τις οργανωτικές αρχές του συστήματος, και ιδίως ο σεβασμός της αρχής της ομοιομορφίας, αποτελούν ουσιώδεις προϋποθέσεις για τη λειτουργία της σύμβασης δικαιόχρησης. Περαιτέρω, ο εφοδιασμός των δικαιοδόχων από τον δικαιοπάροχο με κατάλογο προτεινόμενων τιμών λιανικής δεν θεωρείται αφ' εαυτού ότι οδηγεί σε καθορισμό τιμών μεταπώλησης.

Ωστόσο, στην κρινόμενη υπόθεση, η σαφής και ρητή διατύπωση των σχετικών συμβατικών όρων παραπέμπει ευθέως στον καθορισμό τιμών μεταπώλησης. Η αντίθετη ερμηνεία που προκρίνει η καταγγελλόμενη, στηριζόμενη σε σχετικές καταθέσεις μαρτύρων της, δεν συνάδουν με τη γραμματική διατύπωση και το πραγματικό νόημα των εν λόγω όρων.

7.1.3. Το Ιστορικό της Καταγγελίας της ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.

Οι εταιρείες ΣΙΣΚΟΣ ΓΚΡΟΥΠ Α.Ε. Γενικού Εμπορίου – Υπεραγορά – Αντιπροσωπείες και ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Σούπερ Μάρκετ Ακρίτας – Αντιπροσωπείες – Εμπόριο Α.Ε. το 2005 αλλά και η ΑΚΡΙΤΑΣ Υπεραγορά – Αντιπροσωπείες Εμπόριο

Α.Ε. το 2006, η οποία μετονομάστηκε σε ΑΚΡΙΤΑΣ Development Ανάπτυξη και Διαχείριση Ακινήτων Α.Ε. και σε ΑΚΡΙΤΑΣ Ευρωπαϊκά Ακίνητα Τουριστικές Επιχειρήσεις Α.Ε. κατάγγειλαν την ΚΑΡΦΟΥΡ –ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. για μη σωστή συμπεριφορά, σύμφωνα με την αρχή ελεύθερου ανταγωνισμού και συγκεκριμένα για παράβαση των άρθρων 1(1) και 2α του νόμου 703/77. Από το 2006 υπήρχαν καταγγελίες για την εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ –ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε., ωστόσο στις 19 Απριλίου του 2010 έγινε το τελευταίο συνέδριο από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, για την οριστική λήψη της απόφασης σχετικά με το αν παρανομεί ή όχι η καταγγελλόμενη εταιρεία.

Έτσι, η υπηρεσία της Επιτροπής Ανταγωνισμού για να εξακριβώσει τις καταγγελίες των τριών αυτών εταιρειών, διενήργησε επιτόπιους ελέγχους στα κεντρικά γραφεία της καταγγελλόμενης, καθώς επίσης και στα καταστήματα δικαιόχρησης 5' Μαρινόπουλος. Κατά την διάρκεια των εντόπιων ελέγχων δόθηκε εκτενές ερωτηματολόγιο στον εκάστοτε εκπρόσωπο των εταιριών, ενώ παράλληλα συλλέχθηκαν έγγραφα και άλλα στοιχεία τα οποία κρίθηκαν σχετικά με τη διερεύνηση της υπό κρίση υπόθεσης. Επιπρόσθετα, η υπηρεσία ζήτησε με επιστολές της από την ΚΑΡΦΟΥΡ συμπληρωματικά στοιχεία σχετικά με τις υπό εξέταση καταγγελίες.

Από τα ευρήματα των επιτόπιων ερευνών καθώς και από τις καταγγέλλουσες εταιρείες, κρίθηκαν παράνομες οι ενέργειες της ΚΑΡΦΟΥΡ –ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. σύμφωνα με τα άρθρα 1(1) και 2α του νόμου 703/77.

Όσον αφορά το άρθρο 1(1) του νόμου 703/77 αναφέρει ότι, απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και οποιαδήποτε μορφής εναρμονισμένη πρακτική επιχειρήσεων, που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή/και την νόθευση του ανταγωνισμού και συγκεκριμένα όσον αφορά τον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής.

Γενικότερα το άρθρο 1 του νόμου 703/77, εξετάστηκε και το 1991 με τον νόμο 2000 όπου προστέθηκαν και άλλες περιπτώσεις στις οποίες απαγορεύεται η συνεργασία των εταιρειών. Ωστόσο, ορισμένες επιπρόσθετες περιπτώσεις του νόμου 2000/91 καταργήθηκαν αργότερα με τον νόμο 2296 του 1995.

Επιπρόσθετα, η εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ –ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. κατηγορήθηκε ότι παρανομεί και σύμφωνα με το άρθρο 2α του νόμου 703/77. Το άρθρο αυτό αναφέρει

ότι απαγορεύεται από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις να πράττουν καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης τους, επί του συνόλου ή μέρους της αγοράς της χώρας. Η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευση αφορά τον άμεσο ή έμμεσο εξαναγκασμό προς τον καθορισμό είτε των τιμών αγοράς ή πώλησης, είτε άλλων εύλογων όρων συναλλαγής.

Το άρθρο 2, το έτος 1991 με τον νόμο 2000, όσο και το 1995 με τον νόμο 2296 επαυξήθηκε με μία παράγραφο επιπλέον, που όριζε άλλη μία παράμετρο της απαγόρευσης της καταχρηστικής εκμετάλλευσης των επιχειρήσεων. Ωστόσο, το 2000 με τον νόμο 2837, καταργήθηκε το άρθρο 2α του νόμου 703/77, μέχρι πέντε χρόνια αργότερα με τον νόμο 3373 του 2005, όπου ξαναψηφίστηκε στην βουλή η ισχύς του άρθρου 2α του νόμου 703/77.

Έτσι, το άρθρο 2α το 2005 έλαβε την τελική του μορφή και ορίστηκε ως ότι με την επιφύλαξη της εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 1 του νόμου 703/77 και του άρθρου 81 της Συνθ. Ε.Κ. (άρθρο 101 ΣΛΕΕ), απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση, από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της σχετικής οικονομικής εξάρτησης στην οποία βρίσκεται προς αυτή ή αυτές μία επιχείρηση, η οποία κατέχει θέση πελάτη ή προμηθευτή, ακόμη και ως προς ένα ορισμένο είδος προϊόντων ή υπηρεσιών και δεν διαθέτει ισοδύναμη εναλλακτική λύση. Η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευση της σχέσης οικονομικής εξάρτησης δύναται να συνίσταται ιδίως στην επιβολή αυθαίρετων όρων συναλλαγής, στην εφαρμογή διακριτικής μεταχείρισης ή στην αιφνίδια και αδικαιολόγητη διακοπή μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων.

Τελικά, το 2009 με το άρθρο 2 του νόμου 3784, καταργείται οριστικά το άρθρο 2α του νόμου 703/77. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 38 του ίδιου νόμου, ορίζει ότι θα συνεχίσει να εφαρμόζεται το άρθρο 2α του νόμου 703/77, για υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού, όπως είναι και της ΚΑΡΦΟΥΡ και συνεπώς θα εφαρμόζεται ως είχε προ της καταργήσεώς του.

Ακόμη, ισχύει ότι σε περίπτωση που οι κρινόμενες συμβάσεις παραβιάζουν το άρθρο 1 του ν.703/77, η διαπιστούμενη παράβαση του ανταγωνισμού ως θεσμού, δεν αρκεί για να καλύψει όλες τις επιδιωκόμενες από τον νομοθέτη, μέσω του άρθρου 2α, ατομικές προεκτάσεις της συγκεκριμένης διάταξης, δηλαδή την προστασία μικρομεσαίων εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην αγορά, από καταχρηστικές συμπεριφορές ισχυρότερων οικονομικών παραγόντων, από τους οποίους μπορεί να εξαρτώνται. Έτσι, υπάρχουν ορισμένες προϋποθέσεις, σύμφωνα με τις οποίες πρέπει

να εφαρμόζεται το άρθρο 2α του νόμου 703/77. Αυτές οι προϋποθέσεις είναι, η ύπαρξη σχέσης οικονομικής εξάρτησης μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, η απουσία ισοδύναμης εναλλακτικής λύσης και η καταχρηστική εκμετάλλευση της εν λόγω εξάρτησης. Συνεπώς, για να υπάρξει παράβαση του άρθρου αυτού θα πρέπει να παραβιάζονται αυτές οι συνθήκες.

Συγκεκριμένα, η έννοια της οικονομικής εξάρτησης προϋποθέτει την ύπαρξη μίας επιχειρήσεως, η οποία κατέχει θέση πελάτη ή προμηθευτή προς μία άλλη επιχείρηση ως προς ορισμένο είδος προϊόντων. Η οικονομική εξάρτηση εμπόρου από προμηθευτή μπορεί να προκύπτει από το γεγονός ότι ο πρώτος έχει λόγω των επενδύσεων, στις οποίες έχει προβεί, προσαρμοστεί στις ανάγκες διάθεσης των προϊόντων του δεύτερου, ώστε δεν θα μπορούσε χωρίς οικονομικές θυσίες να στραφεί σε εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού.

Συναφή κριτήρια οικονομικής εξάρτησης αποτελούν η ενδεχόμενη αποκλειστική συνεργασία με τον εν λόγω παραγωγό, αλλά και το ύψος των κερδών και εσόδων που διασφαλίζει η δικαιοδόχος από τη διακίνηση και πώληση των προϊόντων του δικαιοπαρόχου και το εάν και κατά πόσον αυτά αποτελούν σημαντικό τμήμα του συνολικού (ετήσιου) κύκλου εργασιών της.

Έτσι, η εκάστοτε δικαιοδόχος προκειμένου να ενταχθεί στο δίκτυο δικαιόχρησης της ΚΑΡΦΟΥΡ, προβαίνει σε σημαντικές επενδύσεις. Πιο συγκεκριμένα, επιπλέον των συμβατικών όρων 3.7(α) και 3.7(β) σχετικά με την αμοιβή του δικαιοπαρόχου, κατά τα οριζόμενα δε στο άρθρο 2.2 και άρθρο 6.3 (α) της σύμβασης, το κόστος επένδυσης σε συγκεκριμένο εξοπλισμό αναλαμβάνεται από τους δικαιοδόχους, όπως και το κόστος συμμετοχής σε σεμινάρια πληροφόρησης και τελειοποίησης του προσωπικού του δικαιοδόχου μετά την έναρξη λειτουργίας του καταστήματος και κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης.

Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι οι δικαιοδόχοι φαίνεται ότι στην πράξη προμηθεύονται κάποια λίγα προϊόντα από τοπικούς προμηθευτές, δεν αναιρεί το γεγονός ότι το βασικό μέρος των εξόδων και των πιθανών κερδών τους πηγάζει από τη πώληση των προϊόντων της δικαιοπαρόχου εταιρίας. Συνεπώς, κατά την κρίση των μελών της Επιτροπής, συντρέχει η προϋπόθεση της ύπαρξης οικονομικής εξάρτησης μεταξύ της ΚΑΡΦΟΥΡ και των δικαιοδόχων της στην κρινόμενη υπόθεση.

Όσον αφορά, την δεύτερη προϋπόθεση για απουσία ισοδύναμης εναλλακτικής λύσης, ερμηνεύεται ως ότι, είτε δεν υπάρχουν καθόλου τέτοιες λύσεις, είτε οι

προσφερόμενες λύσεις συνδέονται με σοβαρά μειονεκτήματα, δηλαδή η εξαρτώμενη επιχείρηση δεν μπορεί να προμηθεύεται τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες από άλλη πηγή ή, εφόσον μπορεί, να τα προμηθεύεται με δυσμενέστερους όρους. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να έχει η εξαρτώμενη επιχείρηση χειρότερη θέση έναντι των ανταγωνιστών, καθόσον μειώνεται σημαντικά η ικανότητα της να ανταπεξέλθει στον ελεύθερο ανταγωνισμό, κάτι το οποίο μπορεί να την οδηγήσει και σε αδυναμία συνέχισης της λειτουργίας της. Η απουσία ισοδύναμης εναλλακτικής λύσης υφίσταται και στην περίπτωση που ένας μεταπωλητής δεν θα μπορούσε να στραφεί σε εναλλακτικές πηγές εφοδιασμού, δίχως να υποστεί σοβαρές οικονομικές θυσίες.

Στις συμβάσεις μεταξύ των δικαιούχων εταιρειών και της ΚΑΡΦΟΥΡ, υπάρχει όρος που αναφέρει ότι δεν επιτρέπεται στους δικαιούχους για χρονικό διάστημα ενός έτους από την (με οποιοδήποτε τρόπο) λήξη ή λύση της σύμβασης τους με τη ΚΑΡΦΟΥΡ να ασκούν παρόμοια δραστηριότητα, είτε οι ίδιοι, είτε μέσω παρένθετων νομικών ή φυσικών προσώπων, ούτε και να ενταχθούν ολικά ή μερικά σε άλλη εμπορική οργάνωση ή ένωση διανομής. Σε περίπτωση παραβίασης της υποχρέωσης τους αυτής, ο δικαιούχος υποχρεούνται σε πληρωμή ποσού 5.000 Ευρώ ημερησίως ως ποινική ρήτρα για κάθε κατάσταση. Συνεπώς, η ενδεχόμενη διακοπή της συνεργασίας των δικαιούχων με τη ΚΑΡΦΟΥΡ θα προκαλέσει παύση λειτουργίας των καταστημάτων τους για ένα τουλάχιστον έτος. Δεν θα μπορούν, επομένως, για το διάστημα αυτό οι δικαιούχοι να εμπορεύονται νέα προϊόντα, είτε μέσω ενός δικού τους καταστήματος σούπερ μάρκετ, είτε αναλαμβάνοντας τη διανομή άλλου σήματος.

Επίσης, η τυχόν διανομή προϊόντων άλλου σήματος ή η δημιουργία ιδιόκτητου καταστήματος μετά από ένα έτος θα συνδεόταν με σοβαρά ανταγωνιστικά μειονεκτήματα κόστους προς το σκοπό προώθησης των νέων προϊόντων. Έτσι και αυτή η προϋπόθεση, για την απουσία ισοδύναμης εναλλακτικής λύσης, υπάρχει σύμφωνα με την Επιτροπή Ανταγωνισμού.

Τέλος, και η τρίτη προϋπόθεση που αφορά την καταχρηστική εκμετάλλευση της σχέσεως οικονομικής εξάρτησης, φαίνεται να γίνεται από την ΚΑΡΦΟΥΡ, καθώς καταχράστηκε την οικονομική εξάρτηση των δικαιούχων της, μέσω της πολιτικής καθορισμού τιμών μεταπώλησης, αλλά και μέσω του περιορισμού των αμοιβαίων προμηθειών εντός του δικτύου δικαιοχρησίας με την εισαγωγή των εξ αντικειμένου σχετικών περιοριστικών ρητρών στις συμβάσεις δικαιοχρησίας.

Σύμφωνα με αυτά τα άρθρα η εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. παρανόμησε, όπως έχει προαναφερθεί, όσον αφορά τις συμβάσεις δικαιόχρησης που είχε υπογράψει για την λειτουργία των καταστημάτων 5' Μαρινόπουλος, αφού επέβαλλε η ίδια τον καθορισμό τιμών μεταπώλησης, ακόμη και κάτω του κόστους, είτε άμεσα βάση των συμβάσεων δικαιόχρησης, είτε έμμεσα μέσω του λογισμικού συστήματος εμπορικής διαχείρισης, που διέθεταν οι δικαιοδόχοι για την ηλεκτρονική ανταλλαγή των δεδομένων με την ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε., ενώ επίσης, υποχρέωνε τα άλλα μέλη που είχαν υπογράψει την σύμβαση δικαιόχρησης, να προμηθεύονται αποκλειστικά από την εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε., τα προϊόντα που διακινούνταν στα καταστήματα δικαιόχρησης.

Έτσι, φαίνεται ότι η εταιρεία αυτή καταχράστηκε τις συμβάσεις δικαιόχρησης που είχε υπογράψει με τις άλλες εταιρείες ξεχωριστά, ώστε να έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιούν την επωνυμία 5' Μαρινόπουλος, συνεπώς η Επιτροπή Ανταγωνισμού της επέβαλε πρόστιμα για την συμμόρφωσή της. Οπότε, η Επιτροπή Ανταγωνισμού ομόφωνα αποφάσισε να υποχρεώσει την εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. να σταματήσει τις διαπιστωθείσες παραβάσεις των άρθρων 1 του νόμου 703/77 και 101 ΣΛΕΕ, καθώς και του άρθρου 2α του νόμου 703/77. Ακόμη, της επέβαλε πρόστιμο ύψους έξι εκατομμυρίων επτακοσίων είκοσι οκτώ χιλιάδων διακοσίων εβδομήντα δύο ευρώ για την παράβαση των άρθρων 1 του νόμου 703/77 και 101 ΣΛΕΕ, σχετικά με τον καθορισμό των τιμών μεταπώλησης, καθώς και πρόστιμο πέντε εκατομμυρίων επτακοσίων ογδόντα τεσσάρων χιλιάδων πεντακοσίων εβδομήντα έξι ευρώ για την παράβαση των ίδιων άρθρων (άρθρο 1 του νόμου 703/77 και άρθρο 101 ΣΛΕΕ), σχετικά με τον περιορισμό αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ των διανομέων –δικαιοδόχων της.

Επιπρόσθετα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαπίστωσε την ακυρότητα των κατά το ως άνω σκεπτικό συμβατικών όρων που συνεπάγονται, άμεσα ή έμμεσα, καθορισμό τιμών μεταπώλησης και περιορισμό αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ των διανομέων - δικαιοδόχων της, στις συμφωνίες δικαιόχρησης και στα παραρτήματα Α και Β αυτών (ειδικότερα, των όρων 2.1(α), 2.3(β) και 3.4(δ) των συμβάσεων δικαιόχρησης σε συνδυασμό με το παράρτημα Α αυτών, καθώς αντίστοιχα και των όρων 2.1(β), 6.2 και 6.8 των συμβάσεων δικαιόχρησης σε συνδυασμό με το παράρτημα Β αυτών – όπως αυτοί αναριθμούνται σε επιμέρους συμφωνίες δικαιόχρησης). Διαπίστωσε,

επίσης, την ακυρότητα της κατά το ως άνω σκεπτικό ρήτρας μη ανταγωνισμού μετά τη λύση των εκάστοτε συμβάσεων δικαιόχρησης.

Ακόμη, υποχρέωσε την ανωτέρω εταιρία να αναδιατυπώσει ή να απαλείψει εντός τριών μηνών από την κοινοποίηση της απόφασης τους κατά το ως άνω σκεπτικό συμβατικούς όρους που συνεπάγονται, άμεσα ή έμμεσα, καθορισμό τιμών μεταπώλησης και περιορισμό αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ των διανομέων – δικαιοδόχων της (ειδικότερα, των όρων 2.1(α), 2.3(β) και 3.4(δ) των συμβάσεων δικαιόχρησης σε συνδυασμό με το παράρτημα Α αυτών, καθώς αντίστοιχα και των όρων 2.1(β), 6.2 και 6.4 των συμβάσεων δικαιόχρησης σε συνδυασμό με το παράρτημα Β αυτών – όπως αυτοί αναριθμούνται σε επιμέρους συμφωνίες δικαιόχρησης) και να προβεί εντός της ίδιας προθεσμίας σε σχετική γνωστοποίηση στην Επιτροπή Ανταγωνισμού.

Τέλος, η Επιτροπή Ανταγωνισμού απείλησε την εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε., σε περίπτωση συνέχισης ή επανάληψης των διαπιστωθεισών στο ως άνω σκεπτικό παραβάσεων των άρθρων 1 του ν. 703/77 και 101 ΣΛΕΕ, να δώσει επιπλέον χρηματική ποινή ύψους δέκα χιλιάδων ευρώ για κάθε ημέρα μη συμμόρφωσής της, από την επόμενη της συμπλήρωσης τριών μηνών από την κοινοποίηση προς αυτήν της απόφασης.

Τα χρηματικά ποσά τα οποία ζητήθηκαν από την εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε., αφορούσαν τις παραβάσεις που έγιναν από την ίδια κατά την χρονική διάρκεια, από το 2003, όπου άρχισε να λειτουργεί το δίκτυο δικαιόχρησης, έως το 2008 όπου σταματάει και η έρευνα από την επιτροπή ανταγωνισμού.

Οι δικαιόδοχες εταιρείες δεν επιβαρύνθηκαν με πρόστιμο, καθώς έκρινε η Επιτροπή Ανταγωνισμού ότι είναι εταιρείες που συμμετέχουν σε κάθετες συμφωνίες, στις οποίες ο προμηθευτής είναι αυτός που ορίζει τα μη ορθά για τον ανταγωνισμό μέτρα. Έτσι, επειδή η ΚΑΡΦΟΥΡ ήταν εκείνη που είχε την πρωτοβουλία να περιορίσει τον ανταγωνισμό, είχε την μεγαλύτερη οικονομική ισχύ σε σχέση με των οικονομικά ασθενέστερων συμβεβλημένων δικαιοδόχων της και διέθετε τα μέσα πίεσης για να εξασφαλίσει την τήρηση εκ μέρους των διανομέων των πρακτικών αυτών, οι δικαιόδοχες εταιρείες δεν ορίστηκαν από την Επιτροπή Ανταγωνισμού ότι έφεραν και αυτές ευθύνη για τις πρακτικές που όρισε η ΚΑΡΦΟΥΡ.

Ωστόσο, η εταιρεία ΚΑΡΦΟΥΡ – ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. άσκησε έφεση για τις αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού και δικαιώθηκε εν μέρη από το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών στις 9 Φεβρουαρίου του 2011. Έτσι, τροποποιείται η 495/VI/6-7-2010 απόφαση της Ολομέλειας της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατά το μέρος που στο οποίο επιβλήθηκαν πρόστιμα για τις παραβάσεις της ΚΑΡΦΟΥΡ σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ.1 του Ν.703/1977 και 101 ΣΛΕΕ.

Περιορίζονται με αυτόν τον τρόπο τα πρόστιμα που είχαν επιβληθεί στην ΚΑΡΦΟΥΡ από την Επιτροπή Ανταγωνισμού, έτσι για μεν την παράβαση του καθορισμού τιμών μεταπώλησης, μειώνεται το ποσό και πρέπει να πληρώσει μόνο πέντε εκατομμυρίων διακοσίων ογδόντα δύο χιλιάδων εκατόν είκοσι εννέα (5.282.129) ευρώ, για δε την παράβαση του περιορισμού των αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ των διανομέων-δικαιοδόχων της το ποσό μειώνεται στα τεσσάρα εκατομμύρια τριακόσια τριάντα οκτώ χιλιάδες τετρακόσια τριάντα δύο (4.338.432) ευρώ και συνολικά το ποσό που πρέπει να δώσει γίνεται εννέα εκατομμύρια εξακόσιες είκοσι χιλιάδες πεντακόσια εξήντα ένα (9.620.561) ευρώ.

Ακόμη, διατάσσει το Διοικητικό Εφετείο να δοθούν στην ΚΑΡΦΟΥΡ τα καταβληθέντα πάγια παράβολα των τριακοσίων (300) ευρώ, καθώς και μέρος του αναλογικού παραβόλου που είχε καταβάλει, ύψους είκοσι τριών χιλιάδων (23.000) ευρώ και το υπόλοιπο μέρος να δοθεί υπέρ του Δημοσίου. Διατάσσει επίσης, να δοθεί σε κάθε παρεμβαίνουσα μέρος του παραβόλου που κατέθεσε, ποσού διακοσίων (200) ευρώ, ενώ τέλος, συμψηφίζει τα δικαστικά έξοδα μεταξύ των διαδίκων⁴.

7.1.4. Επίλογος Μελέτης Περίπτωσης ΚΑΡΦΟΥΡ-ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.

Η επιτροπή Ανταγωνισμού επικύρωσε τις Καταγγελίες εναντίον της ΚΑΡΦΟΥΡ-ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. όσον αφορά τις συμβάσεις δικαιόχρησης για την λειτουργία καταστημάτων 5' Μαρινόπουλος από τρίτες εταιρείες δικαιώνοντας τις καταγγέλλουσες εταιρείες (ΣΙΣΚΟΣ ΓΚΡΟΥΠ Α.Ε. Γενικού Εμπορίου – Υπεραγορά – Αντιπροσωπείες, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ Σούπερ Μάρκετ Ακρίτας – Αντιπροσωπείες – Εμπόριο Α.Ε. και ΑΚΡΙΤΑΣ Υπεραγορά – Αντιπροσωπείες Εμπόριο Α.Ε., η οποία

⁴ www.epant.gr/img/File/I_495VI2010_DEA_2803_2011_KARFOU.pdf

μετονομάστηκε σε ΑΚΡΙΤΑΣ Development Ανάπτυξη και Διαχείριση Ακινήτων Α.Ε. και σε ΑΚΡΙΤΑΣ Ευρωπαϊκά Ακίνητα Τουριστικές Επιχειρήσεις Α.Ε.).

Οι παραβάσεις της ΚΑΡΦΟΥΡ αφορούσαν την κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης της στην αγορά και πιο συγκεκριμένα στον τρόπο που χειρίζονταν τις συμβάσεις δικαιόχρησης (franchising). Αναλυτικότερα, η ΚΑΡΦΟΥΡ παρανόμησε διαμορφώνοντας η ίδια την τιμή μεταπώλησης των δικαιοδόχων καταστημάτων (franchisees), ακόμη και κάτω του κόστους και υποχρέωνε τα δικαιοδόχα καταστήματα να προμηθεύονται αποκλειστικά από αυτήν τα προϊόντα που διακινούσαν.

Η ΚΑΡΦΟΥΡ προσπάθησε να αποκρούσει τις καταγγελίες και παρουσίασε μια σειρά από ενστάσεις, κυρίως νομικής φύσεως, οι οποίες όμως δεν έγιναν δεκτές από την επιτροπή ανταγωνισμού με αποτέλεσμα να υποχρεωθεί να σταματήσει αυτές τις πρακτικές και να της επιβληθεί για την συμμόρφωση της συνολικό πρόστιμο δώδεκα εκατομμυρίων πεντακοσίων δώδεκα χιλιάδων οκτακοσίων σαράντα οκτώ ευρώ (**€ 12.512.848**), εκ των οποίων τα έξι εκατομμύρια επτακόσιες είκοσι οκτώ χιλιάδες διακόσια εβδομήντα δύο ευρώ (**€ 6.728.272**) ήταν για την παράβαση των άρθρων 1 του νόμου 703/77 και 101 ΣΛΕΕ, σχετικά με τον καθορισμό των τιμών μεταπώλησης, και τα πέντε εκατομμύρια επτακόσιες ογδόντα τέσσερις χιλιάδες πεντακόσια εβδομήντα έξι ευρώ (**€ 5.784.576**) για την παράβαση των ίδιων άρθρων (άρθρο 1 του νόμου 703/77 και άρθρο 101 ΣΛΕΕ), σχετικά με τον περιορισμό αμοιβαίων προμηθειών μεταξύ των διανομέων – δικαιοδόχων της.

Τον επόμενο χρόνο από την κύρωση της απόφασης αυτής, το 2011, η ΚΑΡΦΟΥΡ άσκησε έφεση στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών, στο οποίο και δικαιώθηκε, με αποτέλεσμα να μειωθούν τα πρόστιμα που της δόθηκαν.

7.2. Μελέτη Περίπτωσης ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΛΙΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε. και MEDITERRANEAN SHIPPING COMPANY S.A.

Η συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης, αναφέρεται στην καταγγελία των εταιρειών «ΣΑΡΛΗΣ ΚΟΝΤΕΙΝΕΡ ΣΕΡΒΙΣΕΣ Α.Ε.» και «ΣΑΡΛΗΣ & ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ Ε.Π.Ε.», οι οποίες υπέβαλαν ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού στις 28.5.2004 κατά της εταιρείας «ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ Α.Ε.»

(Ο.Λ.Π.) για παράβαση των άρθρων 1 και 2 του Νόμου 703/77, όπως ισχύει και 81 και 82 της Συνθήκης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και κατά της εταιρείας «MEDITERRANEAN SHIPPING COMPANY S.A.» (MSC) για παράβαση των άρθρων 1 του Νόμου 703/77 και 81 της Συνθήκης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

7.2.1. Καταγγελία Εταιρείας

Η υπόθεση ξεκίνησε το 2004 ύστερα από καταγγελία των εταιρειών «Sarlis Containers Services» και «Σαρλής και Αγγελόπουλος Πρακτορείο Ε.Π.Ε.» του εφοπλιστή Μιχάλη Σαρλή, έναντι των Οργανισμό Λιμένος Πειραιώς και Mediterranean Shipping Company με την κατηγορία παράβασης των κανόνων ανταγωνισμού. Ο κ. Σαρλής υποστήριζε στην καταγγελία του, ότι λόγω της σύμβασης που υπέγραψε η Ο.Λ.Π. Α.Ε. με την MSC S.A. (κάθετη συμφωνία) και η οποία ίσχυε από το 2002 έως το 2012, η MSC S.A. είχε προτεραιότητα στις φορτοεκφορτώσεις και ειδικές τιμές. Όπως ισχυρίζεται η εταιρεία, περιήλθε σε δυσχερή θέση «λόγω της λεόντειας σύμβασης μεταξύ της Ο.Λ.Π. Α.Ε. και της M.S.C. S.A. (ιταλικών συμφερόντων) και των ανταγωνιστικών προνομίων χρόνου και κόστους εξυπηρέτησης (τα οποία έχει παραχωρήσει η Ο.Λ.Π. Α.Ε. στην εταιρεία) και τα οποία έχουν θέσει εκτός αγοράς τις υπόλοιπες εταιρείες».

Ειδικότερα, σύμφωνα με τους καταγγέλλοντες, η σύναψη των συμβάσεων μεταξύ MSC και Ο.Λ.Π., είχε ως αποτέλεσμα:

- 1) Την καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης της Ο.Λ.Π. Α.Ε., κατά παράβαση των άρθρων 2 ν. 703/77 και 82 Συνθεκ (ήδη 102 ΣΛΕΕ), η οποία συνοψίζεται στα κάτωθι πέντε στοιχεία: α) Στην επιβολή μη εύλογων όρων συναλλαγής στους χρήστες του ΣΕΜΠΟ όσον αφορά το κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών, την ποιότητα και ταχύτητα διεκπεραίωσης αυτών, με αποτέλεσμα να υφίστανται ανεπανόρθωτη βλάβη. β) Στην εφαρμογή άνισων όρων για ισοδύναμες παροχές μεταξύ της εταιρείας MSC και όλων των υπόλοιπων χρηστών. γ) Στην άρνηση σύναψης ανάλογων συμβάσεων με τους λοιπούς χρήστες, οι οποίοι τίθενται σε μειονεκτική, σε σχέση με τον ανταγωνισμό, θέση. δ) Στον περιορισμό της διακίνησης των εμπορευματοκιβωτίων με αφετηρία ή προορισμό τον Πειραιά. ε) Στην

παράλειψη της Ο.Λ.Π. Α.Ε. να ανταποκριθεί στην αναγκαιότητα για βελτίωση και εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων του ΣΕΜΠΟ.

- 2) Την απαγορευμένη κάθετη σύμπραξη μεταξύ Ο.Λ.Π. και MSC, που επισύρει τη σωρευτική εφαρμογή του άρθρου 1 παρ. 1 του ν. 703/77 καθώς και του άρθρου 81 ΣυνΘΕΚ. Σύμφωνα με αυτό, η συνολολόγηση όρων που περιορίζουν το διαπραγματευτικό περιθώριο της Ο.Λ.Π. Α.Ε. να συνάπτει ελεύθερα ανάλογες συμβάσεις παροχής προνομίων με τρίτες επιχειρήσεις, ανταγωνιστικές της αντισυμβαλλόμενης της εταιρείας (δηλ. της MSC), όσο και όρων απόδοσης παραγωγικότητας των λιμενικών υπηρεσιών υπέρ της τελευταίας που στερούν τη δυνατότητα εύρυθμης και αποδοτικής εξυπηρέτησης όλων των υπολοίπων χρηστών, καθιστά την προκειμένη σύμβαση απαγορευμένη κάθετη σύμπραξη.

7.2.2. Θέσεις της Ο.Λ.Π. Α.Ε. και της MSC S.A.

Η Ο.Λ.Π. Α.Ε. στην κατάθεση της υποστηρίζει ότι κατέχοντας ολοκληρωτικά τη διαχείριση του Λιμένος Πειραιώς, και ως δημόσια επιχείρηση κατά το 51%, έχει το δικαίωμα να συνάπτει συμφωνίες οι οποίες προάγουν το συμφέρον το δικό της και του λιμένα. Παράλληλα, ως εταιρεία κινείται σε δύο διαφορετικές αγορές: σε εκείνη του εγχώριου φορτίου (Ε/Φ) και σε εκείνη του μεταφορτούμενου φορτίου (Μ/Φ). Στην πρώτη, κατέχει δεσπύζουσα θέση, ενώ στη δεύτερη όχι. Ακόμη, η ίδια αναφέρει ότι εφόσον διαθέτει εξοπλισμό, ο οποίος όταν είναι ανενεργός δημιουργεί επιπλέον κόστη, είναι θεμιτό και αποδεκτό να τον παρέχει σε μία ναυτιλιακή εταιρεία. Με τον τρόπο αυτό και ο εξοπλισμός χρησιμοποιείται κατά κόρον και η Ο.Λ.Π. Α.Ε. αυξάνει τα έσοδα της από την παροχή αυτού του εξοπλισμού. Το ίδιο υποστηρίζει η Ο.Λ.Π. Α.Ε. και για τις κενές θέσεις στο λιμάνι του Πειραιά. Δηλαδή, με την προϋπόθεση ότι διαθέτει κενές θέσεις, μπορεί να εξυπηρετεί πλοία με βάση κάποια συμφωνία χωρίς φυσικά να πλήττονται τα δικαιώματα των υπολοίπων χρηστών. Στην περίπτωση της κάθετης συμφωνίας που υπέγραψε με την MSC S.A., η Ο.Λ.Π. Α.Ε. θεωρεί ότι προκύπτουν θετικά αποτελέσματα, όπως ορθή αξιοποίηση των εγκαταστάσεων του εξοπλισμού του λιμανιού του Πειραιά, αύξηση των εσόδων της και κατά συνέπεια ενίσχυση της εθνικής οικονομίας μέσω του ναυτιλιακού εμπορίου.

Η MSC S.A., ως η δεύτερη μεγαλύτερη ναυτιλιακή εταιρεία στον κόσμο, έχει τη δυνατότητα, λόγω του κύρους και της θέσης της να συνάπτει συμφωνίες με λιμάνια ανά τον κόσμο. Στην προκειμένη περίπτωση, υποστηρίζει ότι έχει συνάψει σύμβαση με την Ο.Λ.Π. Α.Ε. για τη μεταφορά του Μ/Φ και για την ταχύτερη εξυπηρέτησή της στο λιμάνι του Πειραιά. Επίσης, με βάση και την κατάθεση ενός μάρτυρα υπέρ της MSC, προκύπτει το γεγονός ότι η εταιρεία ΣΑΡΛΗΣ ήταν από τις πιο αργοπορημένες εταιρείες, τόσο στην προσόρμιση των πλοίων της στο λιμάνι του Πειραιά, όσο και στις διαδικασίες φορτοκεφόρτωσης (Φ/Ε). Μια σημαντική εταιρεία λοιπόν, όπως η MSC, δεν επιθυμεί καθυστερήσεις των πλοίων της σε λιμένες άλλα την άμεση και γρήγορη εξυπηρέτηση αυτών. Θεωρεί λοιπόν, ότι η σύμβασή της με την Ο.Λ.Π. Α.Ε. δεν επιβαρύνει τους υπόλοιπους χρήστες του λιμανιού και ότι κάνει σωστή εκμετάλλευση των παροχών της, προς όφελος δικό της αλλά και της Ο.Λ.Π. Α.Ε., χωρίς παράλληλα να δημιουργεί προβλήματα σε άλλους χρήστες του λιμένα.

7.2.3. Ιστορικό Υπόθεσης – Πραγματικά Περιστατικά

Το 2001 η Ο.Λ.Π. Α.Ε. με την υπ' αριθμό 71/2001 σύμβαση και την τροποποιητική αυτής υπ' αριθμό 59/2002 τις οποίες συνήψε με την εταιρεία MSC συμφώνησε με αυτήν, την κατά προτεραιότητα εξυπηρέτηση των πλοίων της τελευταίας στις εγκαταστάσεις της Ο.Λ.Π. Α.Ε. σύμφωνα με προκαθορισμένα τιμολόγια, την τήρηση συγκεκριμένων προδιαγραφών απόδοσης/παραγωγικότητας και την εξασφάλιση των δικαιωμάτων της MSC που απορρέουν από τη σύμβαση αυτή έναντι άλλων τρίτων μη συμβαλλόμενων.

Αναλυτικότερα, το ειδικό καθεστώς προτίμησης περιελάμβανε:

A. Προτεραιότητα MSC από Ο.Λ.Π. .

- Ως προς χρόνους αναμονής και εξυπηρέτησης πλοίων
- Ως προς τη διάθεση του απαραίτητου για εργασίες Φ/Ε εξοπλισμού και ανθρώπινου δυναμικού
- Χρήση αποθηκευτικών χώρων ΣΕΜΠΟ

B. Ευμενέστερη τιμολόγηση για τις παρεχόμενες στο ΣΕΜΠΟ υπηρεσίες.

Κ. “Ηθική υποχρέωση” Ο.Λ.Π. βάσει σύμβασης να μην παρέχει τιμολογιακές ρυθμίσεις και γενικότερα ευνοϊκότερα προνόμια σε άλλους χρήστες.

Η ως άνω συμφωνία μεταξύ των δύο εταιρειών συγκέντρωνε όλα τα χαρακτηριστικά μιας κάθετης συμφωνίας, καθώς συνήφθη μεταξύ δύο επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής, όπως είναι εν προκειμένω και το αντικείμενο δραστηριότητας της MSC, δηλαδή διεθνείς μεταφορές εμπορευμάτων πάσης φύσεως, ιδίως συσκευασμένων σε εμπορευματοκιβώτια και αφορούσε κυρίως το Μ/Φ όπως διατυπώθηκε και στην πράξη εφαρμόστηκε. Όμως, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, εξ’ ορισμού επηρέαζε ή ήταν δυνατό να επηρεάσει και το Ε/Φ.

Πιο συγκεκριμένα, στην Ο.Λ.Π. Α.Ε. εφαρμόζονταν καταρχήν, οι εθνικοί κανόνες ανταγωνισμού του ν. 703/77 βάσει αρ. 6 παρ. 1 του εν λόγω νόμου. Επιπλέον, εφαρμόζεται ο “Κανονισμός και Τιμολόγια Φορτοεκφορτώσεων και Μεταφορών” (“ΚΤΕΦΜ”), ο οποίος εγκρίθηκε με απόφαση του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας.

Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η σύμβαση αφορούσε κυρίως το Μ/Φ, επομένως ήταν δυνατό να επηρεάσει τις σχέσεις των Κρατών μελών της Ε.Ε., αφού η Ο.Λ.Π. Α.Ε. αποτελούσε επιχείρηση ελεγχόμενη από το Ελληνικό Δημόσιο (άρθρο 86 παρ. 2 ΣυνΕΚ), αλλά και του αρ. 3 του Κανονισμού 1/2003, προκύπτει ότι εν προκειμένω εφαρμόζεται και το κοινοτικό δίκαιο (αρ. 86,81,82,83 ΣυνθΕΚ), το οποίο υπερισχύει του εθνικού.

Επομένως, οι συμβάσεις της Ο.Λ.Π. Α.Ε. ελέγχονται ως προς τη συμβατότητά τους με το κοινοτικό δίκαιο (το οποίο υπερέχει έναντι του εθνικού). Σημειωτέον, η παροχή λιμενικών υπηρεσιών, διέπονται κανονικά από τους κοινοτικούς κανόνες περι ανταγωνισμού. Πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι οι διατάξεις των αρ. 1,2 ν. 703/77 είναι ταυτόσημες κατά κύριο λόγο με τα αρ. 81,82 ΣυνθΕΚ. Ακόμα όμως και αν ήταν αντίθετες, εξαιτίας της υπεροχής των κοινοτικών κανόνων, τα εθνικά δικαστήρια αλλά και οι εθνικές διοικητικές αρχές έχουν καθήκον να μην εφαρμόσουν την εθνική νομοθεσία που είναι αντίθετη στο κοινοτικό δίκαιο.

Αρχικά, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η σύμπραξη μεταξύ της Ο.Λ.Π. Α.Ε. και MSC S.A. αποτελεί κάθετη σύμπραξη. Τέτοιου είδους συμπράξεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του αρ.1 παρ.1 ν. 703/77 και 81 ΣυνθΕΚ και συνδέονται άμεσα με τον Κανονισμό 2790/99 και πιο συγκεκριμένα με τα άρθρα 2 παρ.1 και παρ.2 και άρθρο 3 παρ.1 και παρ.2. Με βάση τα προαναφερόμενα, η Ο.Λ.Π. Α.Ε. είναι

μονοπωλιακός πάροχος λιμενικών υπηρεσιών σε σχέση με το διακινούμενο μέσω Πειραιά φορτίο και την πρόσβαση στις λιμενικές της εγκαταστάσεις και έχει μερίδιο κατά πολύ ανώτερο του 30% στη σχετική αγορά παροχής λιμενικών υπηρεσιών στο εγχώριο φορτίο της Κεντρικής και Νοτίου Ελλάδος. Σύμφωνα λοιπόν με το αρ.3 παρ.1 του Κανονισμού 2790/99, η απαλλαγή εφαρμόζεται υπό τον όρο ότι το μερίδιο αγοράς που διαθέτει ο προμηθευτής, στην προκειμένη περίπτωση η Ο.Λ.Π. Α.Ε., δεν υπερβαίνει το 30% της σχετικής αγοράς στην οποία πωλεί τα αγαθά ή τις υπηρεσίες του. Οπότε, σύμφωνα με τα ανωτέρω, δεν χαίρει η εν λόγω σύμβαση του τεκμηρίου νομιμότητας, βάσει του Κανονισμού απαλλαγής 2790/99 κατά κατηγορίες και εξετάζεται σε ατομική βάση. Επίσης, σύμφωνα με το αρ. 3 παρ.2 του ίδιου Κανονισμού, μία τέτοια κάθετη συμφωνία που αφορά αποκλειστική διάθεση, τυγχάνει απαλλαγής όταν το μερίδιο αγοράς του αγοραστή, στην προκειμένη περίπτωση της MSC S.A., δεν υπερβαίνει το 30% στη σχετική αγορά. Όντας όμως η MSC S.A. δεύτερη στην παγκόσμια κατάταξη, δεν εφαρμόζεται ο κανονισμός αρ.3 παρ.2 του Κανονισμού. Κατά συνέπεια, στην προκειμένη περίπτωση εφαρμόζεται το αρ.81 παρ.1 ΣυνθΕΚ.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, αφού έλαβε υπόψη τους ισχυρισμούς των μερών, αποφάσισε κατά πλειοψηφία ότι, οι εταιρείες Ο.Λ.Π. Α.Ε. και MSC S.A. παρέβησαν τους κανόνες των άρθρων 1 παρ. 1 ν. 703/1977 και 81 ΣυνθΕΚ μέσω απαγορευμένης σύμπραξης, που είχε ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού και δη μέσω της εφαρμογής άνισων όρων επί ισοδύναμων παροχών, έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέλθουν αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό. Σημειώνεται ότι οι ως άνω περιορισμοί του ανταγωνισμού, είναι άμεσα αποτελέσματα της εφαρμογής της συμφωνίας και άρα καταλογίζονται στις καθών επιχειρήσεις.

Συγκεκριμένα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού αποδέχθηκε ότι η παροχή λιμενικών υπηρεσιών δεν εξαιρείται του πεδίου εφαρμογής των κανόνων για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και διέπονται από κοινοτικούς κανόνες. Σύμφωνα με τη σύμβαση μεταξύ Ο.Λ.Π. Α.Ε. και MSC S.A. η οποία συνιστά κάθετη συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων, η Επιτροπή Ανταγωνισμού ομοφώνως διαπίστωσε ότι δεν υπήρξε πρόθεση των συμβληθέντων μερών να προβούν σε σύμπραξη με σκοπό τον εξοβελισμό των λοιπών χρηστών του ΣΕΜΠΟ. Η πλειοψηφία έκρινε ότι η Ο.Λ.Π. Α.Ε., επ' αφορμή της εκτέλεσης της εξετασθείσας σύμβασης, ανέλαβε δυσανάλογες

υποχρεώσεις προνομιακής εξυπηρέτησης της MSC S.A., που είχε ως αποτέλεσμα την πλημμελή εξυπηρέτηση των λοιπών χρηστών των υπηρεσιών της κατά την περίοδο από την 01.07.2002 (έναρξη ισχύος της εξετασθείσας σύμβασης) έως και το έτος 2004.

Αναλυτικότερα, το ειδικό καθεστώς της προνομιακής εξυπηρέτησης της MSC S.A. από την Ο.Λ.Π. Α.Ε. περιελάμβανε, την ταχεία και χωρίς μεγάλη αναμονή παραβολής των πλοίων της πρώτης, τη διάθεση του μεγάλου μέρους και νεότερης κατασκευής γερανογεφυρών, τη διάθεση προβλητών μεγαλύτερου βάθους και σύγχρονης κατασκευής καθώς και την εξασφάλιση πλεονεκτήματος στην αποθήκευση-στοιβάσια του φορτίου και στη διακίνηση των εμπορευμάτων από και προς το χώρο Φ/Ε.

Επιπρόσθετα, οι εκπτώσεις επί των τιμολογίων του πλοίου που παρέχονται από την Ο.Λ.Π. Α.Ε. προς την MSC S.A. σε περίπτωση μη επίτευξης των προδιαγραφών, επιτείνουν τους προνομιακούς όρους εξυπηρέτησης των εμπορευματοκιβωτίων της MSC S.A. και συνδέονται με τις κινήσεις τόσο των εμπορευματοκιβωτίων με Μ/Φ όσο και αυτών με Ε/Φ.

Η Ο.Λ.Π. Α.Ε. κατά την ερευνώμενη περίοδο περιήλθε σε σημείο κορεσμού, από την άποψη της δυναμικότητας των εγκαταστάσεων/εξοπλισμού/προσωπικού της, αδυνατώντας να ανταποκριθεί στην τρέχουσα ζήτηση φορτοεκφορτωτικών υπηρεσιών. Η παροχή προτεραιότητας και η επακόλουθη δέσμευση των περισσότερων προβλητών, τεχνικών μέσων και προσωπικού υπέρ της MSC S.A. καθ όλη τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, κατέστησε αδύνατη την τήρηση της σειράς προτεραιότητας ως προς τους υπόλοιπους χρήστες.

Κρίθηκε ότι τη συγκεκριμένη περίοδο οι καταγγελλόμενες, με την εφαρμογή άνισων όρων επί παροχής ισοδύναμων λιμενικών υπηρεσιών προς τους χρήστες, μετέβαλαν τις συνθήκες της αγοράς του συγκεκριμένου εμπορικού τομέα, έχοντας ως αποτέλεσμα την έλλειψη ή την εξάλειψη πραγματικού ή δυνητικού ανταγωνισμού, δημιουργώντας: α) αδυναμία των χρηστών λιμενικών υπηρεσιών που μεταφέρουν Ε/Φ να ανταγωνιστούν την MSC S.A., η οποία επίσης μεταφέρει Ε/Φ, επί ίσοις όροις, άρα αδυναμία διασφάλισης συνθηκών εφικτού ανταγωνισμού στην αγορά και περιορισμό της ελευθερίας της οικονομικής δράσης τόσο της Ο.Λ.Π. Α.Ε., όσο και των τρίτων και β) περιορισμό της αγοράς και δημιουργία υψηλών φραγμών εισόδου για δυνητικούς νεοεισερχόμενους ανταγωνιστές της MSC S.A. . Αναλυτικά, ως προς

την επίδραση στον ανταγωνισμό παρατηρείται ότι, οι υπηρεσίες που παρέχει η Ο.Λ.Π. Α.Ε. έναντι αμοιβής στους χρήστες και οι διαφορετικοί όροι και τιμολογήσεις τους, αφορούν σε όλους τους αποδέκτες των υπηρεσιών αυτών. Οι εν λόγω διαφορές θίγουν τις καταγγέλλουσες επιχειρήσεις και τους λοιπούς χρήστες που δραστηριοποιούνται στη διακίνηση εμπορευματοκιβωτίων, καθόσον επηρεάζουν αρνητικά το κόστος των υπηρεσιών που αυτοί παρέχουν και είναι έτσι ικανές να τους θέσουν σε μειονεκτικότερη θέση σε σχέση με την MSC S.A., η οποία απολαύει του ως άνω συστήματος. Ο εύλογος χρόνος Φ/Ε έχει αποφασιστική σημασία για τους χρήστες (ναυτιλιακές εταιρείες/ναυτιλιακούς πράκτορες), τόσο ως προς το κόστος με το οποίο επιβαρύνονται σε αντίστροφη περίπτωση, όσο και ως προς την αξιοπιστία και τη φήμη στην αγορά της εταιρείας τους, κ.ο.κ. Επιπλέον, η άνιση κατανομή του δυναμικού εμποδίζει την ανάπτυξη των εργασιών και την επίτευξη οικονομιών κλίμακας από τους λοιπούς χρήστες. Η μη τήρηση της χρονικής προτεραιότητας κατά σειρά άφιξης λόγω των προαναφερθέντων ειδικών όρων προτεραιότητας εξυπηρέτησης των πλοίων της MSC S.A. έχει ως συνέπεια τον κορεσμό στο αγκυροβόλιο αλλά και επίπτωση στο χερσαίο χώρο του ΣΕΜΠΟ με αποτέλεσμα την επιβολή πρόσθετης αμοιβής για την αναμονή των φορτηγών.

Αποτέλεσμα της υπό εξέταση σύμπραξης, είναι και η απώλεια μεριδίου της αγοράς των λοιπών χρηστών και παράλληλα η αύξηση του μεριδίου αγοράς της MSC S.A., τόσο σε ό,τι αφορά στο Μ/Φ όσο και στο Ε/Φ, γεγονός που κατέστη δυνατό βάσει της σύμβασης. Τα στοιχεία για τις κινήσεις των εταιρειών, αποδέδειξαν σαφή άνοδο των μεριδίων αγοράς της MSC S.A. στο Ε/Φ κατά τα έτη 2002,2003,2004 και σαφή πτώση των αντίστοιχων μεριδίων της ΣΑΡΛΗΣ & ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ, αλλά και, ως επί το πλείστον, των λοιπών μεγαλύτερων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη διακίνηση Ε/Φ.

Σύμφωνα με τη γνώμη της μειοψηφίας, η αποδιδόμενη αιτίαση δεν στοιχειοθετείται για τους ακόλουθους λόγους:

Η διακριτική μεταχείριση προϋποθέτει την εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδύναμων παροχών ενώ στην κρινόμενη περίπτωση οι παροχές της MSC S.A. και των άλλων εταιρειών-χρηστών προς την Ο.Λ.Π. Α.Ε. δεν είναι ισοδύναμες, άρα δεν συντρέχει λόγος ισοδυναμίας παροχών. Αναλυτικότερα, ενώ οι χρεώσεις της Ο.Λ.Π. Α.Ε. ανά κίνηση είναι οι ίδιες για το Ε/Φ όλων των χρηστών του ΣΕΜΠΟ, η MSC S.A. προσφέρει στην Ο.Λ.Π. Α.Ε., πρόσθετες παροχές, οι οποίες απορρέουν από τα

εξής: α) εγγύηση ελάχιστου φορτίου (εγγύηση ελάχιστων κινήσεων και επομένως εγγύηση ελάχιστων υπέρ της Ο.Λ.Π. Α.Ε. εσόδων), β) μακροχρόνια δέσμευση, γ) προγραμματισμένες αφίξεις και δ) αυξημένη παραγωγικότητα λόγω του μεγέθους των πλοίων της. Οι προαναφερθείσες παροχές ισχύουν μεν στη σχετική αγορά του Μ/Φ (καθότι αυτό είναι το κύριο αντικείμενο της συμβάσεως), αλλά εφαρμόζονται και στο Ε/Φ, όταν αυτό συνυπάρχει με το Μ/Φ. Συγκεκριμένα, όταν το Ε/Φ συνυπάρχει με το Μ/Φ, τότε ισχύουν οι προαναφερθείσες παροχές της MSC S.A. και για το Ε/Φ. Συνεπώς, οι παροχές της MSC S.A. για το Ε/Φ είναι ανισοδύναμες αυτών που προσφέρουν οι λοιποί χρήστες και έχουν υπολογίσιμη οικονομική αξία για την Ο.Λ.Π. Α.Ε. . Τα προνόμια που απολαμβάνει το φορτίο της MSC S.A. πρέπει να αξιολογηθούν σε σχέση με τις πρόσθετες αυτές παροχές προς την Ο.Λ.Π. Α.Ε., διότι σε διαφορετική περίπτωση, ο χρήστης του λιμένος που προσφέρει πρόσθετες παροχές και δεν απολαμβάνει αναλογικά προνόμια, είναι αυτός που διατρέχει τον κίνδυνο δυσμενέστερης μεταχείρισης έναντι των λοιπών χρηστών.

Το γεγονός της αύξησης του μεριδίου της MSC S.A. κρίνεται φυσιολογικό και αναμενόμενο, παρά αποτέλεσμα παραβατικής εφαρμογής της συγκεκριμένης συμφωνίας. Η ραγδαία αύξηση του μεριδίου της αγοράς στο Ε/Φ της MSC S.A. θα μπορούσε να αποτελέσει ένδειξη παραβατικής εφαρμογής της συμβάσεως, υπό την προϋπόθεση πάντα ότι η αύξηση αυτή δεν μπορεί να αποδοθεί σε κανένα άλλο παράγοντα ή στις συνθήκες αγοράς. Η ραγδαία αύξηση του μεριδίου οποιουδήποτε μεταφορέα μεγάλης εμβέλειας στο Ε/Φ του οποιουδήποτε λιμένα ο μεταφορέας αυτός επιλέξει να καταστήσει συγκοινωνιακό κόμβο του δικτύου του, είναι φυσιολογική και αναμενόμενη. Και αυτό διότι, τόσο στις εξαγωγές, όσο και στις εισαγωγές Ε/Φ, ο εν λόγω μεταφορέας προσφέρει ταχύτερες υπηρεσίες. Επομένως, η αύξηση του μεριδίου της MSC S.A. στο Ε/Φ του λιμένα Πειραιώς είναι συμβατή με τις συνθήκες αγοράς καθώς και με τη γενικότερη ανάπτυξη της MSC S.A. κατά την επίμαχη περίοδο.

Επιπρόσθετα, ως δεσπόζουσα θέση ορίζεται η ισχυρή οικονομική θέση που κατέχει μία επιχείρηση ή ένας οργανισμός σε μία αγορά και που χάρη σε αυτή την πλεονεκτική θέση, μπορεί να επηρεάζει τον ανταγωνισμό καθώς και την εξέλιξη του στην εν λόγω αγορά. Η επιχείρηση εκείνη η οποία διαθέτει το μονοπώλιο για την παροχή ορισμένων υπηρεσιών, κατέχει δεσπόζουσα θέση και γίνεται εξέταση ενδεχόμενης παράβασης των άρθρων 2 Ν. 703/1977 και 82 ΣΥΝΘΕΚ.

Στην περίπτωση της Ο.Λ.Π. Α.Ε., η οποία συνιστά δημόσια επιχείρηση με βάση τη σχετική Σύμβαση Παραχώρησης στις 13.2.2002, θα κάνει χρήση και εκμετάλλευση των λιμενικών εγκαταστάσεων του Λιμένος Πειραιώς έως και το 2042. Όμως η Ο.Λ.Π. Α.Ε., διαθέτει διπλό ρόλο στις θαλάσσιες μεταφορές, δηλαδή, διαχειρίζεται κατ' αποκλειστικότητα το λιμάνι του Πειραιά και παράλληλα παρέχει λιμενικές υπηρεσίες σε ναυτιλιακές εταιρείες. Συγκεκριμένα, η Ο.Λ.Π. Α.Ε. κατέχει το νομικό μονοπώλιο. Σε ό,τι αφορά στην εγχώρια αγορά η Ο.Λ.Π.Α.Ε. κατέχει δεσπόζουσα θέση, διότι είναι ο οργανισμός εκείνος που έχει την πλήρη εκμετάλλευση του λιμανιού του Πειραιά, δηλαδή του μεγαλύτερου και σημαντικότερου λιμένα στην Ελλάδα. Επιπλέον, έχει την αποκλειστική εκμετάλλευση του ΣΕΜΠΟ, δηλαδή του χώρου αποθήκευσης εμπορευματοκιβωτίων. Αντίθετα, σε ό,τι αφορά στη θαλάσσια γεωγραφική αγορά της Μεσογείου, η Ο.Λ.Π. Α.Ε. δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση και αυτό γιατί υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα άλλα λιμάνια πιο σημαντικά, πιο μεγάλα και πιο ανεπτυγμένα από εκείνο του Πειραιά.

Στη συνέχεια της διαδικασίας, η **πλειοψηφία** απεφάνθη ότι δεν υπάρχει κατάχρηση της δεσπόζουσα θέσης από την Ο.Λ.Π. Α.Ε. . Συγκεκριμένα, θεωρεί ότι η συμφωνία δεν πλήττει τις λοιπές επιχειρήσεις και οργανισμούς και συμβάλλει στην οικονομική εξέλιξη του Λιμένος Πειραιώς. Επίσης, υποστηρίζεται ότι η μεταφορά του Ε/Φ και του Μ/Φ είναι άμεσα συνδεδεμένες και για το λόγο αυτό εξυπηρετούνται και τα δύο είδη φορτίων ταυτόχρονα, χωρίς να γίνεται κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης.

Αντίθετα, με βάση τη **μειοψηφία** της Επιτροπής Ανταγωνισμού για την κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης, προκύπτουν τα κάτωθι γεγονότα:

Η καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης μπορεί να συνίσταται στην άμεση ή έμμεση επιβολή μη δίκαιων τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής. Παρατηρείται ότι η μέση τιμή που χρεώνει η Ο.Λ.Π. Α.Ε. για το Ε/Φ είναι υψηλότερη από τη μέση τιμή για το Μ/Φ για τους απλούς χρήστες και υψηλότερη από τη μέση τιμή για το Μ/Φ για την MSC S.A.. Συνεπώς, η Ο.Λ.Π. Α.Ε. για τη Φ/Ε του Ε/Φ, για την οποία έχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά της Ελλάδας, έχει ορίσει υψηλές τιμές, ενώ για τη Φ/Ε του Μ/Φ, όπου δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση, παρέχει τις υπηρεσίες της σε χαμηλές τιμές. Όμως κατά την απόφαση, δεν πρέπει να υπάρχει διαφορά στις τιμές μεταξύ Ε/Φ και Μ/Φ και ο λόγος είναι ότι και για τα δύο φορτία χρησιμοποιούνται οι ίδιοι πόροι, δηλαδή Φ/Ε εξοπλισμός,

ανθρώπινο δυναμικό, ποικίλα μηχανήματα κ.λπ. Λαμβάνεται δε υπόψη, ότι η αγορά υπηρεσιών φορτοεκφόρτωσης εγχώριου φορτίου και η αγορά υπηρεσιών φορτοεκφόρτωσης φορτίου μεταφόρτωσης είναι συνδεδεμένες, όπως ήδη αναφέρθηκε, οπότε λόγω της μη δυνατότητας διαχωρισμού των δραστηριοτήτων, οι συνθήκες που επικρατούν στη μία επηρεάζουν την άλλη, με δυσμενέστερες συνέπειες ιδίως για τις λοιπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην αγορά μεταφοράς εγχώριου προϊόντος. Αποτελεί συνήθη εμπορική πρακτική για τις ναυτιλιακές εταιρείες μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων η ταυτόχρονη μεταφορά Ε/Φ και Μ/Φ με το ίδιο πλοίο. Άλλωστε, το πλοίο φορτώνει/εκφορτώνει το σύνολο του φορτίου του (μεταφορτούμενο και εγχώριο) ταυτόχρονα. Έτσι η μεταχείριση που επιφυλάσσει η Ο.Λ.Π. Α.Ε. ως προς έναν πελάτη της που δραστηριοποιείται κυρίως στην αγορά του Μ/Φ, δεν μπορεί να αποχωρισθεί από τα αποτελέσματα που μπορεί να έχει αυτή και στην αγορά του Ε/Φ. Επομένως, Ε/Φ μεταφερόταν σε πλοία της εταιρείας που μετέφεραν και εμπορευματοκιβώτια προς μεταφόρτωση, και άρα απολάμβανε εν τοις πράγμασι, βάσει της σύμβασης, συγκεκριμένους προνομιακούς όρους εξυπηρέτησης μαζί με το in transit φορτίο της εταιρείας.

Λόγω της συμφωνίας της Ο.Λ.Π. Α.Ε. με την MSC S.A., και με βάση τη σχετική απόφαση, προκύπτει ότι η MSC S.A. έχει υπερβολικά υψηλό μερίδιο στο Ε/Φ, ενώ παράλληλα το αντίστοιχο μερίδιο στις υπόλοιπες εταιρείες είναι υπερβολικά χαμηλό. Βάσει των καταθέσεων των μαρτύρων, γνωστοποιείται ότι υπήρχαν καθυστερήσεις σε άλλες ναυτιλιακές εταιρείες με αποτέλεσμα να χάσουν έως και το 50% του φορτίου τους. Παράλληλα, γίνεται αναφορά ότι η πλειονότητα των μηχανημάτων της Ο.Λ.Π. Α.Ε., εξυπηρετούσε κατά κύριο λόγο την MSC S.A. και ύστερα τα πλοία των υπόλοιπων ναυτιλιακών εταιρειών.

Ένα ακόμη φαινόμενο που παρατηρείται είναι στα κόστη αποθήκευσης και στοιβασίας του Ε/Φ και του Μ/Φ. Δηλαδή και στην προκειμένη περίπτωση γίνεται λόγος ότι τα κόστη για το Ε/Φ είναι κατά πολύ υψηλότερα από αυτά του Μ/Φ. Η διακίνηση φορτίου κατά προτεραιότητα και οι όροι αποθήκευσης οδηγούν στην επιπλέον παραμονή εμπορευματοκιβωτίων των λοιπών χρηστών στο λιμένα και την επιβάρυνσή τους με επιπλέον χρώσεις για αποθηκευτικά. Ακόμη, οι λοιπές εταιρείες επικαλούνται ότι η Ο.Λ.Π. Α.Ε. λόγω κορεσμού του ΣΕΜΠΟ (απόρροια της συμφωνίας Ο.Λ.Π. Α.Ε. - MSC S.A.), εξανάγκαζε τις ναυτιλιακές εταιρείες να αποθηκεύσουν τα προϊόντα τους σε άλλους ιδιωτικούς χώρους, εκτός ΣΕΜΠΟ. Κάτι

τέτοιο φυσικά έχει αρνητική επίπτωση τόσο στις άμεσα σχετιζόμενες εταιρείες, όσο και έμμεσα στον τελικό καταναλωτή. Επιπρόσθετα αναφέρεται ότι οι τιμές αποθήκευσης σε ιδιωτικούς χώρους είναι αρκετά υψηλές, το ίδιο και τα μεταφορικά κόστη. Συνεπώς, λόγω περαιτέρω ανούσιων εξόδων οι εταιρείες χάνουν την ανταγωνιστικότητά τους, μειώνεται το καθαρό περιθώριο απόδοσης των πλοίων τους, υπάρχει απώλεια τμήματος των φορτίων τους και παράλληλα τα επιπλέον έξοδα που προκύπτουν βαραίνουν και τον ίδιο τον καταναλωτή, διότι αυξάνονται οι λιανικές τιμές και με τον τρόπο αυτό το κόστος μεταφέρεται και σε αυτόν.

7.2.4. Επίλογος Μελέτης Περίπτωσης Ο.Λ.Π. Α.Ε. και MSC S.A.

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού επιλήφθηκε της άνω καταγγελίας και αφού εξέτασε τις αιτιάσεις των καταγγελλουσών εταιρειών, εξέδωσε την 428/V/2009 απόφασή της, με την οποία κατέληξε ότι, αν και η Ο.Λ.Π. Α.Ε. κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά παροχής υπηρεσιών φορτοεκφόρτωσης και αποθήκευσης εγχώριου φορτίου, δεν καταχράται τη θέση της αυτή.

Ωστόσο, διαπιστώθηκε παράβαση των άρθρων 1 ν. 703/77 και 81 ΣυνθΕΚ, συνιστάμενη στη σύναψη κάθετης συμφωνίας που εκ του αποτελέσματος περιορίζει τον ανταγωνισμό μέσω της εφαρμογής άνισων όρων επί ισοδύναμων παροχών έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική, σε σχέση με τον ανταγωνισμό, θέση.

Λόγω της ανωτέρω απόφασης της ολομέλειας της Επιτροπής Ανταγωνισμού με πλειοψηφία, κρίθηκε ότι οι Ο.Λ.Π. Α.Ε. και MSC S.A. παρέβησαν το συγκεκριμένο άρθρο χωρίς να διαπιστώνεται η εν γένει ακυρότητα της σύμβασης και για το λόγο αυτό επιβλήθηκε πρόστιμο για την ως άνω παράβαση ύψους € 1.280.197,43 για την ΟΛΠ Α.Ε. και 1.283.871,27 για την MSC S.A.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

8. Συμπεράσματα

Στην παρούσα μελέτη, στόχος ήταν να παρουσιαστεί το περιεχόμενο της πολιτικής ανταγωνισμού, καθώς και της ρυθμιστικής πολιτικής, αλλά και ο ρόλος τους στη θωράκιση του ανταγωνισμού. Για το σκοπό αυτό, διενεργήθηκε βιβλιογραφική επισκόπηση, τόσο σχετικά με το δίκαιο που διέπει την πολιτική ανταγωνισμού και τη ρυθμιστική πολιτική, όσο και για το πλαίσιο των πολιτικών αυτών. Το δίκαιο των συγκεκριμένων εννοιών, επικεντρώθηκε σε εμπειριστατωμένη ανάλυση στην Ελλάδα, η οποία και συμμορφώνεται σύμφωνα με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Εν γένει, η ανάγκη περί πολιτικής ανταγωνισμού και ρυθμιστικής πολιτικής προέκυψε ως συνέπεια κατάρριψης της υπόθεσης ότι οι αγορές λειτουργούν αποτελεσματικά, χωρίς την παρέμβαση της κυβέρνησης. Παρόλα αυτά, δεν παρατηρήθηκε εύρυθμη λειτουργία των αγορών, με αποτέλεσμα να υπάρχουν στρεβλώσεις, σύμφωνα με τις οποίες, οι αγορές στις οποίες οι επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται, δε λειτουργούν στο πρώτο άριστο. Κατά συνέπεια, εμφανίζουν υπερκανονικά κέρδη, κάτι το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την απόσπαση μεγαλύτερου πλεονάσματος των καταναλωτών και απώλειες στην κοινωνική ευημερία. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητη η λειτουργία ενός πλαισίου πολιτικής ανταγωνισμού, το οποίο στοχεύει στον περιορισμό των συμφωνιών και συνενώσεων των επιχειρήσεων, που συνήθως οδηγούν σε χρέωση τιμών που υπερβάνει το οριακό κόστος και οδηγούν σε διαταραχές της λειτουργίας της κοινωνίας.

Για το σκοπό αυτό, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω στην παρούσα μελέτη, έπρεπε να τεθούν συγκεκριμένα μέτρα, τα οποία είναι σε θέση να προσδιορίσουν το επίπεδο του ανταγωνισμού σε κάθε κλάδο. Τα μέτρα αυτά, είναι ο δείκτης συγκέντρωσης, ο δείκτης Herfindahl-Hirschman, ο δείκτης Hannan-Kay και ο δείκτης Lerner. Έτσι, οι ιθύνοντες της πολιτικής ανταγωνισμού σύμφωνα με τους δείκτες αυτούς, έχουν ένα μέτρο βάσει του οποίου μπορούν να λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με το αν μία αγορά χρειάζεται ρύθμιση.

Ιστορικά στην Ελλάδα, ο ανταγωνισμός στην αγορά φαίνεται πως απασχολεί εδώ και δεκαετίες τους νομοθέτες και τους οικονομολόγους. Συγκεκριμένα, ο νόμος περί

αθέμιτου ανταγωνισμού εισήχθη το 1914. Μέσω του νόμου περί αθέμιτου ανταγωνισμού, προστατεύονται τόσο οι αγορές, όσο και η ανταγωνιστική διαδικασία, με τρόπο που κάνει τις αγορές να λειτουργούν περισσότερο αποτελεσματικά. Έπειτα, το 1977 θεσμοθετήθηκε ο έλεγχος για τα μονοπώλια και διατάξεις για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού. Σήμερα, η Ελλάδα ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ακολουθεί τους υφιστάμενους νόμους, σχετικά με τον ανταγωνισμό, που δρουν συμπληρωματικά με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ.

Ο λόγος για τον οποίο υφίσταται ρυθμιστική πολιτική, είναι για να μπορέσει όχι μόνο να προστατεύσει τον ελεύθερο ανταγωνισμό, αλλά και την ίδια την επιχείρηση. Για το λόγο αυτό, παρουσιάστηκαν δύο μελέτες περιπτώσεων για να αποδειχθεί κατά πόσο ένας από τους βασικούς ρυθμιστές της πολιτικής ανταγωνισμού, όπως είναι η Επιτροπή Ανταγωνισμού, μπορεί να επέμβει και να προστατεύσει μία εταιρεία από μία άλλη σε περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού.

Σε αυτές τις μελέτες περιπτώσεις, παρατηρείται ότι και τα δύο καταγγελλόμενα μέρη αν και κατείχαν δεσπόζουσα θέση στην αγορά, τους επιβλήθηκε πρόστιμο και ποινή με στόχο την προστασία των καταγγελλουσών εταιρειών, με απώτερο σκοπό τη συμμόρφωσή τους και την ομαλή διεκπεραίωση των εμπορικών τους συναλλαγών.

Γενικότερα, κρίνεται ιδιαίτερης σημασίας η διατύπωση ενός σημαντικού προβλήματος που αντιμετωπίζουν οι ρυθμιστικές αρχές. Το πρόβλημα αυτό βασίζεται στην αβεβαιότητα και την ασυμμετρία της πληροφόρησης. Πιο συγκεκριμένα, η ασυμμετρία πληροφόρησης αφορά κυρίως το ρυθμιστή, καθώς μπορεί να μην έχει την πληροφόρηση που έχει η ίδια η επιχείρηση σχετικά με το καθεστώς στο οποίο λειτουργεί για να τις επιβάλει ανάλογα πρόστιμα.

Όλοι οι μηχανισμοί και τα μοντέλα ρυθμιστικής πολιτικής που παρουσιάστηκαν στα πλαίσια της παρούσας μελέτης, έδειξαν πως στο βαθμό στον οποίο υπάρχει το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο και η απαραίτητη γνώση του ρυθμιστή για την αγορά στην οποία θα πρέπει να επιβληθεί η ρύθμιση, οδηγεί σε ελάχιστες ως και μηδαμινές απώλειες κοινωνικής ευημερίας, αλλά και σε προστασία των επιχειρήσεων, τόσο βραχυπρόθεσμα, όσο και μακροπρόθεσμα.

Συνολικά, υπάρχει υποστηρικτικό θεσμικό πλαίσιο για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού και της ρυθμιστικής πολιτικής. Είναι σημαντικό όμως οι ρυθμιστές να έχουν την απαραίτητη γνώση και υπόβαθρο, ώστε να μπορούν να

εφαρμόσουν την κατάλληλη ρυθμιστική πολιτική που είναι συμβατή με την αγορά και την επιχείρηση ή τις επιχειρήσεις.

Εν κατακλείδι, εξάγεται το συμπέρασμα ότι η ρυθμιστική πολιτική είναι άκρως σημαντική για την εύρυθμη λειτουργία των παγκόσμιων αγορών, αλλά θα πρέπει να γίνει κατανοητό πως δε χρήζει άμεσης επέμβασης σε όλες τις αγορές. Σε περίπτωση που πραγματοποιηθεί παρέμβαση σε μία επιχείρηση που λειτουργεί με όρους αθέμιτου ανταγωνισμού, θα πρέπει να διενεργείται με προσοχή η επέμβαση της εκάστοτε ρυθμιστικής αρχής, λαμβάνοντας υπόψη τις εκάστοτε συνθήκες ζήτησης και κόστους των επιχειρήσεων, αλλά και το αν υπάρχει αβεβαιότητα και ασυμμετρία πληροφόρησης.

Η παρούσα μελέτη, θα μπορούσε μελλοντικά να επεκταθεί με την εξέταση επιπρόσθετων μελετών περίπτωσης για υποθέσεις κατάχρησης άλλων μορφών αγοράς, τόσο εγχώρια όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, για την περαιτέρω εμβάθυνση του ρυθμιστικού πλαισίου των αγορών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξένη

Belleflamme, P., & Peitz, M. (2010). *Industrial Organization: Markets and Strategies*. Cambridge University Press.

Dinwoodie, G., & Janis, M. (2014). *Trademarks and Unfair Competition; Law and Policy* (4η εκδ.). Aspen Publishers.

Esty, D., & Damien, G. (2001). *Regulatory Competition and Economic Integration: Comparative Perspectives*. Oxford University Press.

European Commission. (2012). *Report on Competition Policy 2012*. Ανάκτηση Ιούλιος 4, 2014, από http://ec.europa.eu/competition/publications/annual_report/2012/part1_en.pdf

European Parliament. (2013). *The Contribution of Competition Policy to Growth and the EU 2020 strategy*. Ανάκτηση Ιούλιος 4, 2014, από [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/492479/IPOL-ECON_ET\(2013\)492479_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/492479/IPOL-ECON_ET(2013)492479_EN.pdf)

Gormsen, L. (2010). *A Principled Approach to Abuse of Dominance in European Competition Law*. Cambridge University Press.

Jinji, N. (2014). Comparative statics for oligopoly: A generalized result. *Economics Letters*, 124 (1), σσ. 79-82.

Jones, A., & Sufrin, B. (2014). *EU Competition Law: Text, Cases, and Materials* (5η εκδ.). OUP Oxford.

Kameka, E. (2014). *Competition Law and Policy in Japan and EU*. Edward Elgar Publishing.

Lipczynski, J., Wilson, J., & Goddard, J. (2009). *Industrial Organization: Competition, Strategy, Policy* (3rd ed.). Financial Times/ Prentice Hall.

Manne, G., & Wright, J. (2014). *Competition Policy and Patent Law under Uncertainty: Regulating Innovation*. Cambridge University Press.

McConnell, C., Brue, S., & Flynn, S. (2011). *Microeconomics* (11η εκδ.). McGraw-Hill/Irwin.

Merlone, U., & Szidarovszky, F. (2014). Dynamic oligopolies with contingent workforce and investment costs. *Mathematics and Computers in Simulation*, σσ. In Press, Corrected Proof.

Motta, M. (2004). *Competition Policy: Theory and Practice*. Cambridge University Press.

Murphy, D. (2007). *The Structure of Regulatory Competition: Corporations and Public Policies in a Global Economy*. Oxford University Press.

OECD. (2001). *The Role of Competition Policy in Regulatory Reform*. Ανάκτηση Ιούλιος 5, 2014, από <http://www.oecd.org/regreform/1944513.pdf>

Pepall, L., Richards, D., & Norman, G. (2008). *Industrial Organization: Contemporary Theory and Empirical Applications* (4th ed.). Wiley- Blackwell.

Rodger, B., & MacCulloch, A. (2014). *Competition Law and Policy in the EU and UK* (5η εκδ.). Routledge.

Train, K. (1991). *Optimal Regulation: The Economic Theory of Natural Monopoly*. The MIT Press.

Tsiktsiklis, J., & Xu, Y. (2014). Efficiency loss in a Cournot oligopoly with convex market demand. *Journal of Mathematical Economics*, 53, σσ. 46-58.

Van Wee, B., Hagoort, M., Annema, J.A. (2013). *Accessibility measures with competition*, *Journal of Transport Geography*, Volume 9, Issue 3, Pages 199-208

Varian, H. (1992). *Microeconomic Analysis* (3η εκδ.). W. W. Norton & Company.

Vives, X. (2009). *Competition Policy in the EU: Fifty Years on from the Treaty of Rome*. Oxford University Press.

Ελληνική

- Αντωνόπουλος, Β. (2000). *Δίκαιο ανταγωνισμού*. Σάκκουλα.
- Βέττας, Ν., & Κατσουλάκος, Ι. (2004). *Πολιτική Ανταγωνισμού και Ρυθμιστική Πολιτική*. Δαρδανός.
- Γάτσιος, Κ. (n.d). Διαλέξεις για ΕΕΤΤ: Διάλεξη 5. Στο ΕΕΤΤ, *Βασικές αρχές ρυθμιστικής πολιτικής*. ΕΕΤΤ.
- ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ. (2008). *Ανταγωνισμός στο Πλαίσιο της Ελληνικής Αγοράς κι Επιπτώσεις στη Λειτουργία και Βιωσιμότητα Μικρών Επιχειρήσεων*. Ανάκτηση Ιούλιος 5, 2014, από http://www.imegsevee.gr/attachments/article/561/meleti_antagonismou.pdf
- Καλαβρός, Γ. (2003). *Ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού*. Σάκκουλα.
- Καρύδης, Γ. (2004). *Ευρωπαϊκό δίκαιο επιχειρήσεων και ανταγωνισμού*. Σάκκουλα.
- Κατσουλάκος, Γ. (2011). *Εθνική Πολιτική Ανταγωνισμού και Ανάπτυξη*. Ανάκτηση Ιούλιος 5, 2014, από <http://greekeconomistsforreform.com/wp-content/uploads/Katsoulakos-BoG.pdf>
- Κατσουλάκος, Ι. (1998). *Μικροοικονομική Πολιτική: Μέτρα και Εφαρμογές*. Δαρδανός
- Λιάσκος, Ε. (2008). *Το νέο σύστημα εφαρμογής του Κοινοτικού Δικαίου Ανταγωνισμού - Ο κανονισμός 1/2003/ΕΚ*. Σάκκουλα.
- Μαρίνος, Μ. (2009). *Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914) Αθέμιτος ανταγωνισμός (ν. 146/1914)*. Σάκκουλα.
- Μαρίνος, Μ. (2014). *Εμπορική Νομοθεσία*. Σάκκουλα.
- Παλαιολόγος, Ι (2006). *Σύγχρονη Μικροοικονομική Πολιτική*. Σταμούλης
- Σταυρίδου, Σ. (2010). *Έλεγχος συγκεντρώσεων στα μέσα ενημέρωσης. Από το δημόσιο δίκαιο στο δίκαιο της αγοράς*. Σάκκουλας.
- Τριανταφυλλάκης, Γ. (2012). *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*. Νομική Βιβλιοθήκη.
- Χλωμούδης κ.συν. (2007). *Ειδικά θέματα ρυθμιστικής πολιτικής*. Gutenberg.

Διαδικτυακοί Τόποι

www.epant.gr/img/x2/apofaseis/apofaseis606_1_1282727068.pdf

www.epant.gr/img/File/I_495VI2010_DEA_2803_2011_KARFOU.pdf

www.epant.gr/content.php?Lang=gr&id=16

www.epant.gr/category.php?Lang=gr&id=7

eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997Y1209%2801%29:EL:HTML

europa.eu/legislation_summaries/competition/firms/126073_en.htm

www.lawsavvidou.gr/%CE%9D%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%AC_%CE%98%CE%AD%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%95%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C/%CF%83%CF%8D%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%8C%CF%87%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82-franchising

www.carrefour.gr/inside.aspx?a_id=76

http://www.epant.gr/img/x2/apofaseis/apofaseis539_1_1234179075.pdf

http://www.epant.gr/apofasi_details.php?Lang=gr&id=289&nid=539